

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

Postoje společnosti k asistenčním psům

Šárka Havránková

Ústav speciálněpedagogických studií

Vedoucí práce: PhDr. Kateřina Kroupová, Ph.D.

Studijní program: Speciální pedagogika - dramaterapie

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/diplomovou práci na téma *Postoje společnosti k asistenčním psům* vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum 17.6. 2024

podpis

Chtěla bych vyjádřit upřímné poděkování mé vedoucí práce, PhDr. Kateřině Kroupové, Ph.D. za její cenné rady, trpělivost a odborné vedení. Také bych chtěla poděkovat všem, kteří se zúčastnili mého výzkumu, za jejich čas a ochotu sdílet své názory a zkušenosti.

Anotace

Anotace:	Bakalářská práce se zabývá se zabývá postoji společnosti k asistenčním psům a jejich uživatelům a zkoumá, jak tyto postoje ovlivňují práci a fungování asistenčních psů a osob, které využívají jejich služeb. Cílem práce je rozšířit povědomí o této problematice a vést k podpoře práv a rovného zacházení s osobami, využívajícími služeb asistenčních psů.
Jméno a příjmení:	Šárka Havránková
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	PhDr. Kateřina Kroupová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Postoje společnosti k asistenčním psům
Název v angličtině:	Attitudes of society to assistance dogs
Zvolený typ práce:	Výzkumná
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá se zabývá postoji společnosti k asistenčním psům a jejich uživatelům a zkoumá, jak tyto postoje ovlivňují práci a fungování asistenčních psů a osob, které využívají jejich služeb. Cílem práce je rozšířit povědomí o této problematice a vést k podpoře práv a rovného zacházení s osobami, využívajícími služeb asistenčních psů.
Klíčová slova:	Asistenční pes, pes se speciálním výcvikem, vodící pes, signální pes, postižení,

	osoba se zdravotním postižením, osoba se smyslovým postižením, práva osob s postižením, společnost, postoje společnosti
Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis examines societal attitudes towards assistance dogs and their users, exploring how these attitudes influence the work and functioning of assistance dogs and the individuals who rely on their services. The aim of this thesis is to raise awareness of this issue and advocate for the support of rights and equal treatment for individuals utilizing assistance dogs.
Klíčová slova v angličtině:	Assistance dog, service dog, guide dog, signal dog, disability, individual with a disability, individual with sensory disability, rights of individuals with disabilities, society, societal attitudes
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – Informovaný souhlas Příloha č. 2 – Dotazník Příloha č. 3 - Rozhovory
Rozsah práce:	119 stran
Jazyk práce:	Český

Obsah

Úvod	1
TEORETICKÁ ČÁST	2
1 Zdravotní postižení	2
1.1 Terminologie.....	2
1.2 Klasifikace zdravotního postižení.....	3
1.3 Normalita a zdravotní postižení.....	5
1.4 Etiologie zdravotního postižení	6
2 Postoje k osobám se zdravotním postižením	8
2.1 Postavení lidí se zdravotním postižením ve společnosti.....	8
2.1.1 Socializace.....	9
2.1.2 Integrace a inkluze.....	9
2.1.3 Stereotypy a předsudky	10
2.1.4 Stigma a stigmatizace	11
2.1.5 Diskriminace	11
3 Pes se speciálním výcvikem	13
3.1 Definice a dělení.....	13
3.1.1 Asistenční pes pro osobu s tělesným postižením.....	14
3.1.2 Vodicí pes pro osobu se zrakovým postižením	15

3.1.3	Signální pes pro osobu se sluchovým postižením.....	16
3.1.4	Asistenční pes pro osobu se záchvatovým onemocněním	16
3.1.5	Asistenční terapeutický pes/asistenční psychiatrický pes.....	17
3.2	Výcvikové organizace	18
3.3	Legislativa a financování.....	23
PRAKTICKÁ ČÁST		28
1	UVEDENÍ DO PROBLEMATIKY	28
1.1	CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU.....	29
1.1.1	CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU.....	29
1.1.2	CÍL PRÁCE A STANOVENÉ HYPOTÉZY/VÝZKUMNÉ OTÁZKY	30
1.1.3	METODY ZÍSKÁVÁNÍ DAT	31
1.1.4	REALIZACE VÝZKUMU	31
2	ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	33
2.1	Kvantitativní část.....	33
2.2	Kvalitativní část.....	60
2.2.1	Kategorie „cesta k asistenčnímu psu a jeho využití“	60
2.2.2	Kategorie „nevhodné reakce od kolemjdoucích (hlazení, odvádění pozornosti)“	62
2.2.3	Kategorie „nařknutí z týrání“	63
2.2.4	Kategorie „diskriminace nevpuštěním do zařízení“	64
3	DISKUSE	66

4 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	68
ZÁVĚR	69
Seznam použité literatury a zdrojů:	70
Seznam zkratk:	74
Seznam tabulek:.....	76
Seznam grafů:	77
Seznam obrázků:	78
Seznam příloh:	79
Rozhovory.....	87

Úvod

Pes je skvělým společníkem pro člověka už po staletí. Od nepaměti byli psi podobně jako i jiná zvířata využíváni k práci. Náplň jejich práce byla různá, někde byli využíváni k hlídání pozemku, jinde zase k lovu a někde k pasení ovcí. Lidé ovšem objevili, že potenciál psí spolupráce s člověkem může být ještě větší a že dlouhodobé napojení a vzájemné mezidruhové porozumění vytvořilo mezi člověkem a psem takový vztah, že dnes můžeme díky psí spolupráci např. zachraňovat lidské životy, nebo skrze psí asistenci a speciální výcvik životy lidí, s nějakým druhem zdravotního postižení, omezení, či poruchou, také do jisté míry zkvalitnit. Tito lidé, kteří by jinak byli odkázáni na pomoc jiné osoby a nemuseli by dosáhnout plné samostatnosti, mohou díky těmto psům, beze strachu, běžným způsobem fungovat ve svém každodenním životě. Tato spolupráce a láska ke psům autorku práce natolik fascinuje, že se rozhodla tomuto tématu věnovat ve své bakalářské práci a přiblížit vám čtenářům, co vše vlastně tato psí asistence obnáší.

Cílem bakalářské práce je popsat a zmapovat postoje společnosti k asistenčním psům. Zároveň práce usiluje o osvětu a zvýšení informovanosti ve společnosti o problematice asistenčních psů a zachycuje zkušenosti lidí, kteří s asistenčními psi spolupracují. Tato práce se dále pokouší o zvýšení povědomí o správném zacházení s asistenčními psy a přístupu k jejich uživatelům ze strany společnosti. Díky těmto poznatkům a správné informovanosti společnosti se můžeme podílet na tvorbě inkluzivního prostředí pro osoby se zdravotním postižením a stále se zdokonalovat v možnostech poskytování podpory a co největšího možného rozvoje a kvality života těchto osob.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Zdravotní postižení

Tato kapitola se věnuje vymezení pojmu zdravotní postižení a jeho terminologii. Dále vás práce seznámí s bližší klasifikací zdravotního postižení a nejčastějšími příčinami zdravotního postižení, tedy etiologií.

1.1 Terminologie

V této části práce se seznámíte se základními speciálněpedagogickými pojmy.

Terminologie ve speciální pedagogice je proměnlivá v čase a zároveň nejednotná z hlediska jednotlivých resortů i odlišná se zahraniční terminologií. V ČR používáme označení jako; *člověk/ osoba se zdravotním postižením, se znevýhodněním, s hendikepem, se speciálními výchovnými a vzdělávacími potřebami*. (Renotierová, Ludíková, 2005)

Hlavním aspektem a zásadní změnou ve vývoji speciálně pedagogické terminologie je využívání tzv. „*people first language*“ u označení osob, které jsou předmětem péče speciální pedagogiky. Jde o snahu zdůraznit skutečnost, že hovoříme o lidech, jejichž hlavní charakteristikou není jejich postižení. Projevuje se tak, že při pojmenování jedinců dáváme vždy na první místo právě slova: člověk, lidé, děti, žáci, osoby, jedinci apod., a teprve na druhé místo další charakteristiku, která popisuje jejich postižení či znevýhodnění, např. osoba se zrakovým postižením. (Jeřábková, 2013)

V zahraničí se objevují pojmy jako *impairment*, což označuje narušení, zhoršení výkonu či poškození funkce. Českým ekvivalentem je v tomto kontextu pojem **vada**, v další kapitole je blíže klasifikována. S dysfunkcí ale souvisí i pojem *disorder* tedy opak anglického *in order* – v pořádku. Tento pojem překládáme jako **porucha** a značí něco, co není funkčně v pořádku. Dalším pojmem je *disability*, který se objevuje v češtině i jako disabilita, ale nejvíce se používá slovo **postižení**, což je omezení schopnosti jedince, popř. neschopnost v nějaké oblasti. Je opakem anglického výrazu *to be able*, být schopen. (Novosad, 2011) Postižení vzniká v okamžiku, kdy člověk není schopen kvůli své vadě či poruše vykonávat běžné každodenní

činnosti, obvyklým způsobem. Postižení tedy nevzniká jen samotnou existencí vady, ale až tehdy, kdy tato vada začne výrazně ovlivňovat každodenní život jedince a jeho schopnost fungovat v běžných situacích. (Jeřábková, 2013) Dalším specifickým pojmem je *handicap*, který se používá i v češtině. Můžeme ho přeložit jako **znevýhodnění**, které se většinou týká omezení v určité oblasti osobních i sociálních aktivit. Slowík (2007, s 27) popisuje handicap jako „omezení vyplývající pro jedince z jeho vady nebo postižení, které ztěžuje nebo znemožňuje, aby naplnil roli, která je pro něj (s přihlédnutím k jeho věku, pohlaví a sociálním či kulturním činitelům) normální“. Termín znevýhodnění však pokrývá mnohem širší oblast než skupinu lidí s nějakým druhem postižení, ale spadá sem i řada jiných skupin obyvatelstva (např. sociálně znevýhodnění). (Jeřábková, 2013)

1.2 Klasifikace zdravotního postižení

Nejprve se tato podkapitola věnuje klasifikaci již dříve zmíněného termínu vada a porucha. Ty můžeme dělit podle typu na **orgánové vady**, kdy je poškozen samotný orgán nebo tělesné struktury, a to se dále projevuje v jejich porušené funkci nebo na **funkční vady**, kdy orgán ani tělesné struktury nejsou poškozeny, nebo jejich poškození nelze identifikovat, ale přesto je porušena jejich funkce. Dále je můžeme dělit **podle intenzity** na lehké, středně těžké, těžké a někdy hluboké. Podle příčiny můžeme dělit vady na **vrozené** či **získané**. Příčinám vad a poruch se budeme věnovat v další podkapitole. (Jeřábková, 2013)

Ve speciální pedagogice se často setkáváme s **termínem vývojová vada**. Jedná se o vadu, která naruší vývoj jedince, to znamená, že vzniká, nebo se projevuje v dětském věku, trvá však do dospělosti. Další termíny vztahující se k dělení vad jsou vady **reverzibilní**, **reparabilní** či **progresivní**. U **reparabilní vady** je možná náprava, jejím opakem je ireparabilita. **Reverzibilní vada** je zvrátná, opakem je vada nezvrátná, takzvaně **ireverzibilní**. Vada, která se postupem času zhoršuje je vada **progresivní**. (Jeřábková, 2013)

Dále tato podkapitola představí klasifikační systémy, které se používají u nás i v zahraničí ke klasifikaci a diagnostice různých druhů postižení, poruch či nemocí.

Jako první si představíme **Mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN)** v originálním anglickém názvu *International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems (ICD)*.

Což je publikace Světové zdravotnické organizace/ World health organization (WHO), která standardizuje systém označování a kódování lidských onemocnění, poruch, zdravotních problémů a dalších příznaků, situací či okolností. Původně byla MKN vytvořena v roce 1893 jako klasifikace příčin úmrtí, jejímž cílem bylo umožnit mezinárodní srovnávání záznamů o úmrtích. WHO převzala odpovědnost za tuto klasifikaci v roce 1948 a od té doby ji transformovala do univerzálního seznamu diagnóz. V roce 1994 byla v České republice zavedena desátá revize této klasifikace (**MKN-10**). Příprava jedenácté revize MKN (**MKN-11/IDC-11**) byla schválena na 72. Světovém zdravotnickém shromáždění WHO v květnu 2019 a tato revize vstoupila v platnost 1. ledna 2022. S přijetím MKN-11 byla zavedena pětiletá přechodná lhůta pro překlad, přípravu a uvedení do praxe v různých zemích, včetně České republiky. (Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2021, online)

Dalším hojně využívaným systémem je **Diagnostický a statistický manuál duševních poruch**/Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (**DSM**), který je klíčovým klasifikačním systémem Americké psychiatrické společnosti (APA). V současnosti se využívá 5. revize **DSM-5**. Jde o základní přehled diagnóz duševních poruch a souvisejících onemocnění a problémů. Na rozdíl od MKN-10 je podrobnější a konkrétnější, takže se používá jako rozšíření a doplnění její psychiatrické části a společně tak slouží jako ucelený nástroj k diagnostice v psychiatrii. Je vhodné zmínit také fakt, že DSM-5 je konceptuálně v souladu s MKN-11, přestože se v pojetí některých poruch liší. (DSM-5, 2015, online)

Další klasifikací Světové zdravotnické organizace (WHO) je **MKF**, což je **Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví** a slouží pro rehabilitační, posudkové a praktické lékaře, ale také pro další členy multidisciplinárních týmů, kteří se zabývají péčí o osoby s disabilitou. Nová MKF nabyla platnosti v červenci 2010. V angličtině se užívá zkratka ICF – International Classification of Functioning, Disability and Health. MKF je určena pro měření zdravotního postižení – hodnotí stupně disability, posuzuje zdravotní způsobilost k práci, speciální potřeby ve vzdělávání, prepisování a proplácení zdravotnických prostředků pro účely zdravotních pojišťoven atd. Aplikace MKF má svoji „přidanou hodnotu“ v tom, že odborníci v další péči (sociální pracovníci, speciální pedagogové a psychologové) dostanou relevantní informace o klientovi z jejich profesní oblasti (tj. oblast sociální péče a speciálního vzdělávání), které jinak ze samotné diagnózy z MKN-10 vyvodit nelze. (Valenta, 2018)

1.3 Normalita a zdravotní postižení

Abychom dokázali pochopit pojem zdravotní postižení, je třeba, abychom si vymezili pojem zdraví, které je považováno za „*žádoucí stav ucelenosti a integrity lidského bytí*“ (Novosad, 2011, s.84) Tedy určitou normu. Zdravotní postižení je tedy možné chápat jako určitou odchylku od normy, či abnormalitu, přičemž pojem abnormalita, můžeme vyjádřit jako něco odlišného, či neočekávaného. Není žádoucí tento pojem vnímat s negativní konotací. Například mimořádně nadaný žák se také označuje jako abnormální, jelikož je odchylkou od normy. V lékařských vědách je poměrně jasně definováno, co je normální a abnormální (např. zdraví, nemoc). Renotierová (2005) se však vymezuje proti používání pojmu abnormalita v souvislosti s postižením, či nemocí, jelikož i osoba s postižením, nemocí, či oslabením „*se může velmi dobře společensky a pracovní začlenit a žít v podstatě jako průměrná, normální společenská bytost.*“ (Renotierová, Ludíková, 2005, s.27)

Pochopení pojmu abnormalita, není možné bez pochopení pojmu normalita. Zároveň je důležité vymezit si tyto základní pojmy speciální pedagogiky, jako východiska ucelené rehabilitace osob se zdravotním postižením a jejich socializace.

Slovo **norma**, které původně v latině označovalo míru, měřítko, či pravidlo, je pojem, který můžeme chápat v mnoha významech. Tyto významy se mění v čase, ale i v každé kultuře jsou normy odlišné. Ve slovníku cizích slov nalezneme definici normy jako „*všeobecně závazné pravidlo*“. Lékařský slovník definuje normu jako: „*vzor, se kterým se něco porovnává*“ nebo „*jev vyskytující se u většiny populace*“. Ze statistického hlediska je normální to, co je obvyklé a odpovídá centrálním tendencím v rozložení četností, např. v Gaussově křivce. V sociologii popisuje G. C. Homans (1950) normu, jako jakési obecné pravidlo, dle kterého členové skupiny jednají a pokládají je za závazné a také, co se od nich v daných okolnostech očekává. (Strmiska, *Sociologická encyklopedie*, 2017, online)

Normalitu z latinského slova *normalis*, což je pravidelný, vyměřený, definuje Slowík (2007, s. 23) jako „*stav osoby, jedince, věci, situace nebo jevu odpovídající té normě, z jejíhož hlediska je normalita posuzována*“. Normalitu v užším slova smyslu můžeme chápat jako pouhou absenci úchytky, či v širším slova smyslu jako výraz optimálního stavu organismu či systému.

Pojetí normality opět závisí na mnoha faktorech jako je čas a sociokulturní okolnosti. To, co se považovalo za „normální“ či „abnormální“ před padesáti lety nemusíme vnímat jako normální dnes. Stejně tak to platí pro odlišné kultury či oblasti. I když různé kultury mohou mít odlišné názory na to, co je normální a co ne, žádná z nich nebývá ochotna tolerovat výraznější odchylky od svého vlastního standardu. Tyto standardy určují, jaké chování a vlastnosti jsou považovány za přijatelné a jaké nikoliv. Výraznější odchylky od těchto kulturních norem jsou obvykle vnímány negativně a nejsou tolerovány, což může vést k sociálnímu vyloučení nebo jiným formám diskriminace vůči těm, kteří se od těchto norem odlišují. (Slowík, 2016)

Každý člověk se zdravotním postižením „*se s následky své odchylky (odlišnosti) od některých norem při kontaktu s běžnou společností setkává a musí se s nimi vypořádat.*“ (Slowík, 2016, s. 23)

V kontextu zdravotního postižení neustále mluvíme o zdraví, popř. nemoci, která ale nemusí být považována za protiklad zdraví. **Zdraví** je podle definice WHO (Světové zdravotnické organizace) „*stav tělesné, duševní a sociální pohody, nikoli pouhé nepřítomnosti nemoci nebo vady*“. Což je jakési holistické pojetí lidského zdraví, a tedy soulad biopsychosociálních faktorů a harmonie tělesné, duševní, spirituální i společenské složky lidského bytí. (Novosad, 2011)

Zdraví tedy představuje určitý žádoucí stav funkční, orgánové, somatopsychické a sociální integrity, kdežto **zdravotní postižení** v českém výrazivu víceméně vypovídá o tom, že je tato integrita narušena. Termíny handicap, ve smyslu znevýhodnění, a disabilita jako postižení jsou v češtině úzce spojeny, s tím, že u nás bývá pojem disability překládán jako zdravotní postižení. (Novosad, 2011)

1.4 Etiologie zdravotního postižení

Při zkoumání příčin vad a poruch se zaměříme na obor zvaný etiologie. Pro speciální pedagogiku je nezbytné znát příčiny zdravotního postižení, aby bylo možné najít a nastavit vhodné možnosti prevence, umožnit adekvátní intervenci a terapii a stanovit realistickou prognózu dalšího vývoje.

Příčiny zdravotního postižení mohou být vnitřní, tedy endogenní a vnější, tedy exogenní. (Novosad, 2006) Většina poruch má ale multifaktoriální etiologii, jsou tedy způsobena kombinací několika příčinných souvislostí. (Slowík, 2016)

Dále se příčiny zdravotního postižení dělí dle doby vzniku na prenatální, perinatální a postnatální. Mezi **prenatální příčiny**, tedy faktory, které negativně ovlivňují vývoj jedince v období od početí do porodu, patří například úrazy, škodlivé záření, působení jedů, některých léků, drog, nesprávná výživa, virové a bakteriální infekce, stres matky během těhotenství, sociálně patologické prostředí a další. Mezi nejčastější **perinatální příčiny**, tedy všechny negativní a rizikové okolnosti probíhající při porodu nebo v období krátce po narození patří; mechanické poškození plodu, nedostatek kyslíku (hypoxie, asfyxie), infekce; jiné komplikace. V **postnatálním období** může být problematická nízká porodní váha, dlouhý pobyt v inkubátoru u nedonošených dětí a všechny další možné příčiny vzniku vad a poruch v období po narození a v průběhu života. Jde o stejné negativní vlivy jako v prenatálním období, ale tentokrát už působí na organismus přímo, nikoliv skrze matku. (Slowík, 2016)

Výše popsány byly hlavně exogenní faktory, mezi endogenní patří samozřejmě **genetické příčiny**, jako dědičnost, genetické mutace a chromozomální aberace. A další dispozice (projeví se spouštěcím vlivem), změněná reaktivita/ citlivost na běžné podněty (alergie) a problémy imunity. (Slowík, 2016)

2 Postoje k osobám se zdravotním postižením

Bakalářská práce se zaměřuje na postoje společnosti k asistenčním psům, a tedy i k osobám se zdravotním postižením, či znevýhodněním, které jejich služeb využívají. V předchozí kapitole bylo definováno zdravotní postižení, byly zde vysvětleny základní speciálně pedagogické pojmy a věnována byla podkapitola i klasifikaci zdravotního postižení a jeho příčinám, tedy etiologii. V této kapitole se blíže zaměříme na vymezení postojů společnosti k osobám se zdravotním postižením či znevýhodněním, na postavení těchto osob ve společnosti a na termíny s tímto spojené.

Postoje se dají specifikovat jako poznání, hodnocení a reakce jedince vůči nějakému aspektu světa, situaci. Jsou sociokulturně podmíněny a utváří se na základě sociálního učení. Postoje lidí se formují jako snaha o snadnější orientaci ve světě. Je zde silná tendence ke generalizaci. Obsahují racionální složku, která zahrnuje znalosti a informace, a emotivní složku, která zahrnuje citové hodnocení, jako je odmítání či přijetí. Tato emocionální reakce se stává významnou hlavně v situacích, kdy lidé o daném problému mnoho nevědí. (Vágnerová, 2004)

To platí i pro postoje k lidem s postižením. Tato problematika byla dlouhou dobu tabuizována, a pokud člověk nebyl s takovým jedincem nějak spřízněn, o jejich problémech mnoho nevěděl. Emocionální postoje k lidem s postižením jsou často ambivalentní, kombinují pozitivní i negativní pocity. Lidé s postižením mohou vzbuzovat soucit, protože je potkalo neštěstí bez vlastního zavinění, ale také hrůzu a odpor, protože symbolizují něco negativního. Tato ambivalence se projevuje v typických výrocích, jako je "Je to chudáček, ale nemůžu se na něj dívat". Postoje jsou obecně těžko měnitelné a často se jedná o stereotypy nebo předsudky. (Vágnerová, 2004)

2.1 Postavení lidí se zdravotním postižením ve společnosti

Role lidí s postižením ve společnosti je výrazně determinována očekáváním a stereotypními postoji společnosti. Postoje společnosti ovlivňují i sebehodnocení lidí s postižením a jejich postoje k majoritě. Pokud chceme sledovat s jakými problémy a konflikty se jedinci se zdravotním postižením potýkají, musíme se věnovat postavení lidí se zdravotním postižením

ve společnosti a postojům společnosti k těmto osobám. Proto tato podkapitola krátce vymezí pojmy jako je socializace, integrace a inkluze, dále stigma a stigmatizace a diskriminace.

Michalík in Renotierová, Ludíková (2005, s. 31) tvrdí, že „*vztah společnosti ke zdravotně postiženým byl vždy „lakmusovým papírkem“, který ukazoval skutečné zaměření a směřování dané společnosti, její vnitřní život, priority a systém hodnot.*“ Každý vnímá jedince s postižením jinak, záleží na osobní zkušenosti, výchově, společenskému prostředí, míře informovanosti apod. Tento vztah a postoje se projevují v krizových situacích. (Renotierová, Ludíková, 2005)

2.1.1 Socializace

Socializaci můžeme nejjednodušeji vysvětlit jako proces začleňování jedince do společnosti, a to nejen jedince s postižením či znevýhodněním. Je to proces, při kterém jedinec, prostřednictvím společnosti získává specificky lidské varianty chování a prožívání, její priority, hodnotový systém apod. Tento proces probíhá po celý život. Člověk si tak osvojí, ztrácí či mění určité sociální role, přijímá žádoucí normy, nabývá schopnosti komunikace a zralejší způsoby autoregulace vlastního chování. K socializaci dochází nejprve v rodině, jejíž role je při tomto procesu nezastupitelná, proto se o rodině hovoří jako o primárním socializačním činiteli. Dalšími důležitými prostředími jsou škola, zaměstnání a další sociální kontexty. (Jeřábková, 2013)

V rámci speciálně pedagogické teorie a praxe je socializace chápána úžeji s ohledem na cílovou skupinu, kterou jsou lidé s postižením. Jde „*proces začlenění handicapovaných osob do okolní společnosti, kdy je společnost na jedné straně ovlivňována handicapovaným, ale zároveň na straně druhé je také handicapovaný ovlivňován okolní společností*“. (Růžičková, 2006, s. 13)

2.1.2 Integrace a inkluze

Hlavními pojmy, které se pojí se začleňováním osob s postižením do společnosti jsou **integrace** a **inkluze**. Zde je několik náhledů na tyto termíny od několika autorů.

Integrace pochází z latinského slova „integer“, což znamená nenarušený, ucelení, sjednocení nebo spojení, a označuje proces znovuvytvoření celku (Sovák, 2000). „*Pojmem sociální*

integrace označujeme proces rovnoprávného společenského začleňování specifických minoritních skupin (jako jsou např. etnické a národnostní skupiny, osoby se zdravotním postižením a staří občané) do vzdělávacího i pracovního procesu a do života společnosti“ (Novosad, 2000, s. 18). Tento proces představuje oboustrannou snahu o začlenění jedince do společnosti, která využívá speciální prostředky, poskytuje podporu a pokouší se odstraňovat překážky bránící tomuto procesu. **Integrace** tedy znamená nejen přizpůsobení se jedince společnosti, ale také adaptaci společnosti na potřeby jedince, aby byla zajištěna jeho plná účast ve všech oblastech společenského života (Hutyrová, Růžičková, 2017).

Jesenský (1993, s. 111) vymezuje **integraci** jako „*spolunažívání postižených a nepostižených při přijatelné nízké míře konfliktnosti, jako stav vzájemné podmíněnosti vyjádřené slovy, jeden pro druhého.*“ Hájková (2005) **integraci** popisuje také jako oboustranný psychosociální proces sbližování minority znevýhodněných a majority intaktních, přičemž nejde o přizpůsobení, či podřízení se jedné skupiny, skupině druhé. (Šmelová, Suralová, Petrová a kol., 2017)

Inkluzi Slowík (2016, s. 84) definuje jako „*nikdy nekončící proces, ve kterém se lidé s postižením mohou v plné míře zúčastňovat všech aktivit společnosti stejně jako lidé bez postižení*“. Michalík (2001) popisuje **inkluzi** jako nutný předpoklad integrace a znamená vytvoření takového prostředí, které vítá a oceňuje odlišnost. Hlavní myšlenkou inkluze je, že být odlišný je normální (Groof, Lauwers in Slowík, 2016), a dále, že „*všichni lidé jsou si rovni v důstojnosti a právech*“. (Brandl in Slowík, 2016, s. 84)

2.1.3 Stereotypy a předsudky

Stereotyp je kategorizace, která organizuje naše zkušenosti a určuje naše chování vůči různým skupinám ve společnosti. Nepopisuje chování jednotlivce, ale normu chování členů určité skupiny. Mohou být přínosné (pomáhají chápat nové situace a chovat se přiměřeně), ale i škodlivé. **Předsudek** je zevšeobecňující postoj ke skupině osob, která vykazuje společné znaky, v tomto postoji se od všech osob spadající do této skupiny očekávají stejné charakteristiky, neexistuje pro ně ale reálný důvod. (Jeřábková, 2013)

Za léta se ve společnosti nashromáždilo velké množství rozličných soudů o lidech s postižením. Postižení je pro většinu společnosti podvědomě ohrožující, protože je připomínkou, že dobré zdraví není neměnný stav. Zvláštnosti a výjimečnosti vnímá veřejnost

jako zneklidňující a spoustu lidí má strach z odlišnosti. To samozřejmě narušuje vztah mezi jedincem se zdravotním postižením a společností. (Regec, Stejskalová, 2012)

2.1.4 Stigma a stigmatizace

Další termín, který bývá spojený s životem člověka s postižením ve společnosti je **stigma**, což je jakási myšlenka, idea či předsudek, podle Slowíka (2016) dokonce jakýsi „cech“ s víceméně negativním významem. Právě tato **stigmatizace** může být velmi často příčinou jejich sociálního vyčleňování, či znevýhodnění (handicapu), o kterém je řeč v předchozích kapitolách. Právě to, jak je vada či porucha jedince chápána okolím a společností, která ho obklopuje se podle Goffmana (2003) podílí na jeho handicapu, nikoliv vada samotná. „*Míra stigmatizace konkrétního člověka závisí (podobně jako míra handicapu) na druhu a hloubce postižení, na přístupu samotného postiženého člověka a jeho rodiny k problému a k okolí, ale také na sociokulturních, politických a demografických podmínkách v konkrétní populaci.*“ (Slowík, 2016, s.75)

2.1.5 Diskriminace

Diskriminace je jednání, které znevýhodňuje příslušníky nějaké sociální skupiny, vyznačující se společným znakem. Dělíme ji na přímou a nepřímou. **Přímá diskriminace** je, když je s osobou zacházeno méně příznivě přímo kvůli určité charakteristice (např. zdravotní postižení). **Nepřímou diskriminací** rozumíme jev, kdy se na první pohled neutrální pravidlo nebo praxe nepříznivě dotkne osoby s určitou charakteristikou (např. pravidlo, které nepřímo znevýhodňuje osoby se zdravotním postižením). Osob využívající služeb asistenčního psa se často týká právě nepřímá diskriminace. (Jeřábková, 2013)

V České republice nejsou občané se zdravotním postižením obvykle vnímáni jako minorita s vlastními specifickými právy a potřebami. Historicky byli tito občané systematicky diskriminováni a segregováni, což se projevuje i v současnosti, kde stále čelí různým diskriminačním tlakům. Současná diskriminace se projevuje samozřejmě odlišně, ale stále přetrvává. Hlavním problémem je dlouhodobé nerespektování nebo neznalost základních odlišností, které definují tuto skupinu občanů. Tato diskriminace je složitá a propletená, zahrnuje hluboce zakořeněné tradice v oblasti společenských zvyků a vztahů, stejně jako

architektonické, vzdělanostní a pracovní bariéry. Kromě toho se projevuje také v individuálních postojích a názorech na zdravotní postižení. (Michalík in Jeřábková, 2013)

Z historického hlediska např. v době socialistického režimu byly osoby se zdravotním postižením výrazně segregovány, což se projevovalo omezenými možnostmi vzdělávání, sociální péče a podpory. Tato historická diskriminace nebyla po přechodu k demokracii dostatečně uznána nebo řešena. Právě vůči občanům se zdravotním postižením jako obětem diskriminace bylo na místě učinit vstřícné gesto, jímž by majoritní společnost uznala újmu, které byli tito občané vystaveni. Novým nástrojem pro ochranu práv těchto občanů je tzv. antidiskriminační zákon (zákon č. 198/2009 Sb.) o kterém bude řeč více v kapitole legislativa a financování. (Michalík in Jeřábková, 2013)

3 Pes se speciálním výcvikem

Tato kapitola se již blíže věnuje asistenčním psům nebo chcete-li psům se speciálním výcvikem, jak jsou tito psi pojmenováni v zákoně. V předchozích kapitolách se práce věnovala jejich uživatelům, a tedy osobám s nějakým druhem zdravotního postižení či poruchou. Také byly vymezeny postoje společnosti k těmto osobám a jejich postavení ve společnosti. Tato kapitola se dále věnuje definici a dělení psů se speciálním výcvikem a různým typům, dle toho, pro jaké postižení či poruchu jsou využíváni, organizacím pro výcvik těchto psů a legislativě, která se s nimi pojí.

3.1 Definice a dělení

Terminologie se v kontextu asistenčních psů různí a jednotlivé prameny, organizace a český zákon se ne vždy shodují. Pragerová a Sirotková (2020, s. 11) v knize *Asistenční pes pro dítě se zdravotním postižením* zmiňují termín **pes se speciálním výcvikem**, jehož definici najdeme i v návrhu zákona o některých právech osob se zdravotním postižením, které využívají doprovodu psa se speciálním výcvikem: *“psem se speciálním výcvikem se rozumí pes, který byl vycvičen odborně způsobilou osobou k tomu, aby pomáhal překonávat překážky osobě, která je v důsledku svého dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu omezena ve schopnosti vykonávat každodenní aktivity a úspěšně složil zkoušku potvrzující nabytí odpovídajících dovedností.”*

V České republice se mezi laickou veřejností používá označení **asistenční pes** v širším významu pro všechny typy psů se speciálním výcvikem. České právo a mezinárodní výcviková komunita však speciálně vycvičené psy pro osoby se zdravotním postižením dělí na tři typy; **asistenční pes** v užším významu označuje speciálně vycvičeného psa pro osobu s tělesným postižením, nepříznivým zdravotním stavem, či poruchou (např. porucha autistického spektra). **Vodící pes** označuje psa se speciálním výcvikem pro osobu se zrakovým postižením, podle českého práva je určen pouze pro osoby s těžkým zrakovým postižením starší 15 let. Jako jediný typ psů se speciálním výcvikem pro osoby se zdravotním postižením je na něj poskytnut příspěvek až do výše 90 % příslušnými úřady práce jako zvláštní pomůcka. **Signální pes** může být označení pro asistenčního signálního psa pro osobu se sluchovým postižením nebo pro asistenčního, signálního, popř. detekčního psa pro osobu se záchvatovým onemocněním (upozorňuje na přicházející záchvat). (Pragerová, Sirotková, 2020)

Galetová (2008) uvádí i další typy psů se speciálním výcvikem jako např. **Balanční psi** pro osoby s poruchou rovnováhy nebo tělesným postižením, které se pohybují s pomocí berlí nebo chodítka; **Signální pes pro „alergiky“**, který je vycvičen k identifikaci pachů, které způsobují záchvaty astmatického typu; „**Šikovný společník**“, pes pro osoby pečující o velmi těžce postižené, kteří pomáhají s každodenními úkony a poskytují canisterapii; **Vodící pes pro pacienta se ztrátami paměti** (někdy označován jako **doprovodní pes**), který pomáhá při orientaci a návratu domů. (Galetová, 2008)

V zahraničí se jako souhrnný výraz pro všechny typy psů se speciálním výcvikem používá „assistance dog” a v USA výraz “service dog”. Velký důraz se jak u nás, tak mezinárodně, klade na vodící psy, kteří jsou označováni jako “guide dogs”. Dále se pak rozlišuje pes pro osoby se sluchovým postižením jako “hearing dog”. (Pragerová, Sirotková, 2020)

Mezinárodně uznávané typy asistenčních psů podle organizace Assistance Dogs International Inc. (ADI) zahrnují; **Guide dogs** pro osoby se zrakovým postižením. **Hearing dogs** pro neslyšící nebo nedoslýchavé osoby. **Service dogs** pro osoby s jiným druhem postižení, kteří provádějí speciální úkoly podle individuálních potřeb uživatele, jako je podávání předmětů, poskytování opory nebo přivolání pomoci v krizi. (Galetová, 2008)

Na stránkách ADA National Network, která poskytuje informace o americkém diskriminačním zákoně pro lidi s postižením, najdeme i další druhy asistenčních psů, jako jsou např. psychiatrický asistenční pes, sensoricky signální, nebo sociálně signální pes (SSigDOG) pro osoby s poruchou autistického spektra, nebo pes pro osoby se záchvatovými stavy/onemocněními (Seizure Response Dog). (Brennan, 2014)

3.1.1 Asistenční pes pro osobu s tělesným postižením

Asistenčním psem pro osobu s tělesným postižením se rozumí pes, který je v každodenním styku s osobou se zdravotním postižením bez zásahu třetí osoby, a je dle individuálních podmínek vycvičen na poskytování pomoci při každodenních činnostech. A to zejména při podávání a přinášení určitých předmětů, pomoc osobě se zdravotním postižením při svlékání a oblékání, otvírání a zavírání dveří, skříní, šuplíků, cílené vyhledávání předmětů v neznámém prostoru. Nebo přivolání nezbytné pomoci v případě nebezpečí. (MPSV, 2020)

Další užitečnou činností, kterou využívají uživatelé asistenčních psů pro osoby s tělesným postižením může být *polohování*.

Polohování ve fyzioterapii jednoduše řečeno spočívá v manipulaci s tělem pacienta, která má za cíl prevenci vzniku proleženin, uvolnění svalových blokády, posílení a protažení svalů a podpora dalšího rozvoje pohybového aparátu. U pacientů s omezenou pohyblivostí nebo svalovými křečemi není možné provádět aktivní cvičení, proto se využívá pouze polohování do určitých poloh, jako je ležení na boku, na zádech, zkřížení nohou nebo natáhnutí a podložení paží. (Tomsová, 2014)

Polohování se psem je technika, kterou využíváme při **pasivní canisterapii**. Pes má asi o stupeň vyšší tělesnou teplotu než člověk. Při polohování se pes opírá o různé části těla člověka, nebo lze psa využít k podložení končetin člověka. Přičemž mu prohřívá svaly, a tím člověku ulevuje od bolestí, zlepšuje uvolňování spasmů a také může zlepšovat jemnou motoriku. Během polohování se také prohlubuje vztah mezi člověkem a psem. Pravidelně prováděné polohování může pozitivně ovlivnit zdravotní stav osob s tělesným postižením jako je MO (mozková obrna), CMP (cévní mozková příhoda), kombinované vady nebo problémy se sníženým periferním prokrvením, kdy pes přispívá k přirozenému prohřátí končetin, pomáhá uvolňovat svalové křeče a zlepšovat střevní peristaltiku. (Pragerová, Sirotková, 2020)

3.1.2 Vodící pes pro osobu se zrakovým postižením

Vodící pes zajišťuje osobě, která má zrakové postižení, pomoc při každodenních činnostech, zejména při samostatném pohybu a bezpečném zvládnutí překážek v prostoru. Mezi úkoly, které by měl vodící pes zvládat je identifikace překážek v prostoru (schody, výkopy, elektrické koloběžky zaparkované na chodnících apod.) a vyhýbaní se jim, případně zastavení se před nimi. Schopnost psa orientovat se a navigovat i v neznámých prostředích, udržování stejného tempa a směru chůze s majitelem a zastavení, popř. změna směru na signál majitele. Bezpečné převedení majitele přes rušné silnice, čekání na vhodný okamžik a poskytnutí signálu k přechodu. Schopnost vyhledávat a přinášet předměty, jako jsou klíče, peněženka nebo mobilní telefon. Dobrá ovladatelnost psa, poslušnost a lhostejnost vůči okolí v různých prostředích a situacích a další dovednosti, které jsou rozepsány v příloze č. 2 k vyhlášce č. 388/2011 Sb. (Česko, 2011)

U vodících psů je specifické právě jejich financování, protože je to jediný typ psů se speciálním výcvikem, na který přispívá stát, zatímco u jiných asistenčních psů musí organizace pro jejich výcvik shánět peníze z různých fondů, nadací a dárců. Zároveň jsou pro tento typ speciálně vycvičených psů v zákoně stanoveny poměrně přísné podmínky pro to, aby byl uznán jako zvláštní pomůcka, a tedy na něj osoba se zrakovým postižením získala tento příspěvek. Musí se jednat o osobu s těžkou zrakovou vadou, ve smyslu praktické či úplné nevidomosti, která má charakter dlouhodobě nepříznivého stavu (tedy trvá více než rok) a tato osoba musí být pro získání vodícího psa starší 15 let. Podmínky a standardy jejich výcviku a co vše musí vodící pes zvládat budou více rozebrány v kapitole legislativa a financování.

3.1.3 Signální pes pro osobu se sluchovým postižením

Signální pes pro osobu se sluchovým, nebo kombinovaným postižením pomáhá této osobě v rozlišování různých zvukových signálů (např. signalizace u dveří, zvonek, telefon, pláč dítěte, lidské hlasy, budík, sanitka, alarm, ...), upozorňování na nebezpečí a volání jména osoby se sluchovým postižením. Pes také pomáhá tím, že podává předměty, které spadnou na zem a neslyšící osoba by je jinak nepostřehla. Už jen samotná přítomnost asistenčního psa s vestičkou (na které zpravidla bývá napsané pro jakou asistenci je pes vycvičen), je nápomocná pro upozornění okolí, že doprovází osobu neslyšící, a tedy tomu má okolí přizpůsobit přístup a komunikaci. Pes je vycvičen speciálně, pro komunikaci s osobou se sluchovým postižením, pomocí posunků, píšťalky, klikru a vibračního obojku. (Pragerová, Sirotková, 2020)

3.1.4 Asistenční pes pro osobu se záchvatovým onemocněním

Asistenční pes pro osobu se záchvatovým onemocněním může pomoci v rizikových situacích u záchvatového onemocnění nebo ve stavu částečné či plné ztráty vědomí (epilepsie, diabetes, kardiozáchvaty apod.). Konkrétní pomocí v tu chvíli může být přivolání pomoci, přinášení telefonu a léků, přikrytí osoby dekou, zahřívání během záchvatu, uklidňování při navrácení vědomí, otevření dveří záchranářům a podobně. Pokud osobu zastihne záchvat někde na veřejném prostranství, ale není v blízkosti nikdo, kdo by mohl pomoci, tak se pes snaží pomoc najít a přivolat. Pokud jsou poblíž lidé, tak je pes v těsné blízkosti svého majitele, aby bylo zřejmé, že je třeba zasáhnout. Díky asistenčnímu psu označenému vestičkou (může zde

být např. nápis “asistent epileptika”) je možné pro okolí lépe identifikovat situaci, a tedy i pomoci, popř. zavolat sanitku. (Pragerová, Sirotková, 2020)

Pes dokáže svým čichem předvídat a detekovat přicházející záchvat, protože tělo v tu chvíli uvolňuje konkrétní chemické látky, které pes dokáže čichem zachytit a následně na tyto výkyvy svého majitele upozorňovat. Nicméně tato schopnost není samozřejmostí, protože takovou přirozenou **empatií** a motivaci psa k tomu upozorňovat na tyto změny nelze naučit; závisí to pouze na povaze psa a souznění se svým majitelem se záchvatovým onemocněním. V podmínkách ČR nelze takovéto vlastnosti u psa předem vyzkoušet. Pokud se projeví u psa schopnost detekovat záchvaty dopředu, je možné upravovat výcvik i po předání psa klientovi, pokud možno v domácím prostředí. (Danušová, 2003)

3.1.5 Asistenční terapeutický pes/asistenční psychiatrický pes

V Českém právu o nich není zmínka, avšak některé organizace cvičí psy se speciálním výcvikem i pro osoby s psychickým onemocněním jako je například posttraumatická stresová porucha a další neurovývojová onemocnění, vždy na základě individuální domluvy s žadatelem o službu. Jejich úlohou je pomáhat jejich držitelům se vyrovnávat se stresem, úzkostí, panickými záchvaty či depresemi dle potřeb žadatele. Konkrétní pomocí takovýchto psů může být například olizování či mírné štípání/ kousání, při disociaci (dle MKN „*narušení integrace psychických funkcí*“), či derealizaci. Zabránit osobě v poškozování, či rozptýlit při panické atace. Nebo také tvorba „ochranné bubliny“ pomocí soustavného kroužení psa kolem osoby, čímž vytváří této osobě osobní prostor.

Nezisková organizace Helpes na svých stránkách uvádí, že k nim přichází spousta žadatelů o službu s dotazem, zda mohou pomoci i jejich „specifickým“ potřebám pro které se běžně asistenční psi necvičí. Žadatelům vysvětluje, že ačkoli se někdy může zdát, že své psy cvičí stejným způsobem pro konkrétní typ postižení, tak se vždy snaží výcvik přizpůsobit na míru pro konkrétní potřeby klienta a jeho okolí. (Helpes, 2018, online)

V tomto kontextu se můžeme setkat také s pojmem ESA ("Emotional support animal"), čili zvíře pro emoční oporu. Na druhou stranu v zahraničí je okolo ESA ("Emotional support animal") velká kontroverze, jelikož toto označení spousta lidí používá pro svá zvířata bez jakéhokoliv speciálního výcviku a úspěšného složení zkoušek. Čistě proto, že jim zlepšují

psychický stav. Na tom by ve své podstatě nebylo nic špatného, kdyby však poté nezneužívali práv vyhrazených pouze pro asistenční psy se speciálním výcvikem. Může se pak stát, že se v kabině letadla se potká asistenční pes se speciálním výcvikem a “emotional support dog”, který speciálním výcvikem neprošel, a proto může na druhého psa reagovat nežádoucími projevy, jako je štěkání, vrčení a podobně, čímž může psa se speciálním výcvikem znejišťovat a rušit ho tak při práci, kterou má vykonávat. (Instagram, 2024, online)

Americký diskriminační zákon (z roku 1990) neboli ADA prohlašuje, že ESA a canisterapeutičtí psi nejsou podle oddílu II a III zákona ADA (Americans with Disabilities Act) považováni za asistenční zvířata. Jakákoliv jiná zooterapeutická zvířata také nejsou považována za asistenční zvířata. Práce nebo úkoly vykonávané asistenčním zvířetem musí být přímo související s postižením jednotlivce. Nehraje roli ani zpráva od lékaře, která tvrdí, že pro svůj zdravotní stav daná osoba potřebuje mít zvíře pro emocionální podporu. Dopis od lékaře nemění nic na podmínkách výcviku, které musí pes splnit, aby z něj mohl být pes asistenční. (Brennan, Nguyen, 2014)

3.2 Výcvikové organizace

V této části práce lze nalézt představení jednotlivých organizací, které se zabývají výcvikem vodících a asistenčních psů. Jaké jsou podmínky poskytování služeb těmito organizacemi, jaké musí mít akreditace, jak probíhá výcvik, zkouška a předání psa jeho uživateli.

Návrh zákona o některých právech osob se zdravotním postižením, které využívají doprovodu psa se speciálním výcvikem, který však dosud nebyl schválen udává, že *„osobou odborně způsobilou ke speciálnímu výcviku psa je fyzická nebo právnická osoba, která má speciální výcvik psů v předmětu činnosti a je řádným členem mezinárodní organizace sdružující výcvikové subjekty Assistance Dogs International (ADI) nebo International Guide Dog Federation (IGDF).“* Autorce práce není znám jiný zákon, který by upravoval tuto podmínku. Přesto však mají všechny jmenované organizace akreditaci od těchto mezinárodních organizací.

International Guide Dog Federation – IGDF, která byla založena v roce 1989 aktuálně sdružuje více než 90 členských organizací a škol pro výcvik vodících psů. Tyto organizace prostřednictvím výcviku a předávání vodících psů poskytují své služby lidem se zrakovým

postižením po celém světě. Členství v IGDF umožňuje organizacím pro výcvik vodících psů připojit se k síti organizací, které se řídí nejvyššími standardy kvality při poskytování služeb lidem se zrakovým postižením. IGDF podporuje sdílení znalostí a zkušeností mezi členskými organizacemi a poskytuje pomoc novým i existujícím organizacím, které se snaží neustále zdokonalovat. Hlavním cílem činnosti IGDF je zlepšování bezpečného a nezávislého pohybu lidí se zrakovým postižením s pomocí vodících psů po celém světě. (BLINDICKA, 2020, online)

Středisko výcviku vodících psů (SVVP) je součástí **Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých (SONS)**. Jeho posláním je sjednocovat a ochraňovat zájmy lidí s těžkým zrakovým postižením a poskytovat služby vedoucí k jejich integraci do společnosti. Jako člen **Mezinárodní federace vodících psů (International Guide Dog Federation)** má SVVP účast ve vyspělých zemích po celém světě. Tato federace byla založena s cílem stanovit a udržovat vysoké standardy ve výcviku vodících psů a péči o zrakově postižené. SVVP je členem této federace od roku 1997 a prokázalo svou excelenci v celosvětovém měřítku. Středisko se specializuje na výchovu a výcvik vodících psů, kteří slouží jako průvodci pro osoby se zrakovým postižením. Poskytuje poradentství, teoretickou přípravu a také praktický trénink pro osoby se zrakovým postižením a jejich vodící psy a podporuje je při řešení jakýchkoli problémů, které by mohly vzniknout v průběhu využívání vodícího psa. (BLINDICKA, 2020, online)

Helpes, centrum výcviku psů je občanské sdružení, které poskytuje komplexní služby pro žadatele o speciálně vycvičené psy. Tyto služby zahrnují zaškolení žadatele, výuku psa, secvičení se psem, jeho předání a poskytování následného servisu po celou dobu aktivní služby psa. Služby jsou poskytovány profesionálním týmem odborníků na výcvik psů a pracovníků s odborným vzděláním pro práci s osobami se zdravotním postižením, **v souladu s mezinárodními standardy**. Výcvik psů vede **Zuzana Daušová**, držitelka zlatého odznaku Vzorného výcvikáře I. stupně a vítězka mnoha národních i mezinárodních soutěží. **Helpes** obdržel Čestné uznání NAUTIS za práci pro osoby s poruchou autistického spektra (PAS) v letech 2016 a 2019. Organizace splňuje nejvyšší mezinárodní standardy a získala akreditaci pro členství v **Assistance Dogs Europe** a **Assistance Dogs International**, je také držitelem Certifikátu světové organizace Delta Society a členem Asociace společenské odpovědnosti.

Proces **výcviku** začíná **předvýchovou štěňat**, kde získají základy poslušnosti. Tuto fázi mohou provádět speciálně vybrané rodiny nebo zkušený kynologové. Zde jsou zhruba do 10 až 12 měsíců. Někdy Helppes vykupuje psy starší, většinou kolem jednoho roku. Pes, co přijde do Helppes prochází testovacím obdobím, které zahrnuje jak zdravotní testy, tak povahové testy, kterými když projde, tak je zařazen do výcviku, který trvá zhruba 6 až 8 měsíců. Záleží na složitosti úkonů, které je potřeba psa naučit a k jakým účelům bude využíván. Po výcviku skládá pes **zkoušku** před nezávislým rozhodčím, což zajišťuje nestrannost a nezávislost hodnocení, podobně jako je tomu v jiných kynologických odvětvích. Toto pravidlo se vztahuje zejména na vodící psy, na které je přispíváno státem. Asistenční a signální psi, financovaní z jiných zdrojů, podléhají stejnému systému nezávislého posuzování. Rozhodčí musí být jmenován odborným garantem výcviku a nesmí být spojen s výcvikovým subjektem, aby nedocházelo ke střetu zájmů. Rozhodčí je honorován bez ohledu na úspěch psa. Psi dále skládají každoroční „test chování na veřejnosti“ se svým konkrétním uživatelem, což zajišťuje kontinuální kontrolu jejich schopností a připravenosti sloužit svým majitelům. (Helppes, 2018, online)

Pomocné tlapy o.p.s. se zaměřují zejména na poskytování asistenčních psů lidem s omezením hybnosti. Od svého založení v únoru 2001 se obecně prospěšná společnost **Pomocné tlapy** věnuje chovu, předvýchově a výcviku asistenčních psů. V době jejich založení neexistovala v České republice obdobná služba pro tuto klientelu. Jejich hlavním cílem je poskytovat psy se speciálním výcvikem zdarma do dlouhodobého užívání osobám s tělesným postižením, zejména těm, kteří jsou zcela nebo částečně upoutáni na invalidní vozík, ale také lidem se zrakovým postižením, se záchvatovým onemocněním, lidem s kombinovaným postižením nebo dětem s ADHD či PAS (poruchou autistického spektra). Psi jsou cvičeni individuálně podle potřeb klientů, aby co nejefektivněji pomáhali a podporovali jejich samostatnost. Během přípravy poskytují Pomocné tlapy kompletní služby zaměřené na přizpůsobení psa potřebám konkrétního klienta, zajištění welfare psa a minimalizaci potenciálních rizik. Kromě výcviku asistenčních psů se Pomocné tlapy také věnují přípravě klientů, která zahrnuje posouzení míry klientových schopností a potřeb fyzioterapeutem a psychologem, porada s rodinou a cvičiteli, dále výběru a chovu štěňat. **Chov štěňat** provádějí z vlastního nebo osvědčeného chovného programu, kde mají možnost posoudit genetický potenciál budoucích asistenčních psů. Pomocné tlapy cvičí výhradně labradorské, zlaté a flat-

coated retrievry. Veškeré náklady spojené s výchovou, krmením a veterinární péčí hradí Pomocné tlapky. **Předvýchovu štěňat** realizují dobrovolníci a zahrnuje osvojení nezbytných hygienických a sociálních návyků, základní poslušnost a chování na veřejnosti. Práce dobrovolníků se štěňaty zahrnuje pravidelné dojíždění do rušného prostředí, péči o štěňata a nakonec i slzavé rozloučení při jejich odchodu ke klientům, však s dobrým pocitem. (Pomocné tlapky o.p.s, 2009 – 2024, online)

Výcvik probíhá většinou ve věku od 12 do 20 měsíců a psi musí projít přísnými povahovými a zdravotními testy, zahrnující krevní testy, vyšetření moči a očního pozadí, a RTG kontrolu kyčlí a loktů. Pes musí mít zvládnutou základní poslušnost a mít určitou dávku zdravého sebevědomí. Výcvik probíhá po dobu minimálně 8 měsíců a skládá se ze tří fází. Během první fáze se psi učí základním úkonům a povelům, ve druhé fázi dochází k pevnějšímu zafixování dovedností a prvnímu seznámení psa s klientem. V poslední fázi probíhá detailní doladění dovedností a klient se se psem setkává co nejčastěji. (Pomocné tlapky o.p.s, 2009 – 2024, online)

Závěrečná zkouška probíhá po několikadenním intenzivním tréninku, kde klient bydlí s psem na neutrální půdě. Poté klient asistenčním psem absolvuje závěrečnou zkoušku ve velkém městě s provozem, kde jsou ohodnoceny všechny předepsané úkony a povely. Zkušební komise se skládá z nezávislého komisaře, který je soudním znalcem v oboru kynologie, rodinného příslušníka nebo jiné osoby vybrané klientem a zástupce úřadu, který má psa proplácet, pokud přijme pozvání. Cílem zkoušky je ohodnotit všechny předepsané úkony a povely do zkuškového protokolu a předvést přítomným, že zkoušený "tým" se dokáže bezpečně, plynule a jistě pohybovat na frekventovaných ulicích, mezi lidmi, v obchodě, v dopravních prostředcích atd. Pomocné tlapky jsou akreditovaným členem **IGDF** (International Guide Dog Federation). (Pomocné tlapky o.p.s, 2009 – 2024, online)

Pomocné tlapky se angažují v poskytování **odborného poradenství úředníkům**, zákonodárcům a výzkumným pracovníkům v oblasti **legislativy** týkající se přístupu klientů s asistenčními psy do veřejných prostorů, financování, pojištění a cestování se psy. Tato konzultace je také dostupná pro klienty organizace. Ve své **vzdělávací činnosti** Pomocné tlapky provádějí přednášky s ukázkami práce asistenčních psů, slepeckých psů a canisterapie ve školách všech typů a na rekvalifikačních kurzech. Tyto přednášky s ukázkami se konají i na

různých akcích pro veřejnost a seminářích pro zdravotnický personál a sociální sféru, často s účastí klientů a jejich psích pomocníků. Cílem této činnosti je zvýšení povědomí veřejnosti o práci těchto psů a prevence úrazů, závislosti na drogách a alkoholu. Organizace se intenzivně věnuje také **osvětové činnosti**, která má za cíl zasvětit zájemce do problematiky zdravotně postižených a asistenčních psů prostřednictvím vydávání osvětových materiálů, organizování veřejných ukázek a prezentací zaměřených na konkrétní skupiny osob. Kvalita poskytovaných služeb je dále zvyšována spoluprací s dalšími organizacemi se stejným zaměřením, účastí na konferencích a zapojením do sdružení poskytovatelů asistenčních psů. Kromě nevýdělečných aktivit organizace poskytuje **poradenství** v oblasti kynologie a provozuje internetový obchod, kde prodává dárkové a propagační předměty. Výtěžek z těchto aktivit pomáhá financovat neziskové aktivity organizace. (Pomocné tlapky o.p.s, 2009 – 2024, online)

Pestrá, o. p. s., byla založena v roce 2009 manželi Pragerovými a trenérkou Míšou Perčinovou s cílem cvičit asistenční psy pro lidi s postižením bez použití kotců. Věří, že pes vychovávaný a vycvičený v přirozeném prostředí domova má nejlepší předpoklady, aby účinně pomáhal svému budoucímu majiteli. Dosud předali 83 asistenčních psů a v jejich péči je přes 100 klientů s různými druhy postižení. V Pestré se zaměřují na výcvik psů pro děti i dospělé s různými typy postižení, včetně zrakového, sluchového, tělesného a kombinovaného. Provádí výcvik vodících, signálních, asistenčních a canisterapeutických psů. Každý pes je vybírán a cvičen na míru podle potřeb konkrétního člověka. Výcvik probíhá v přirozeném prostředí domácnosti, nikoli v kotcích, a pracuje se s povahou psa s respektem. Pestrá má mezinárodně akreditovaný výcvik asistenčních psů od mezinárodní **organizace Assistance Dogs International**. Akreditace klade důraz na životní pohodu psů jak během výcviku, tak i po předání klientům. (Pestrá, 2020, online)

Cílem a posláním **Pestré** je zajistit klientům větší soběstačnost prostřednictvím profesionálně vycvičeného asistenčního či vodícího psa, poskytnout komplexní podporu po celou dobu vlastnictví psa, pomáhat klientům žít aktivní život a zapojit se do společnosti. **Výchova** štěnat probíhá přibližně 18 měsíců v domácím prostředí dobrovolníků, kde se učí správným návykům, socializaci a reakcím na okolní podněty. **Výcvik** trvá zhruba 8-9 měsíců a probíhá v domácím prostředí trenérek, přičemž pes je vybírán a cvičen na míru konkrétnímu klientovi. Po předání vycvičeného psa práce s klientem pokračuje, zahrnuje pravidelný trénink, rekondiční pobyty a sledování dalšího vývoje. **Asistence** zahrnuje pokračující podporu po předání psa, včetně

secvičování a rekondičních pobytů. Po přibližně osmi odpracovaných letech (samozřejmě to bývá individuální) psi v Pestré odcházejí do **důchodu**, kde si užívají zaslouženého odpočinku. Pokud pes nemůže pokračovat v aktivní službě z důvodu nemoci nebo úmrtí klienta, zůstává u klientské rodiny, nebo mu Pestrá najde milující náhradní rodinu. (Pestrá, 2020, online)

Nadační fond **Mathilda** byl založen v roce 2010 s cílem podporovat osoby s těžkým zrakovým postižením. Jeho aktivity zahrnují vyhledávání, podporu a realizaci projektů, které těmto lidem usnadňují život a přispívají k jejich integraci do společnosti, včetně pracovního uplatnění. Jedním z hlavních zaměření fondu je výchova a výcvik vodících psů, kteří se stávají nepostradatelnými pomocníky pro mnoho nevidomých a slabozrakých osob. Kromě toho fond organizuje kulturní aktivity, které umožňují seberealizaci mladých nevidomých umělců. Celkově se Nadační fond Mathilda zaměřuje na projekty, které podporují vzdělávání a integraci nevidomých a slabozrakých osob do společnosti. (Mathilda, 2024, online)

Mathilda je součástí mezinárodní federace vodících psů IGDF (*International Guide Dog Federation*). Díky členství v IGDF Mathilda splnila podmínky zákona č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a je oprávněna předávat vodící psy zrakově postiženým klientům v České republice.

3.3 Legislativa a financování

V předchozích částech se práce zabývala jednak vymezením pojmu pes se speciálním výcvikem, jeho definicí a dělením, jaké existují výcvikové organizace, jaké jsou jejich standardy a podmínky výcviku, jak výcvik probíhá. Nyní se práce zaměří na legislativu a financování psů se speciálním výcvikem. **Legislativa i financování** těchto psů je v ČR velice **problematické téma**, jelikož jsou zde stále obrovské mezery, co se týče ukotvení psů se speciálním výcvikem v zákoně a také **přístupnosti**.

Financování je také velmi problematické. Výdaje spojené s výcvikem a **odevzdáním vodícího psa** až do výše obvyklých nákladů lze hradit příslušnými úřady práce jako zvláštní pomůcka, ve které je 10% spoluúčast ze strany žadatele o vodícího psa. Výdaje spojené s výcvikem a předáním **asistenčního psa pro osoby s jiným zdravotním postižením** nejsou financovány státem, cvičitelské organizace jsou odkázány na sponzorské dary, granty a ziskové

aktivity. **Celkové náklady** na výcvik psa se speciálním výcvikem zahrnují pořízení psa, jeho výchovu, výživu, veterinární péči, hygienu, potravinové doplňky, výcvikové pomůcky, odměny, hračky, cestovní náklady, školení klienta, předání psa klientovi a inspekční návštěvy. Dále zahrnují náklady na zaměstnance a provozní náklady výcvikového areálu. Celková cena psa se speciálním výcvikem může dosáhnout až **300 000 Kč**.

Vodící pes je jako jediný typ psů se speciálním výcvikem pro osoby se zdravotním postižením hrazen příslušnými úřady práce jako zvláštní pomůcka, respektive je na něj **přispíváno až do 90% celkové částky**. Zároveň stát přispívá na vodící psy **pouze osobám s těžkou zrakovou vadou, starší 15 let**. Těžkou zrakovou vadou se rozumí **praktická, či úplná nevidomost**. Další podmínkou zákona č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením je, že zraková vada musí být charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, což znamená, že trvá nebo bude trvat alespoň rok. Dále zákon stanovuje, že pes musí být vycvičen fyzickou nebo právnickou osobou, která se touto problematikou profesionálně zabývá. Není tedy možné, aby si nevidomý člověk psa vycvičil sám a požadoval na něj příspěvek. **Výcvikový subjekt musí být členem mezinárodní organizace**, která sdružuje výcvikové školy a stanovuje standardy pro výcvik pomáhajících psů. Pokud daný subjekt ještě není členem takové federace, musí mít alespoň podanou přihlášku ke členství a do dvou let splnit kritéria pro přijetí za řádného člena. (Kavalírová, 2017) V zákoně jsou dále uvedené **kontraindikace**, které vylučují přiznání příspěvku na vodícího psa jako je například **těžká alergie**, ale **i sluchové postižení**, z čehož vyplývá, že osobám s kombinovaným zrakovým a sluchovým postižením by tento pes nebyl uznán. (Česko, 2011) Osoby, které nesplňují tyto podmínky, a přesto by ocenili pomoc vodícího psa se mohou obrátit na organizace, které se zabývají výcvikem vodících a asistenčních psů a požádat nějakou nadaci, či vytvořit sbírku pro tento účel, stejně jako u ostatních typů psů se speciálním výcvikem, na které stát nepřispívá.

V příloze č. 2 k vyhlášce č. **388/2011 Sb.** nalezneme **potřebné dovednosti vodícího psa**, jako jsou **poslušnost a ovladatelnost chování** (chůze u nohy, odložení, přivolání, lhostejnost k prostředí kolem), **dovednosti potřebné k vodění osoby se zrakovým postižením** (změna směru chůze na povel, zastavování před přechodem, ...), **vyhledávací dovednosti** jako nalezení dveří, lavičky, přechodu pro chodce, **dovednosti při cestování v dopravních prostředcích** (pomoc při nástupu, výstupu, označení místa), **dovednosti v místě bydliště** (znalost potřebných tras).

Co se **přístupnosti** týče, **veřejný ochránce práv** (ombudsman) 10.8. 2010 vydal **doporučení pro přístup vodících a asistenčních psů do veřejných prostor**, aby tak zabránil **diskriminaci** osob, které tyto psy doprovázejí. Podle doporučení ombudsmana mají osoby se zdravotním postižením právo na osobní nezávislost a samostatnost, podobně jako osoby bez postižení. Asistenční a vodící psi, kteří jsou vycvičeni pro doprovod těchto osob, jsou nezbytnou součástí jejich života, umožňující jim plně využívat **právo na volný pohyb** a samostatnost. Aby **nedocházelo k diskriminaci těchto osob**, je důležité zajistit jejich **přístup ke všem činnostem**, které mohou vykonávat osoby bez postižení. V tomto doporučení ombudsman uvádí, že psi speciálně vycvičení pro doprovod osob se zdravotním postižením musí být respektováni v jejich speciálním statusu. Pokud není připuštěna výjimka pro tyto psy ze **zákazu vstupu do veřejných prostor**, může to být považováno za **nepřímou diskriminaci**, což je v **rozporu s antidiskriminačním zákonem, Listinou základních práv a svobod**, evropským právem a mezinárodními úmluvami. Ombudsman doporučuje upravit **přístupová práva osob se zdravotním postižením v doprovodu psů** do veřejných prostor, včetně veřejné dopravy a dalších veřejně přístupných míst. Tito psi by neměli být povinně opatřováni náhubky ani drženi na vodítku, aby nebyla omezena jejich funkce a aby nedocházelo ke znevýhodnění zdravotně postižených osob. Nicméně, zdravotně postižené osoby by měly zůstat odpovědné za škody způsobené jejich psy. Pro snadnou identifikaci speciálně vycvičených psů by měli být opatřeni standardizovaným postrojem a dalšími doklady osvědčujícími jejich status. Je také doporučeno **pravidelně školit zaměstnance** o právech osob se zdravotním postižením v doprovodu těchto psů. Obce jsou povinny **respektovat zákaz diskriminace** při vydávání obecně závazných vyhlášek, například při úpravě pohybu psů na veřejných prostranstvích. Psi speciálně vycvičení pro doprovod osob se zdravotním postižením by měli být vylučováni z veřejných prostor pouze v objektivně odůvodněných případech. Pokud není možný pohyb psa po objektu, je třeba zajistit místo pro zanechání psa a případně poskytnout osobního asistenta. Ombudsman také zdůrazňuje, že by **neměly být požadovány zvláštní úhrady** za tyto psy, jelikož jsou považováni za pomůcky podobné protéze či invalidnímu vozíku. Vyžadování zvláštní platby by představovalo neodůvodněnou a nepřiměřenou zátěž a diskriminaci pro osoby se zdravotním postižením. (Doporučení veřejného ochránce práv pro přístup vodících a asistenčních psů do veřejných prostor, 2010)

Také na základě tohoto doporučení začal vznikat **zákon č. /2020 Sb., o některých právech osob se zdravotním postižením, které využívají doprovodu psa se speciálním výcvikem**, bohužel projednávání sněmovního tisku 883/1 **bylo ukončeno** s koncem volebního období. Tento zákon měl řešit problematiku přístupových práv a předávání psů s kvalitním výcvikem dle mezinárodních standardů. Návrh zákona však vyvolal silný odpor některých spolků a organizací, zabývajících se výcvikem těchto psů, protože nedokážou splnit ani minimální požadavky mezinárodních standardů. (Danušová, 2023, online) Tento zákon měl upravovat vymezení pojmu pes se speciálním výcvikem, kam měl konečně spadat i pes **asistenční** a **signální**, který dosud nebyl v zákoně upraven. Podle tohoto zákona by pes se speciálním výcvikem **nemusel mít náhubek** a nemusel by být držení na vodítku, protože mu to může bránit ve správném plnění jeho účelu. Dále zákon stanovil, že osoba nebo organizace způsobilá k výcviku měla být řádným členem mezinárodních **organizací Assistance Dogs International (ADI)** nebo **International Guide Dog Federation (IGDF)**. Zákon také jasně ukotvuje **právo na vstup do veřejně přístupných prostor a veřejné dopravy**, a tedy že osoby se zdravotním postižením využívající doprovodu psa se speciálním výcvikem měly mít právo vstupovat do veřejně přístupných prostor a prostředků veřejné dopravy. Přístup by nesměl být podmíněn úhradou zvláštního poplatku za psa se speciálním výcvikem. Tato práva se měla vztahovat **i na cvičitele psů** určených k doprovodu osob se zdravotním postižením. Dále zákon stanovil, že by osoba využívající doprovodu psa se speciálním výcvikem **schopna psa ovládat a využívat bezpečným způsobem**. Osoba s nepříznivým zdravotním stavem nebo cvičitel psa měla mít **povinnost předložit na požádání průkaz psa se speciálním výcvikem** a známku psa se speciálním výcvikem. (Česko, 2020, Návrh zákona o některých právech osob se zdravotním postižením, které využívají doprovodu psa se speciálním výcvikem, online)

Tím, že tento zákon nebyl schválen a dosud u nás žádný podobný zákon nevznikl, jsou práva a povinnosti osob užívajících psů se speciálním výcvikem rozmístěna v různých dalších zákonech a resortech a nebo jejich ukotvení úplně chybí. V takových případech je pak potřeba postupovat v souladu s tzv. Antidiskriminačním zákonem (zákon č. 198/2009 Sb.), který zakazuje diskriminaci osob s postižením, nebo dle doporučení veřejného ochránce práv pro přístup vodících a asistenčních psů do veřejných prostor. Za porušení zákazu diskriminace může Česká obchodní inspekce uložit pokutu až do výše 3 000 000 Kč. (Danušová, 2023, online)

Zde jsou další zákony a ustanovení týkající se asistenčních psů. Dle zákona č. 329/2011 Sb. § 36 odst. 3 má osoba, která je držitelem průkazu ZTP/P „nárok na bezplatnou dopravu vodícího psa, je-li úplně nebo prakticky nevidomá, pokud ji nedoprovází průvodce.“ Dále má nárok na přepravu tohoto psa bez náhubku, např. kvůli podávání, ale i bezpečnosti (aby pes kovovým náhubkem v přeplněné tramvaji např. někoho nezranil. (Danušová, 2023, online) Ze zákona č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví „je provozovatel povinen zajistit, aby fyzické osobě se zdravotním postižením byl umožněn vstup do stravovací části provozovny v doprovodu vodícího nebo asistenčního psa.“ (§23, odst. 4). Dále ze zákona č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách „mají pacient se smyslovým nebo tělesným postižením, který využívá psa se speciálním výcvikem, má právo s ohledem na svůj aktuální zdravotní stav na doprovod a přítomnost psa u sebe ve zdravotnickém zařízení, a to způsobem stanoveným vnitřním řádem tak, aby nebyla porušována práva ostatních pacientů“ do všech zdravotnických zařízení (§30, odst. 3). (Zákony pro lidi, 2024, online) Na základě vyhlášky č. 137/2004 Sb. o hygienických požadavcích mají zaručený také vstup do všech provozoven péče o tělo podle §51, odst. 1, psím) e). (Danušová, 2023, online)

PRAKTICKÁ ČÁST

1 UVEDENÍ DO PROBLEMATIKY

V teoretické části autorka práce pojednává o pojmu zdravotní postižení, jeho terminologii, klasifikaci a etiologii. O postojích společnosti k osobám se zdravotním postižením obecně. Dále se zde věnuje psům se speciálním výcvikem, jejich rozdělení a definici. Jejich legislativním ukotvením, organizacím, které je cvičí, a co je potřeba pro zdárně ukončený výcvik těchto speciálních psů.

V této části bakalářské práce se autorka věnuje **metodologické části**, kde popisuje **záměr** a **cíl** výzkumu, jeho **charakteristiku**, dále charakterizuje **výzkumný soubor** a představí stanovené **hypotézy** a **výzkumné otázky**. Dále popisuje **výběr výzkumných metod**, **průběh** a **realizaci** výzkumu a na závěr **analyzuje data** a **interpretuje výsledky** výzkumu a v **diskusi zhodnotí**, zda došlo k řešení výzkumného problému, popřípadě, jestli výzkum otevřel nová témata.

Výzkum týkající se asistenčních psů je **důležitý z hlediska práv osob se zdravotním postižením a potřeby většího povědomí a podpory ve společnosti**. Studie postojů může odhalit **předsudky**, a **diskriminaci**, která brání osobám, využívajícím psů se speciálním výcvikem, zapojení a **účast ve veřejném dění**. A skrze tyto poznatky vzdělávat společnost v tématu asistenčních psů a přispět tak k vytvoření prostředí podporujícího osoby se zdravotním postižením a jejich zdárné zapojení a účast ve společnosti.

Podobné výzkumy týkající se této problematiky publikovala např. Zdeňka Galetová (2008) v publikaci *Problematika asistenčních psů v ČR*. Nebo zahraniční výzkum *Animal-assisted interventions research: issues and answers* (Rebecca A. Johnson, Johannes S. J. Odendaal, Richard L. Meadows, 2002)

1.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

Tato práce zkoumá postoje společnosti k asistenčním psům pomocí **kombinovaného kvantitativního a kvalitativního** výzkumu, kdy **kvalitativní část** má dokreslit kvantitativní data. **Kvantitativní část** zahrnuje průzkum reprezentativního vzorku veřejnosti, pomocí dotazníků, zatímco **kvalitativní část** zahrnuje polostrukturované rozhovory s lidmi, kteří mají nebo pracují s asistenčními psy.

1.1.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU

V dotazníkovém šetření autorce šlo o **výběr reprezentativního vzorku společnosti**, který byl realizován **náhodným výběrem**. Aby bylo ve výzkumu zajištěno správné **zastoupení v populaci**, ptá se autorka v dotazníku také na několik informací o respondentovi samotném.

Dotazník byl šířen **metodou „samovýběru“** (dobrovolného a aktivního zapojení respondentů) v kombinaci s **metodou „sněhové koule“** (Miovský, 2006), tzn., že dotazníky byly rozeslány po sociálních sítích se žádostí o další sdílení. Dotazník byl anonymní a jeho vyplňování probíhalo na základě dobrovolnosti.

Výzkumný soubor získaný **pro kvalitativní část výzkumu**, realizovanou prostřednictvím polostrukturovaných **rozhovorů**, získala autorka **„stratifikovaným záměrným (účelovým) výběrem“** (Miovský, 2006), při kterém bylo zásadním kritériem jakási zkušenost s fungováním a využíváním psů se speciálním výcvikem. A poté vybrala jednotlivé **zástupce** k různým typům asistenčních psů. Pro účely této práce nebylo možné oslovit pro rozhovor osobu se sluchovým postižením, využívající služeb signálního psa pro osoby se sluchovým postižením.

Tři ze čtyř účastníků výzkumu autorka oslovila přes sociální síť Instagram, kde tito účastníci veřejně vystupují pod profily, které se zabývají osvětou o asistenčních psech a sdílí zde své zkušenosti a život s nimi. Jednoho z účastníků oslovila autorka osobně, díky tomu, že se již znají z osobního života.

1.1.2 CÍL PRÁCE A STANOVENÉ HYPOTÉZY/VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Cílem práce je zkoumat postoje společnosti k asistenčním psům a jejich uživatelům, popř. vychovatelům a jak tyto postoje ovlivňují výcvik a fungování těchto psů a samotné uživatele asistenčních psů. Jejím záměrem je i osvěta a zvýšení informovanosti ve společnosti o všech typech psů se speciálním výcvikem a zmapování zkušeností osob využívajících služeb psů se speciálním výcvikem.

Autorka si stanovila již před začátkem psaní práce **výzkumné otázky** a s nimi se pojící **hypotézy**.

První výzkumnou otázkou bylo; Jaká je ve společnosti **úroveň informovanosti** o roli asistenčních psů pro osoby se zdravotním postižením či poruchou? A hypotézou k této výzkumné otázce bylo, že případná nedostatečná informovanost ve společnosti ovlivňuje výcvik a práci asistenčních psů, zejména v kontextu nevhodného chování okolí. (např. hlazení, volání na psa, aj.)

Další výzkumná otázka zkoumá, jaké jsou **kompetence uživatelů asistenčních psů** a jak tyto kompetence ovlivňují postoj společnosti k asistenčním psům a jejich uživatelům?

Následující výzkumná otázka se ptá; Jaký je názor ve společnosti na to, zda lidé se zdravotním postižením **opravdu potřebují** asistenční psy? Hypotézou je, že existují názory ve společnosti, které **zpochybňují potřebu asistenčního psa** zejména u jedinců s **duševním onemocněním nebo poruchou, která není zjevná**, kteří tak mohou čelit nepochopení.

Jaké jsou **převažující přesvědčení** ve společnosti ohledně asistenčních psů a jak tato přesvědčení mohou ovlivnit **vnímání** těchto psů ze strany široké laické veřejnosti? Hypotéza říká, že se ve společnosti vyskytují i přesvědčení, že **nemají rovné životní podmínky** se psy běžně využívanými jako mazlíčci, včetně otázky osobního volna, hry atd...

Jsou osoby využívající služeb asistenčních psů vystavovány **nepřímé diskriminaci**? Hypotézou je, že jsou např. **skrze bezvýjimečný zákaz vstupu psů do zařízení**, což brání vstupu osob se zdravotním postižením využívajících vodící nebo asistenční psy, nebo požadování nošení náhubku v městské hromadné dopravě, či jiné formy diskriminace.

Další výzkumné otázky se zabývají **financováním**. Jaké jsou **zdroje** financování asistenčních psů a jakým způsobem jsou tyto **prostředky rozdělovány**? Jaké jsou **náklady** spojené s jejich výcvikem, kde se získávají finanční prostředky a zda uživatelé něco přispívají?

1.1.3 METODY ZÍSKÁVÁNÍ DAT

V **kvantitativní části výzkumu** použila autorka práce ke zkoumání postojů společnosti k asistenčním psům **formu dotazníku**, který obsahuje 20 otázek z nichž je většina uzavřených a dvě otázky jsou otevřené (pro případné doplnění). Dotazník byl šířen metodou „*samovýběru*“ v kombinaci s metodou „*sněhové koule*“ (Mioviský, 2006), tzn., že dotazníky byly rozeslány po sociálních sítích se žádostí o další sdílení. Dotazník byl anonymní a jeho vyplňování bylo na základě dobrovolnosti.

Pro kvalitativní část výzkumu autorka zvolila metodu *polostrukturovaných (semistrukturovaných) rozhovorů*, protože je pro tento výzkum nejvhodnější z důvodu kombinování strategií jak ze strukturovaného, tak z nestrukturovaného rozhovoru a potlačení jejich nevýhod. Je zde možné připravit si určité schéma rozhovoru, kam chceme tento rozhovor ubírat, ale zároveň pokládat doplňující otázky, jež obohacují výslednou analýzu. Toto schéma obvykle obsahuje okruhy otázek, na které se budeme účastníků výzkumu ptát, ale zároveň jim dáváme prostor, pro jejich vlastní úvahy a vyjádření se. (Mioviský, 2006).

V těchto rozhovorech mohli i samotní uživatelé, držitelé a vychovatelé psů se speciálním výcvikem sdílet své **zkušenosti a zážitky**, které se jim dějí v kontextu každodenního fungování s asistenčními psy a také poukázat na **problémy a nedostatky**, se kterými se potýkají.

1.1.4 REALIZACE VÝZKUMU

Výzkum byl realizován od října roku 2023 do května roku 2024. První **rozhovor** byl uskutečněn v říjnu a další byly uskutečněny o pár měsíců později. Každý jeden rozhovor s účastníky výzkumu trval asi půl hodiny, nejvíce časově náročná byla právě jejich transkripce. **Dotazník** byl distribuován v lednu 2024 a sbíral odpovědi do května 2024. Byl distribuován skrze sociální sítě a respondenti jej vyplňovali online. Z důvodu **kombinace dvou různých výzkumných metod** byla časová náročnost výzkumné části poměrně velká.

Rozhovory byly většinou realizovány online formou skrze aplikaci ZOOM, sloužící k online poradám a byly skrze tuto aplikaci také nahrávány. Důvodem byl fakt, že většina účastníků výzkumu jsou z různých koutů republiky, tudíž se s nimi autorka nemohla setkat osobně. Autorka při těchto hovorech měla vždy zapnutou kameru, aby působila co nejvíce důvěryhodně a účastníci výzkumu mohli pozorovat i její neverbální projevy. Zatímco účastníci výzkumu si mohli zvolit, zda si kameru zapnou, nebo ne a učinil tak jeden ze tří účastníků.

Jeden ze čtyř polostrukturovaných rozhovorů probíhal osobně v bytě autorky práce a byl nahráván na diktafon v mobilním zařízení autorky. Volba tohoto prostředí byla opět praktická, aby se co nejvíce omezily rušivé vlivy, které by mohly poškodit nahrávku, či narušit rozhovor.

2 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

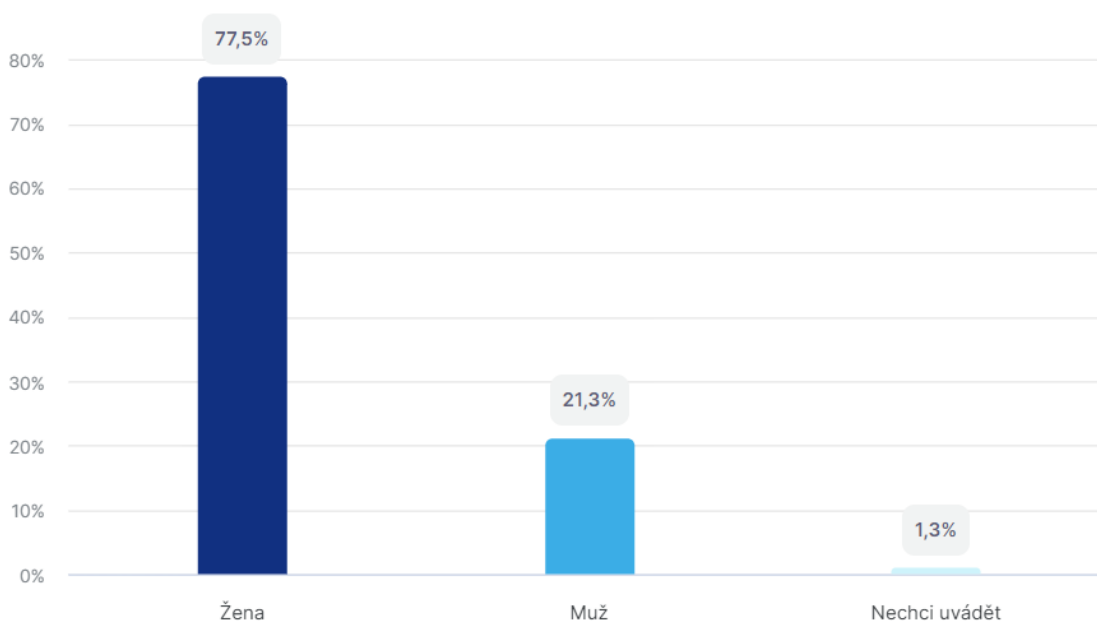
V předchozí kapitole se autorka věnovala metodologii výzkumu, kde popisuje záměr a cíl výzkumu, jeho charakteristiku, dále práce charakterizovala výzkumný soubor a představila stanovené hypotézy a výzkumné otázky. Dále autorka popsala výběr výzkumných metod, průběh a realizaci výzkumu. V této kapitole bude autorka **analyzovat data a interpretovat výsledky kvantitativní i kvalitativní části výzkumu** bakalářské práce. Na závěr v diskusi zhodnotí, zda došlo k řešení výzkumného problému, popřípadě, jestli výzkum otevřel nová témata.

2.1 Kvantitativní část

V této části autorka bude analyzovat data *metodou prostého výčtu* (Miovský, 2006) a **interpretovat výsledky kvantitativní části výzkumu** z dotazníkového šetření. Dotazník vyplnilo 80 respondentů.

Graf č. 1

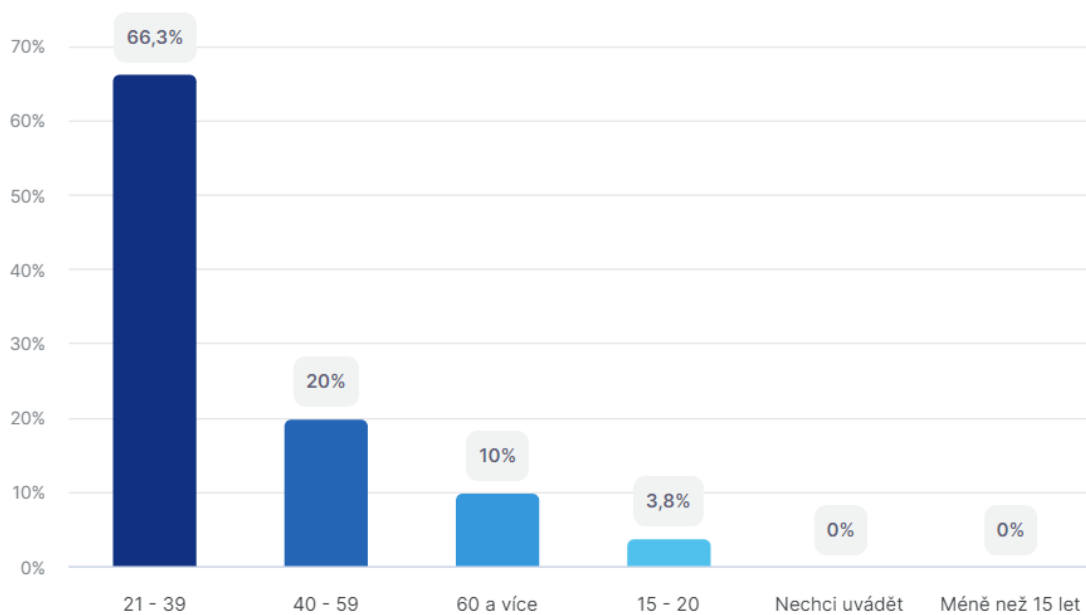
1. Jste

Z grafu č. 1 vyplývá, že většinu respondentů tvoří ženy, a to v produktivním věku (jak vyplývá z grafu č. 2).

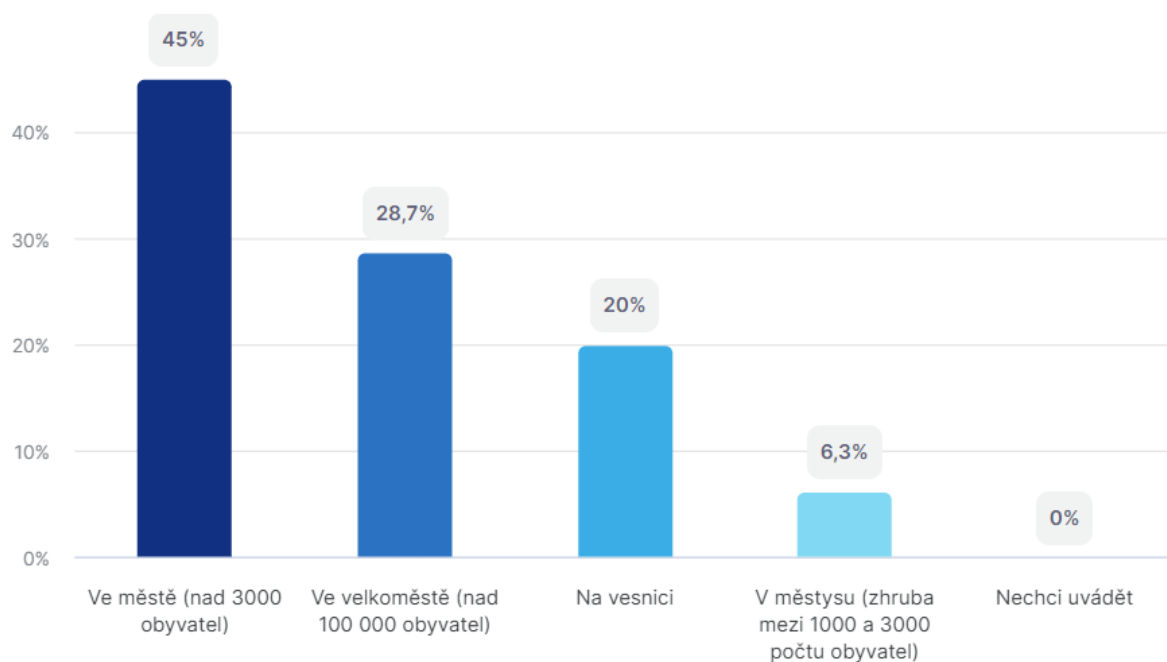
Graf č. 2

2. Věk

Graf č. 3

3. Žijete

Tato otázka je zaměřena na demografické údaje.

Téměř polovina respondentů uvedla, že žijí ve městě, s tím se pojí to, že se mohou setkávat s osobami, které využívají služeb asistenčních psů, díky větší koncentraci obyvatel.

23 respondentů z 80 uvedlo, že žijí ve velkoměstě, takže setkání s osobou využívající služeb asistenčního psa je ještě pravděpodobnější a může zde také dojít k nějaké interakci např. uvolnění místa této osobě v MHD.

Tabulka č. 1

4. Co vás napadne, když se řekne asistenční pes?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Žlutá barva, nesahat, slepý, labrador	1	1.3%

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Že na něj nemáme sahat	1	1.3%
zvíře pomáhající lidem, kteří trpí postižením nebo jinou poruchou (psychickou...)	1	1.3%
Zvířecí přítel-partner, pes speciálně od štěněte vycvičený pomáhat člověku s handicapem	1	1.3%
Vždycky jsem asistenčního psa vnímala jako specificky vycvičeného pomocníka člověka, který má nějaký hendikep a potřebuje pomoc v každodenním životě, ale zároveň nechce nebo nemá nárok mít stále vedle sebe nějakou jinou osobu k té pomoci.	1	1.3%
Využívá se k pomoci při každodenních činnostech nebo i překážkách – mohou ho používat jak fyzicky hendikepovaní (např. Slepci), tak i ti s psychickými problémy (např. lidé trpící úzkostmi)	1	1.3%
Vycvičený pes, kterého má k dispozici postižený člověk.	1	1.3%
Vodící pes – pes k pohybu Asistenční – podává věci	1	1.3%
Vodiací pes slepého	1	1.3%
Užitečný parták a kamarádi	1	1.3%
Usnadňuje život nevidomým. Díky nim mají snazší a bezpečnější pohyb venku	1	1.3%
Společník, pomoc, kamarád	1	1.3%
Slepecký pes	1	1.3%

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Slabozrací lidé, lidé se zbytky zraku, nevidoucí. Je to pejsek, který je pomáhá vodit, přecházet přes přechody, podává jim věci apod.	1	1.3%
Roztomiloušek, který je vychovaný k pomoci svému páničku s nějakým druhem postižení (fyzického nebo psychického)	1	1.3%
Psi pro zdravotně postižené.	1	1.3%
Především pes, pomáhající slepcům s orientací a podobně. Zároveň mi ale vytane na mysli pes terapeutický.	1	1.3%
První? Slepecký pes a díky Simpsonovým asistenční opička pro tlustoprda	1	1.3%
Poznává třeba přicházející epi záchvaty, panické záchvaty, asistuje kvadraplegikům tzn. podává věci atd. atd	1	1.3%
postižený	1	1.3%
Pomůcka	1	1.3%
Pomoc, úleva, možnost "kvalitního" života, druhé oči...	1	1.3%
Pomoc slepým lidem, či lidem s jiným znevýhodněním (např. I psychickým)	1	1.3%
Pomoc slepcom	1	1.3%
Pomoc při pohybu nevidomých	1	1.3%

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Pomocník vycvičený k účelom spravádzania slabozrakých a nevidiacich,"oznamovateľ zhoršeného zdravotného stavu, psychická podpora...	1	1.3%
pomocník slepce nebo pohybově postiženého	1	1.3%
Pomocník, který ulehčuje život lidem s nějakým fyzickým omezením	1	1.3%
Pomocník a věrný druh člověka	1	1.3%
Pomoc a podpora handicapovanému člověku	1	1.3%
Pomoc	1	1.3%
Pomáhá postiženým lidem s různými běžnými věcmi	1	1.3%
Pomáhá osobám so zdravotným postihnutím so základnými činnosťami, napr. V domácnosti	1	1.3%
Pomáhá nějak postiženým osobám, např. nevidomí, vozíčkáři atd.	1	1.3%
Pomáhá lidem s různým postižením	1	1.3%
Pes vycvičený na pomoc a asistenci osobám se zdravotním postižením	1	1.3%
Pes vedoucí slepce po chodníku	1	1.3%
Pes speciálně vycvičený k tomu, aby pomáhal v životě osobám s nějakým omezením v každodenních činnostech.	1	1.3%

ODPOVEĎ	POČET	PODÍL
Pes slúžiaci človeku s určitým zdravotným znevýhodnením, môže mať rôzne úlohy podľa potrieb daného človeka, od signalizácie prichádzajúceho záchvatu, cez podávanie predmetov, až po vodenie.	1	1.3%
Pes sloužící jako pomocná ruka handikepovaným lidem. Psychická i fyzická pomoc.	1	1.3%
pes pro nevidomé	1	1.3%
Pes pro handicapované lidi, vozíčkáře, slepé. Někdy i terapeutický pes (proti úzkosti)	1	1.3%
pes pomocník pro hendikepované	1	1.3%
Pes, ktorý pomáha osobám s roznyimi zdravotnými obmedzeniami v každodennom živote.	1	1.3%
Pes ktorý pomáha ľuďom čo to potrebujú,napr.nevidomi	1	1.3%
pes, který vodi lidi?	1	1.3%
Pes, který prošel speciálním výcvikem a jehož úkolem je pomáhat člověku s handicapem nebo zdravotními potížemi s orientací, úkony, které sám nezvládne, nebo upozorňovat na potenciálně nebezpečné situace a stavy (např. blížící se epileptický záchvat).	1	1.3%
Pes, který pomáhá znevýhodněným lidem (hlavně lidé se ztrátou zraku)	1	1.3%
Pes, který pomáhá v běžném životě nemohoucímu	1	1.3%

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Pes, který pomáhá při úkonech spojených s orientací v prostoru handicapovaným	1	1.3%
Pes, který pomáhá postiženým lidem	1	1.3%
Pes, který pomáhá lidem s postižením	1	1.3%
Pes, který pomáhá, jakkoliv postiženým/nemocným lidem	1	1.3%
Pes, který pomáhá hendikepovaným lidem s každodenními činnostmi.	1	1.3%
pes, který pomáhá člověku se specifickými potřebami	1	1.3%
Pes, který pomáhá.	1	1.3%
Pes, který nějakým způsobem doplňuje člověka tam, kde člověk není sobestacný, ať už je to kvůli zhoršenému zraku, snížené pohyblivosti a podobně. Další způsob využití asistencního psa je u lidí například s epilepsií, kdy pes dokáže předvídat záchvaty. Cvičení psi se využívají také u autistu, ale nevím, jestli pro účel toho dotazníku se rozlišuje mezi psem asistencním a terapeutickým.	1	1.3%
Pes, který je vycvičený na pomoc lidem se zdravotním postižením (tělesným, psychickým). Může pomáhat lidem na vozíčku s obsluhou domácnosti, v jejich každodenních činnostech.	1	1.3%
Pes který je vycvičený na asistenci pro lidi na vozíku , či jinak nemocný , třeba i pro nemocné epilepsií a podobně .	1	1.3%

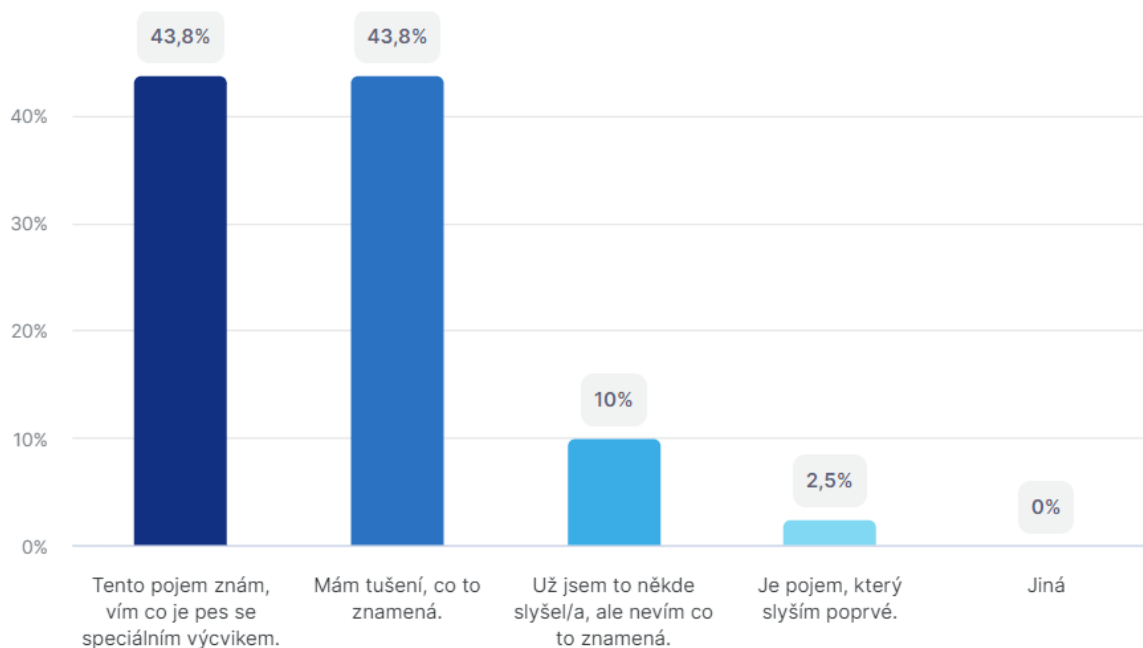
ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
pomáhá jim s dennodenními úkoly , dokaží upozornit, když se blíží záchvat třeba a dalších spoustu věci pro vozíčkáře třeba podávat věci a tak.		
Pes, který je vycvičen pomáhat lidem se zdravotním omezením.	1	1.3%
Pes, který je speciálně vycvičení k asistenci lidem s nějakým zdravotním znevýhodněním.	1	1.3%
Pes který je pro člověka, který potřebuje pomoct. Může být jeho ruce oči atd..	1	1.3%
Pes, který doprovází nevidomé	1	1.3%
Pes, který asistuje	1	1.3%
Pes k asistenci	1	1.3%
Pes cvičený k vození postižených, zejména slepých, lidí	1	1.3%
Pes asistující osobě se znevýhodněním.	1	1.3%
nemůžu vkládat memy, chjo	1	1.3%
Milý pomocník, kterého můžou využívat fyzicky i psychicky nemocní lidé	1	1.3%
kompenzační pomůcka pro slepé lidi	1	1.3%
Kočka	1	1.3%

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Je to pes, který je vycvičen k pomoci lidem s určitým handicapem – at už problémy s tlakem, PTSD, srdcem či jinými psych. Nemocemi, nevím, zda ale zde radit i psa vodícího	1	1.3%
Je to pes, který asistuje lidem s postižením, jak jen to jde, je to jejich “prava ruka”	1	1.3%
Chytrý vycvičený pes	1	1.3%
Asistenční psi využívají lidé s postižením. Mají usnadnit takovým lidem život. Hlavně si je představuji u lidí s vadou zraku, kde je psi můžou snadněji třeba vést na přechody pro chodce a tak. Tipl bych si, že pomáhají i lidem s jinými hendikepy, ale nevím.	1	1.3%
Asistenční pes slouží zejména nevidomým lidem. Pomáhá jim při cestování po městě a hledání předmětů v domácnosti.	1	1.3%
Asistenční pes pomáhá lidem s hendikepem. Usnadňuje jim vykonávat běžné činnosti, které jsou pro ně náročné. Využívají je nevidomí, vozíčkáři a neslyšící lidé.	1	1.3%
Asistenční pes krásné spojení s lidmi, kteří potřebují pomoci při svém handicapu. S páníčkem pak tvoří perfektní dvojici .	1	1.3%
Asistenční pes je pes vycvičený k pomoci člověku s handicapem. Standardně mají asistenční psy lidé s	1	1.3%

„kočka“). Je skvělé, že někteří respondenti už v této otázce uvedli odpověď „že na něj nemáme sahat“, což je přesně typ informací, které se snaží tato bakalářská práce rozšířit do povědomí veřejnosti. Odpověď „žlutá barva“ je také nápaditou odpovědí na otázku, co si lidé představí pod pojmem asistenční pes. Je faktem, že některé organizace např. Helppees označuje své psy žlutou barvou (postrojem), což je v pejskařské komunitě znamená „*potřebuju prostor*“ a to i z jiných důvodů, než těch u psů asistenčních (např. bázlivý či reaktivní pes, háravá fena). Tuto barvu ale nepoužívají všechny organizace, např. Pestrá o.p.s. používá barvu modrou.

Graf č. 4

5. Pes se speciálním výcvikem

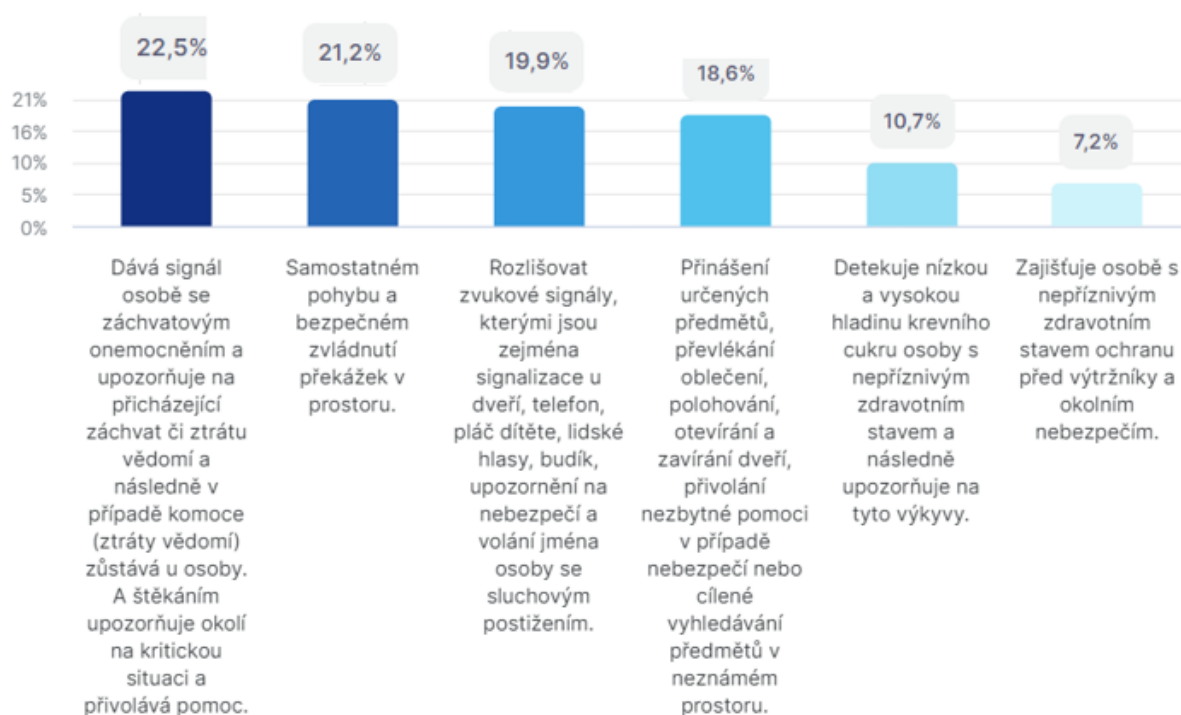
Tato otázka zkoumá, zda respondenti znají pojem pes se speciálním výcvikem, což je ekvivalent pojmu asistenční pes v širším významu. Toto pojmenování můžeme najít třeba v zákoně.

Méně než polovina respondentů uvedlo, že tento pojem znají. Stejná část uvedla, že mají tušení, co tento pojem znamená. 10% (8 z 80) respondentů uvedlo, že už jej někde slyšeli, ale neví, co znamená. 2,5% (2 z 80) uvedlo, že je to pojem, který slyší poprvé.

Na další straně dotazníku byl respondentům tento pojem objasněn, aby mohli pokračovat v odpovídání na další otázky.

Graf č. 5

6. Pes se speciálním výcvikem pomáhá osobě s nepříznivým zdravotním stavem při každodenních činnostech a to zejména při

Tato otázka slouží ke zkoumání informovanosti společnosti v tématu asistenčních psů, zda respondenti vědí k jakým činnostem může být asistenční pes různého typu využíván. V této otázce mohli respondenti zaškrtnout více správných odpovědí.

Nejvíce častá je jedna ze správných odpovědí; „Dává signál osobě se záchvatovým onemocněním a upozorňuje na přicházející záchvat či ztrátu vědomí a následně v případě kómaty (ztráty vědomí) zůstává u osoby. A štěkáním upozorňuje okolí na kritickou situaci a přivolává pomoc.“, kterou zvolilo 69 respondentů z 80, což reprezentuje 22,5 % z celkového počtu hlasů.

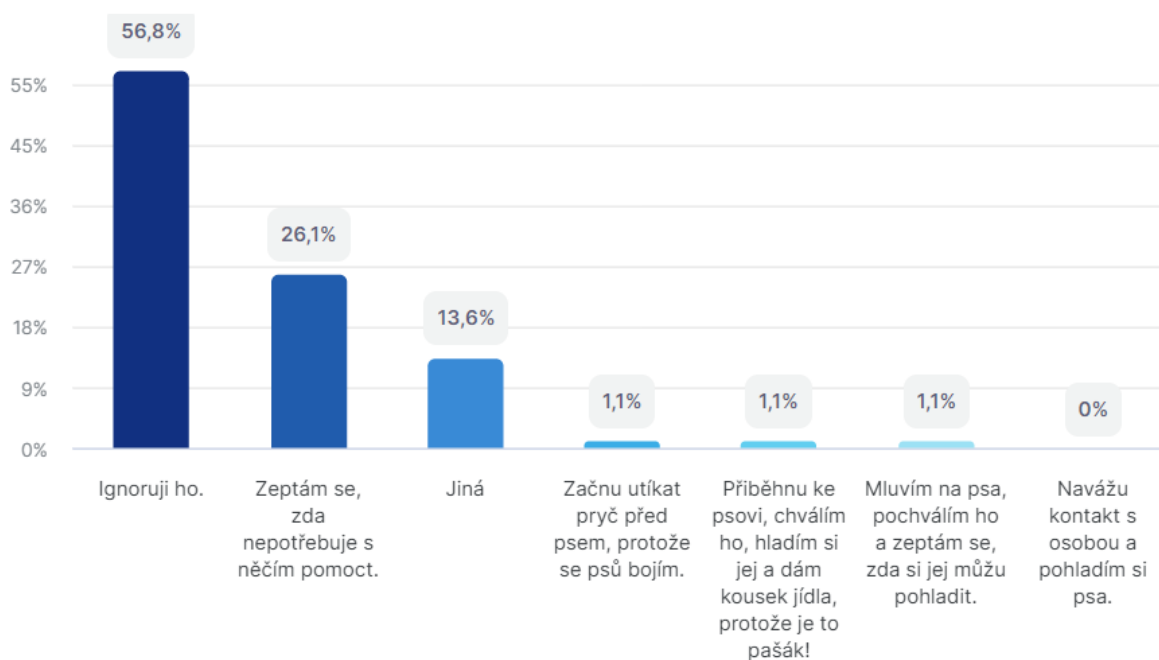
Druhá nejčastější odpověď zastoupena 21,2 % z celkového počtu hlasů; „*Samostatném pohybu a bezpečném zvládnutí překážek v prostoru.*“ Zaškrtno ji 65 respondentů z 80.

Hrстка respondentů odpověděla; „Zajišťuje osobě s nepříznivým zdravotním stavem ochranu před výtržníky a okolním nebezpečím.“ Což nepatří k činnostem, které provádí pes se speciálním výcvikem, právě naopak pes se speciálním výcvikem, či asistenční pes v širším slova smyslu, nesmí projevovat sebemenší známku agrese. Je proto nežádoucí, aby svého pána „ochraňoval“ před výtržníky.

Z toho plyne, že většina respondentů ví, k jakým všem účelům lze asistenční psy vycvičit. Méně známý je pak pro ně speciálně vycvičený pes pro glykemiky. Zajímavé je zjištění, že nejvíce respondenti označovali speciálně vycvičeného psa pro záchvatová onemocnění a až poté psa vodícího, přestože z předchozí otázky nám vyplývá, že nejvíce mají pojem o psu vodícím pro osoby se zrakovým postižením.

Graf č. 6

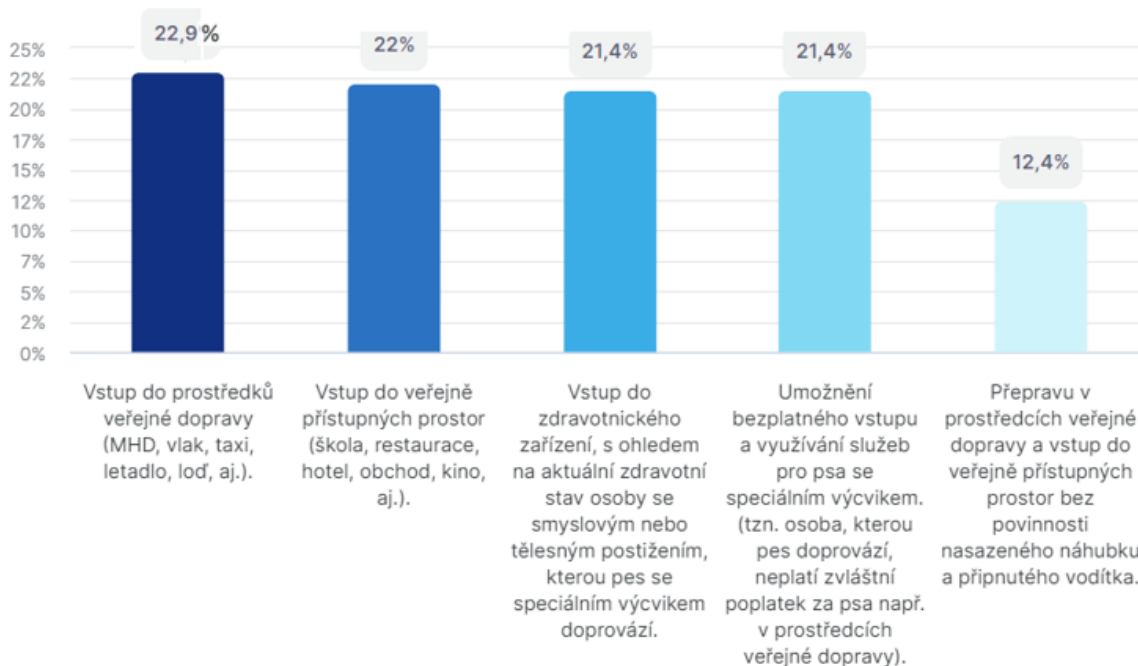
7. Jak reagujete, když potkáte osobu, kterou doprovází pes se speciálním výcvikem?

Sedmá otázka dotazíku se ptá respondentů, jak reagují, když potkají osobu, kterou doprovází pes se speciálním výcvikem. Ve více než polovině případů by osobu s asistenčním psem ignorovali, což je nejlepší možný přístup. Ve 26,1% případů by se zeptali, zda nepotřebuje s něčím pomoci, což je také v pořádku. Je však dobré pomoc nabízet pouze v případě, kdy vidíme, že by ji daná osoba ocenila. Pokud však vidíme, že s asistenčním psem vše bez problému, samostatně zvládá, není tato nabídka potřeba. Ve 13,6% případů respondenti označili odpověď „jiná“, kde byl v dotazníku prostor i pro vlastní komentář, tuto možnost však nikdo z respondentů nevyužil. V 1,1% případů respondenti označili odpověď; „Začnu utíkat pryč před psem, protože se psů bojím.“

Graf č. 7

8. Osoba, doprovázená psem se speciálním výcvikem, má právo na

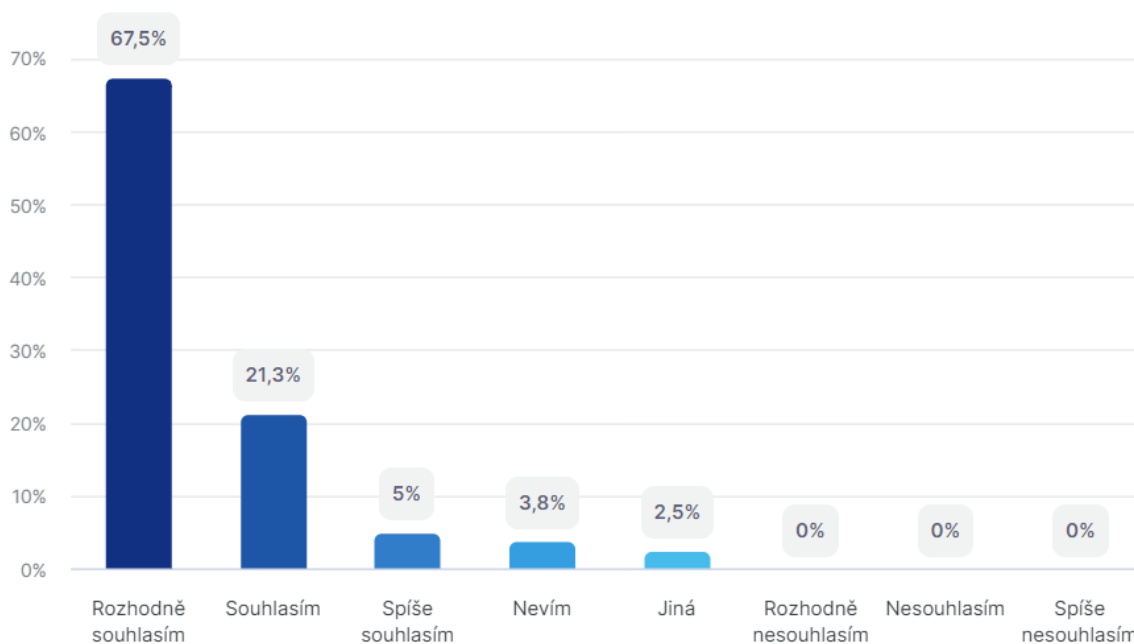

Tato otázka opět zkoumala informovanost respondentů, zda znají práva a povinnosti osob, které doprovází pes se speciálním výcvikem. V odpovědi mohli respondenti zvolit více možností. Téměř všichni respondenti zvolili první čtyři možnosti a pouze polovina respondentů

zvolila také poslední možnost. Všechny možnosti byly správné, osoba využívající služeb psa se speciálním výcvikem má právo na vše uvedené.

Graf č. 8

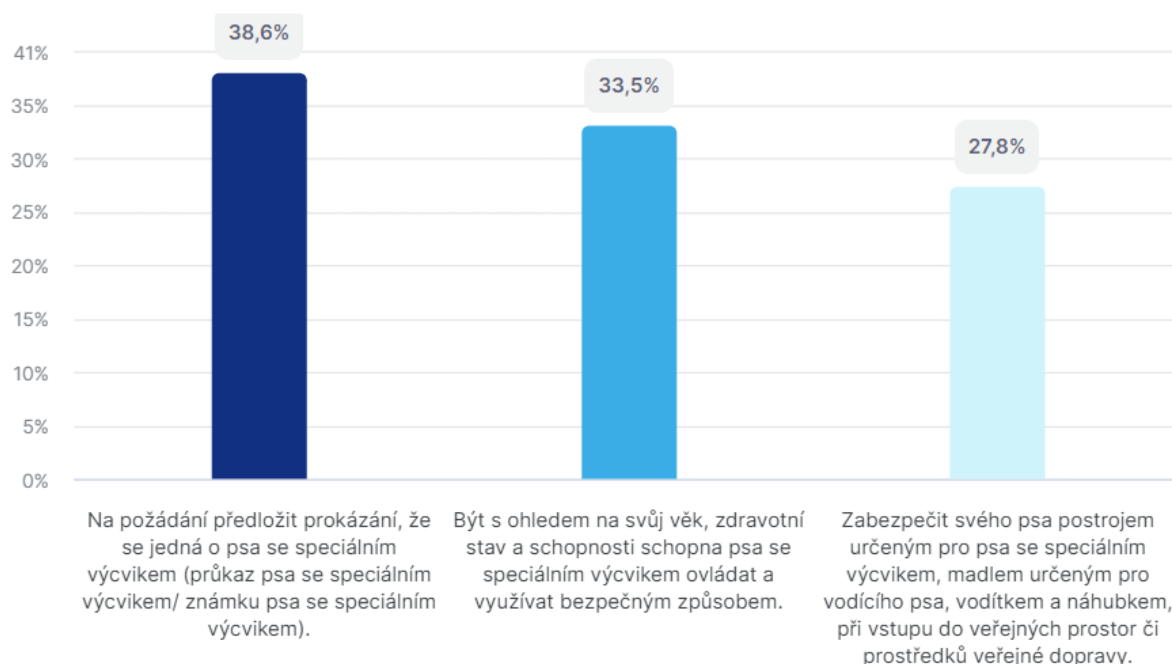
9. Souhlasíte s právy a kompetencemi osob, které využívají služeb psů se speciálním výcvikem?

Z tohoto grafu vyplívá, že nadpoloviční většina souhlasí s právy a kompetencemi osob, které využívají služeb psů se speciálním výcvikem. A z respondentů se nenašel nikdo, kdo by s právy nesouhlasil. Pouze hrstka odpověděla, že neví nebo odpověď jiná, kterou však nespecifikovali.

Graf č. 9

10. Osoba, kterou doprovází pes se speciálním výcvikem má povinnost

Tato otázka opět slouží k tomu získat přehled o informovanosti společnosti k tomuto tématu a pojí se s právy a kompetencemi osob, která využívá doprovodu psa se speciálním výcvikem. Tuto otázku velké množství respondentů přeskočilo, či nezvolilo žádnou odpověď. V připravovaném návrhu zákona o některých právech osob se zdravotním postižením, které využívají doprovodu psa se speciálním výcvikem byly v povinnostech uvedeny první dvě možnosti, které zvolila většina respondentů. Asi polovina zvolila i poslední možnost, která nespadá k povinnostem osob, které využívají doprovodu psa se speciálním výcvikem.

Graf č. 10

11. Myslíte si, že osoba s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem má mít nárok na psa se speciálním výcvikem?

Každá osoba, která s ohledem na své postižení, či nepříznivý zdravotní stav využije pomoc psa se speciálním výcvikem ke zvládnání každodenních činností a dostane doporučení od příslušného lékaře, zařazení do stupně závislosti, popř. je držitelem průkazu ZTP/P, ZTP, popř. TP*.

Každá osoba se smyslovým, tělesným, mentálním postižením, autismem, záchvatovým onemocněním, cukrovkou, i psychickými problémy.

Jiná

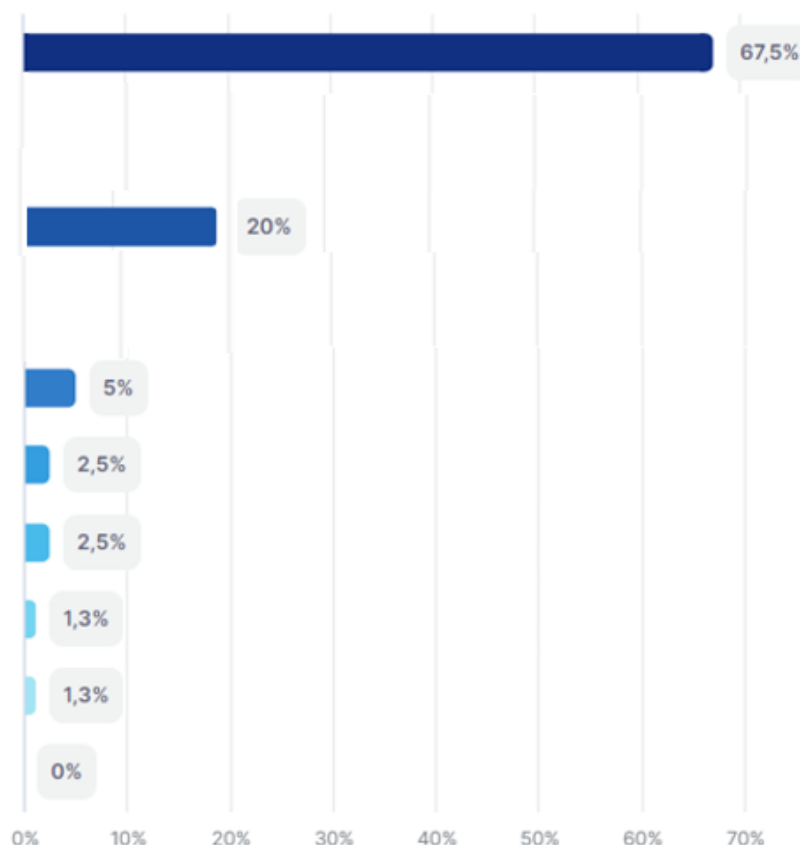
Ne

Ano, ale jen osoba s těžkým viditelným postižením.

Ano, ale jen osoba nevidomá.

Ano, ale jen osoba s průkazem ZTP/P*.

Ano, ale jen osoba nevidomá, nebo na invalidním vozíku.

Z tohoto grafu vyplívá, že nadpoloviční většina respondentů souhlasí s tím, jak je u nás v ČR nastaven nárok na psa se speciálním výcvikem, který se samozřejmě posuzuje individuálně, ale obecně mají organizace nastaveny podmínky zmíněné právě v první odpovědi.

Tabulka č. 2

12. Osoby doprovázené psem se speciálním výcvikem bývají diskriminovány skrze striktní zákaz vstupu psů do některých zařízení?

Rozhodně nesouhlasím	-3	-2	-1	0	1	2	3	Rozhodně souhlasím
	7,5 %	13,8 %	21,3 %	11,3 %	27,5 %	11,3 %	7,5 %	

V tabulce č. 2 se nádherně projevuje Gaussova křivka, tedy že nejvíce respondentů odpovědělo v průměru, že spíše nesouhlasí nebo spíše souhlasí, malá část má názor vyhraněný na jednu či druhou stranu. Pouze o drobnou část převažují respondenti, co s tímto výrokiem nesouhlasí než ti, co souhlasí.

Tabulka č. 3

13. Na psy se speciálním výcvikem jsou kladeny příliš velké nároky a mají víc práce, než zábavy a odpočinku.

Rozhodně nesouhlasím	-3	-2	-1	0	1	2	3	Rozhodně souhlasím
	12,5%	23,8%	27,5 %	17,5 %	11,3 %	3,8%	3,8%	

V tabulce č. 3 vidíme, že se najdou lidé, kteří souhlasí s výrokem, že na psy se speciálním výcvikem jsou kladeny příliš velké nároky a mají více práce, než zábavy a odpočinku. Což může přispívat ke stigmatizaci osob, které tyto psy využívají. Stále, ale převažuje názor nesouhlasný s tímto výrokem, což je dobrá zpráva.

Tabulka č. 4

14. Asistenční terapeutický pes, by měl být považován za rovného s vodícími a asistenčními psy pro smyslově a tělesně postižené a jeho uživatelé by měli mít stejná práva?

Rozhodně nesouhlasím	-3	-2	-1	0	1	2	3	Rozhodně souhlasím
	2,5%	3,8%	1,3%	15%	25%	22,5%	30%	

Pojem asistenční terapeutický pes byl respondentům před otázkou objasněn a byly zde uvedeny i příklady konkrétní pomoci „*Asistenční terapeutický pes pomáhá osobám s různými druhy psychických obtíží (např. posttraumatická stresová porucha a další neuro-vývojová onemocnění) vyrovnávat se se stresem, úzkostí a panickými záchvaty. Konkrétní pomoci může být např. podávání léků, přivolání pomoci, tvoření bezpečného prostoru (obcházení osoby), polohování, strhávání pozornosti při disociaci a derealizaci apod.*“ Část respondentů nepovažuje, či nechce považovat asistenčního terapeutického či psychiatrického psa za rovného s ostatními typy asistenčních psů. Většina respondentů však souhlasí s výrokem, aby byl asistenční terapeutický pes považován za rovného s ostatními asistenčními psy a jeho uživatelé měli stejná práva.

Tabulka č. 5

15. Pokud chcete, můžete doplnit, proč souhlasíte/ nesouhlasíte s předchozími tvrzeními.

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
	66	82.5%
-3	1	1.3%
žádná práva	1	1.3%
Tento dotazník je úplně na hovno	1	1.3%
strhávání pozornosti při disociaci a derealizaci? To jako, že když se daný pacient bude nudit, tak jeho pes bude štěkat na celé kolo aby přitáhl pozornost a pacient se necítil disocializován a derealizován? Nejsem psychyatr, ale tohle mi přijde na hlavu.	1	1.3%
Souhlasim, ale tyto osoby by na to mely mit take potvrzeni a psa k tomu radne vycviceneho	1	1.3%
Pretože psychické ochorenia nie sú menej závažné ako fyzické. Vedia byť rovnako obmedzujúce, aj keď často nie sú viditeľné.	1	1.3%
Považujeme-li psychická onemocnění za stejně závažná jako fyzická, poté by se v tom neměl dělat rozdíl. Zároveň se jedná o jeden z přirozenějších způsobů terapie, který umožňuje fungování ve společnosti. Je ale třeba vytvořit ohraničení, kdy je takovýto pes potřeba a kdy ne. Tedy kdy by pojišťovna měla povinnost psa financovat a kdy ne.	1	1.3%
Pomoc postihnutým	1	1.3%

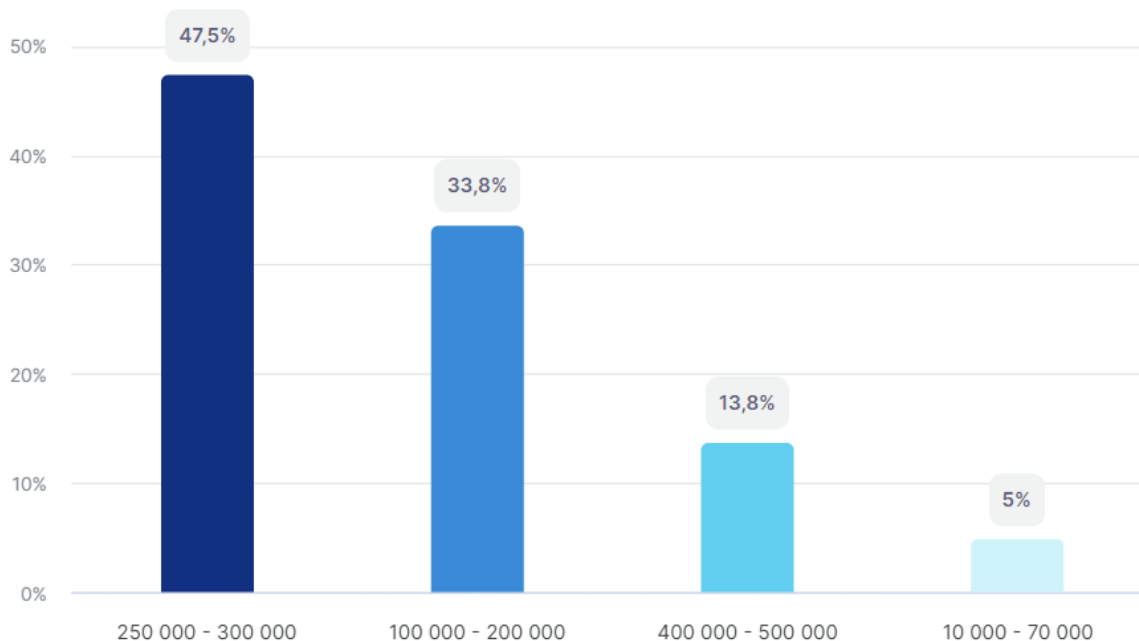
ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Naprostou souhlasím aby ve společnosti byli asistenční psy a dotyčný neměl potíže s tím že by se psem do některých míst nemohl.	1	1.3%
Nadužívání velký byznys	1	1.3%
Děkuji.	1	1.3%
Asistenční pes je velký kamarád a pomocník!!!	1	1.3%
ad. 14 odpověděl jsem neutrálně, protože nevím, jaký výcvik a případně zkoušky mají asistenční terapeutičtí psi	1	1.3%
Ad 12) Nejsem si vědoma, že bych někde měla zákaz vstupu s asistencním psem. Ad 13) Předpokládám, že by výcvikem neprošel pes bez přirozené chuti k práci, takže to, že tráví čas se svým člověkem nebere jako příkory a neustalou drinu, ale jako přirozenou součást života. Ad 14) Pokud je uživatel terapeutického psa v daném prostředí odkázan sám na sebe, pak si myslím, že by měl mít stejná práva, jako uživatelé ostatních typů asistencních psů.	1	1.3%

V této tabulce mohli respondenti doplnit své odpovědi z otázek 11 až 14. Vystanula zde spousta zajímavých odpovědí, týkajících se zejména otázky č.14 na asistenčního terapeutického psa. Například odpověď „*Nadužívání, velký byznys*“, která se dle názoru autorky vztahuje právě k ESA (emotional support animal), o němž se práce zmiňuje v podkapitole 3.1.5 Asistenční terapeutický pes/ asistenční psychiatrický pes. U ESA se vlastně nejedná o certifikovaného asistenčního psa, takže autorka chápe zmatení, které pak i kolem skutečných terapeutických asistenčních psů ve společnosti vzniká. „*Souhlasím, ale tyto osoby by na to měly mít také potvrzení a psa k tomu řádně vycvičeného.*“

Jedna z odpovědí je však ještě vyhraněnější proti tomuto typu psů. „*Strhávání pozornosti při disociaci a derealizaci? To jako, že když se daný pacient bude nudit, tak jeho pes bude štěkat na celé kolo, aby přitáhl pozornost a pacient se necítil disocializován a derealizován? Nejsem psychiatr, ale tohle mi přijde na hlavu.*“ Autorka práce přiznává, že uvedení příkladu „*strhávání pozornosti při disociaci a derealizaci*“ u činností, které může asistenční terapeutický pes vykonávat, nebylo dostatečně dobře vysvětleno pro laickou veřejnost. Takže se dal tento příklad pochopit jako strhávání pozornosti okolních lidí, místo strhávání pozornosti svého „pána“ na sebe. Přesto však autorka považuje tento názor za přílišnou stigmatizaci duševního/psychického onemocnění či poruchy. A potvrzuje se tím **hypotéza**, že *existují názory ve společnosti, které zpochybňují potřebu asistenčního psa zejména u jedinců s duševním onemocněním nebo poruchou, která není zjevná, kteří tak mohou čelit nepochopení ze strany společnosti.*

Graf č. 11

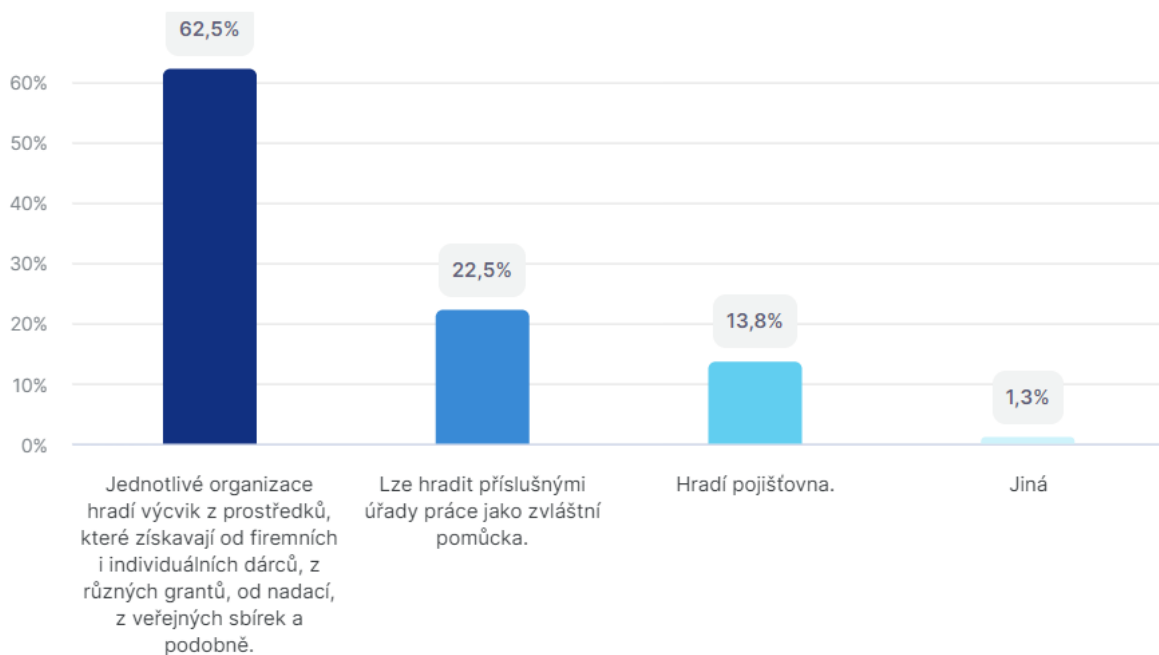
16. Kolik si myslíte, že stojí pes se speciálním výcvikem?

Téměř polovina respondentů odhadla, či věděla správnou částku za náklady spojené se speciálním výcvikem asistenčního psa, což můžeme vidět v grafu č.11

Graf č. 12

17. Výdaje spojené s výcvikem a odevzdáním vodícího psa až do výše obvyklých nákladů

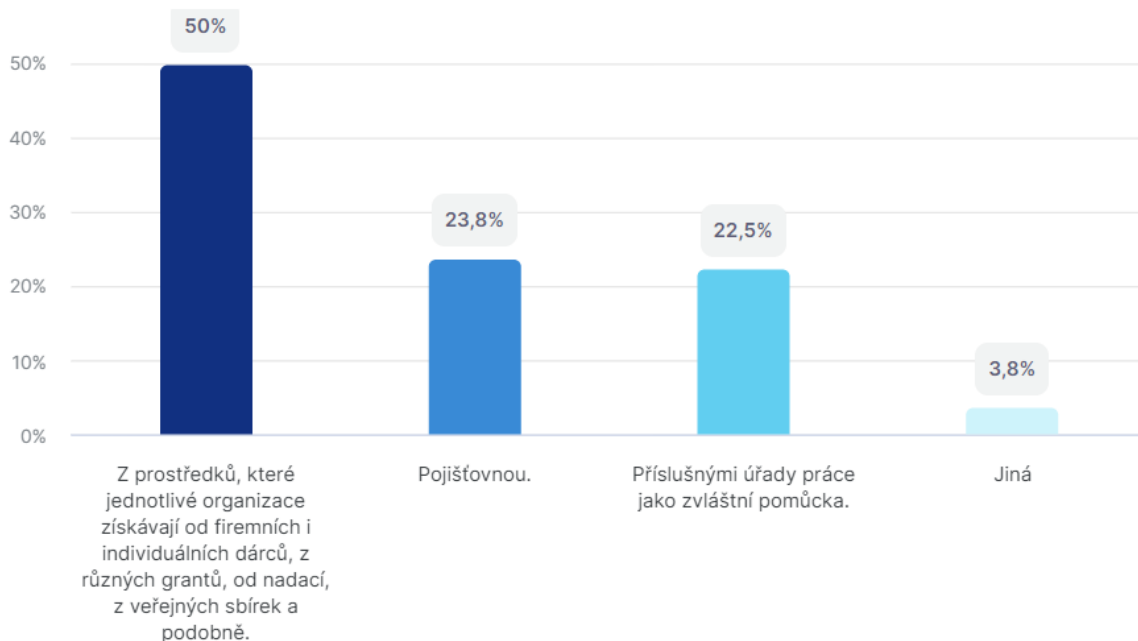
Z grafu č. 12 vyplývá, že více než polovina respondentů má dojem, že výcvik vodícího psa hradí organizace z prostředků, které získávají od nadací, sbírek a podobně a o něco méně, než čtvrtina lidí si myslí, že jej hradí stát.

Je zajímavé, že v grafu č. 13 si větší množství respondentů myslí, že výcvik asistenčních psů pro osoby s tělesným postižením hradí pojišťovna a o něco méně lidí si myslelo, že jej hradí stát. Přesně polovina si myslí, že výcvik těchto psů hradí organizace z nadací a darů, což je menší počet než u psů vodících.

Ale v otázce, kdo by měl dle respondentů hradit výcvik a náklady s ním spojené se téměř všichni (85% respondentů) shodli na tom, že stát by měl hradit nebo aspoň přispívat na asistenčního psa, což lze pozorovat z grafu č. 14.

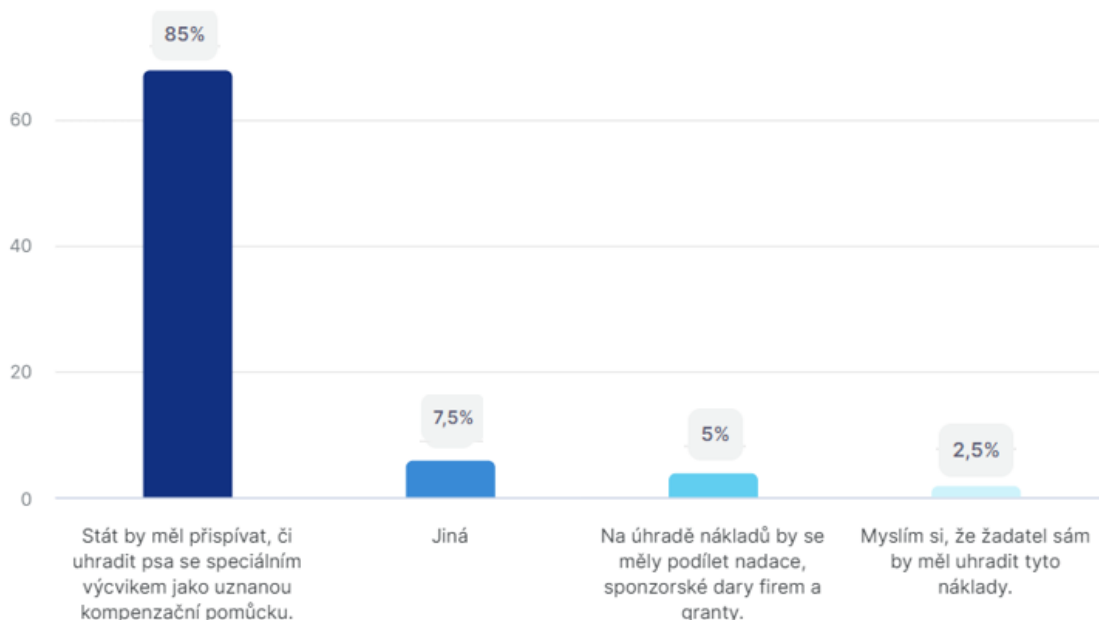
Graf č. 13

18. Výdaje spojené s výcvikem a předáním asistenčního psa pro osoby s tělesným postižením jsou hrazeny

Graf č. 14

19. Kdo by podle vás měl hradit náklady spojené s výcvikem psa se speciálním výcvikem?

Tabulka č. 6

20. Prostor pro komentář

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
	68	85%
Veľmi zaujímavý dotazník. Som rada, že som sa niečo nové dozvedela. Držím palce :)	1	1.3%
Velká úcta k lidem co vycvičí asistenčního psa a složí s ním všechny zkoušky!	1	1.3%
Takovýto dotazník je koncipovan úplne na hovno... zkrátit a upravit ...	1	1.3%
Preji hodne stesti u bakalarske zkousky!	1	1.3%
Ne.	1	1.3%
Myslím, že téma welfare těchto psů by se také mělo více řešit.	1	1.3%
Kočka	1	1.3%
Je to krásne,keď vycvičený pes robí túto službu a spoločnosť človeku. Ideálne na tom je, že sa vyberá aj podľa povahy psa a užívateľa – klienta .	1	1.3%
Jak kdysi moudře řekl Mishův bratr Metadon: Zasraní čokli	1	1.3%
Díky všem,kdo se v této oblasti angažují,,,,,nikdy nevíš, kdy sám budeš potřebným.	1	1.3%

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
At' dobře slouží svému účelu	1	1.3%
Asistenční h psů a lidí kteří se specializují na výchovu psů je málo. V tomto směru by mělo být více odborníků	1	1.3%

V tabulce č. 6 mohli respondenti doplnit případný komentář, pokud chtěli. Opět se objevili úsměvné komentáře, které někdo pravděpodobně zahrnul z recese, či dokonce kritika formy dotazníku, ale dále i povzbudivé a krásné zprávy s posláním, jako: *„Díky všem, kdo se v této oblasti angažují, ... Nikdy nevíš, kdy sám budeš potřebným.“* nebo *„Je to krásne, keď vycvičený pes robí túto službu a spoločnosť človeku. Ideálne na tom je, že sa vyberá aj podľa povahy psa a užívateľa – klienta .“*

2.2 Kvalitativní část

V této části se autorka zaměří na **analýzu výsledků kvalitativní části**, a tedy rozhovorů, které budou zpracovány „*metodou vytváření trsů*“ (Mioviský, 2006) Metoda vytváření trsů slouží k seskupování a konceptualizaci určitých výroků do skupin, které se nazývají trsy. (Např. dle společných jevů, míst, případů apod.) Tyto skupiny vznikají na základě vzájemného překryvu nebo podobnosti mezi identifikovanými jednotkami. (Mioviský, 2006)

2.2.1 Kategorie „cesta k asistenčnímu psu a jeho využití“

Většina účastníků uvádí, že v období dětství či puberty spolu s rodiči kontaktovali organizaci, která se zabývá výcvikem asistenčních psů a domluvili si s nimi schůzku. Výběr vhodného psa trval různě dlouho a taktéž přivykání si na sebe trvalo různě dlouhou dobu. U jednoho z účastníků to byla „**láska na první pohled**“: *My s Reyem, když jsme se poznali, viděli jsme se poprvé, tak mi skočil do náručí. Šťastný, radostný a v tu chvíli to klaplo. Ale třeba Baruška, tak s tou to trvalo třeba půl roku. Půl/ třičtvrtě roku jsme se vlastně seznamovali, dávali jsme se dohromady, poznávali se. Tím, že ona nepoznala záchvat dopředu, tak byla primárně psychickou oporou, jak pro mě, tak pro okolí. Protože přece jenom, když máš záchvatové onemocnění, které není vidět, tak je ten pes skvělý signalizační prvek. Zvláště v dnešní anonymní době, ve městě, když lidi vidí někoho ležet na zemi, tak ho div nepřekračují. Takže když už ten pes má nějaký označení, tak přece jen si ti kolemjdoucí řeknou, hele, tam je něco zle, ten pes tam u něj leží, hlídá ho. A to dělala Baruška.*

U jiného **víkendový adaptační program**. „*Pak nám zavolali, že vybrali vhodného pejska, a začali jsme cvičit. Po několika měsících jsme se jeli s pejskem seznámit, byl to víkendový pobyt, kde jsme si na sebe zvykali a doladili nedostatky. Poté, co byl pejsek úplně vycvičený, jsme si pro něj přijeli a přivezli si ho domů.*“ Tato adaptace může trvat údajně i půl roku, než začnou pes se svým majitelem perfektně kooperovat a důvěřovat si.

Jeden z účastníků při pořizování psa vůbec **neplánoval, že z něj bude asistenční pes**. Ale poté začal projevovat jisté předpoklady, pro které si nakonec svého asistenčního psa sám vycvičil a složil s ním zkoušky, díky kterým získal průkaz asistenčního psa. „*No, takže to, že z ní bude asistenční pes, nebylo úplně v plánu. To přišlo až pak, když jsem ji začal učit takový ty*

klasický věci jako prostě aportování a podobně, tak s tím přišlo i to, že mi začala podávat úplně všechno. A strašně jí to bavilo, tak jsem si říkal, proč to jako nevyužít? Toho potenciálu.“

V této kategorii se výpovědi samozřejmě liší, dle druhu asistenčního psa a k jakým úkonům je využíván. Všichni účastníci se však shodují, že jim velmi pomáhá v samostatnosti, sebevědomí, psychické pohodě a dalším úkonům, díky kterým mohou bez problémů fungovat v běžném životě. **Účastník výzkumu D** popisuje úkony, se kterými mu jeho asistenční pes pomáhá: *„Tím, že mám ten vozík, tak lidé ani netuší, že se potýkám i s těmi psychickými problémy a Dája je hlavně ta emocionální podpora. To podávání věcí samozřejmě při její velikosti je takový bonus, protože nepodá úplně všechno, ale dělá to skvěle. Ale pomáhá mi i třeba v tom městě, tím, že mě doprovází, tím, že vlastně hlídá nějaké ty záchvatové stavy. Zrychlení dechu, nebo nervozitu vycítí, takže mě na to upozorní. A když třeba už dojde k nějakému záchvatu, tak je schopná mě olizovat až štípat, abych neupadl do úplné derealizace, disociace, nebo podobných stavů. A po té fyzické stránce, tak nějaké to podávání věcí, pak sundávání oblečení. Otvírání šuplíků, podávání telefonu, když je potřeba, že mám právě záchvat a nedostanu se k telefonu, tak mi ho podá. Nebo právě podávání léků. Když mám záchvat, tak mi ty léky podá. Ví, kde jsou. Umí třeba podat i kapesníky. Nebo mi olizuje ruce, abych je neměl v křečích a podobně. A pak právě fakt to olizování a strhávání té pozornosti na sebe. No a vlastně základy té asistence hlavně, jako nějaká základní poslušnost a sebekontrola.“*

Účastník výzkumu W popisuje konkrétní pomoc jejího vodícího psa: *„Já už mám vodícího pejska od svých deseti let zhruba, kdy mě na to naši navedli, protože mě chtěli vést k samostatnosti a abych dokázala sama dojít do školy, protože jsme to měli blízko poměrně, a abych už byla čím dál méně závislá na pomoci druhých. Tak mi tedy zařídili toho pejska a zároveň druhým důvodem byl i ten bezpečnostní, protože obecně asi pejska si lidi třeba víc všimnou než jenom hůlky. Vlastně ji využívám, když někam jdu, třeba do města, do obchodu nebo kamkoliv jinam. Pro mě funguje jako průvodce, když jí řeknu; „Hledej, zebra!“, tak najde přechod pro chodce. Když řeknu, ať najde lavičku, tak ji najde. Já mám tím ulehčené své každodenní situace. A zároveň ten pes funguje výborně i jako signalizační prvek, ještě s tou žlutou vestičkou, případně i pro řidiče, protože si jí lidé víc všimnou než mě samotnou, nebo tu bílou hůl.“*

Účastník výzkumu R: „V roce a půl mi zjistili dětskou mozkovou obrnu a poškození čtvrtky pravé hemisféry. A v 17 letech, takže v pubertě, mi byla diagnostikována epilepsie. Po několika velkých záchvatech a jejich důsledcích; úrazech, popálenin všeho možného, se rodina rozhodla, respektive maminka, že by bylo fajn najít organizaci, která cvičí asistenční – signální psy. To bylo někdy v roce 2012/2013 a maminka viděla na tyto psy reportáž v české televizi. Takže jsme hned zažádali o našeho prvního asistenčního pejska Barušku, což byl labrador. Ta už je v důchodu, ale stále tu s námi žije a stará se mi o ní přítelkyně. A 2 roky zpátky nebo 3 roky zpátky jsem zažádal o mého aktuálního pejska, flat coated retrívra Reye. Tak ten funguje trošku na jiném principu než Baruška. Ona byla psychická pomoc a v případě záchvatu byla furt u mě. Zatímco Rey ty záchvaty pozná dopředu. Plus minus 3–4 minuty před tím záchvatem a je to tak, že mě začne olizovat, strkat do mě čumákem, vlastně lehce kousat. A intenzivně, nepřestává a furt doráží. Nebo mě začne tahat, když jsme doma, do postele. Mě normálně začne postrkovat, jak míček do postele nebo na gauč, abych si sednul nebo lehnul. Nebo když jsme někde jinde, tak mě ze stoje naopak tahá na zem, abych si k němu sednul nebo lehnul na zem, abych nespádl z výšky. A v noci, protože část mých záchvatů je v noci, tak mi leží okolo hlavy jako boa a vlastně celou noc je takhle obtočená a případně vzbudí přítelkyni nebo i mě, že se něco děje, něco špatně. A úspěšnost toho předvídání těch záchvatů je 95-98 % u něj.“

2.2.2 Kategorie „nevhodné reakce od kolemjdoucích (hlazení, odvádění pozornosti)“

Všichni účastníci se shodli, že je to pro ně každodenní chleba. Ať už jde o hlazení cizími osobami bez zeptání, nebo o volání na psa, nebo jen nevhodné pokukování, ukazování prstem a šuškáni si o osobě s asistenčním psem. Zároveň se shodují, že většinou si to lidé nechají vysvětlit, že jde například o pouhou nevědomost, přesto jim to však bývá nepříjemné a může jim to komplikovat fungování s asistenčním psem.

Účastník výzkumu D popisuje zážitek: „Poměrně nedávno se mi stalo, že dítě mi jí vzalo i do náruče, prostě z ničeho nic. Prostě jsem čekal na nádraží, přišlo dítě a během vteřiny mělo Dáju v rukách, což bylo hrozně nepříjemný, protože jsem se o ní i bál v tu chvíli.“

Účastník výzkumu R: “To si myslím, že zásadní problém. To, jak lidi se snaží s těma pejskama interagovat, protože prostě mají vestičkou, budou hodní a nic neudělají. Jenže to, že má vestičku, a někde sedí v klidu, neznamená, že na něj můžou šahat. Taky nejdu za dítětem, když

si hraje na hřišti a nehladím si ho a nenabízím mu bonbon, pak budu za úchylna. Proč jdou lidi za psem a mlaskají na něj?”

Účastníci však uvádí, že přestože by se asistenční psi neměli rušit při práci, někdy stačí, že se člověk slušně zeptá a osoba, kterou pes doprovází sama posoudí, zda je to v konkrétní situaci v pořádku. *„Když se pak teda stane, že za mnou někdo přijde a nejdřív se mě zeptá, jestli si toho psa může pohladit, tak já občas opravdu jako řeknu, jo, můžete. Protože vím třeba, že v té situaci nic nehrozí a můžu si to i nějak zajistit. Ale někdy pro to opravdu není vhodná situace.“*

2.2.3 Kategorie „nařknutí z týrání“

Každý z účastníků se minimálně jednou setkal s nařknutím, že svého psa týrá, z důvodu např. zdánlivého nedostatku volnosti, či přílišné práce, či snad neschopnosti se o něj postarat. Všichni asistenční psi jsou v dobrých rukou a jsou neustále kontrolováni a přezkušováni organizacemi, které se zabývají jejich výcvikem. Pokud by docházelo k týrání, byli by uživatelům odebráni. Tato neoprávněná nařknutí přispívají ke stigmatizaci osob s postižením. Například **účastník výzkumu D** uvádí: *„Ano setkávám se s tím, ať už osobně, tak i přes ty sociální sítě, kdy mě lidi osočují, že jí týrá, že jí vlastně nic nedovolím. Nedovolím si toho psa očuchat. Nedovolím si ty lidi očuchat jo, že je to strašný chudák.“*

Účastník výzkumu W také popisuje velmi nepříjemný zážitek: *“Bohužel jsem se celé léto potýkala s jednou paní, která měla tendenci mě osočovat, že se o pejska nestarám. Protože jsem občas bývala přes léto i na koleji a tam byla jedna paní vrátná, která mě pozorovala a skoro až kontrolovala, jak často jí venčím atd. A já tu Windy venčila klidně čtyřikrát, pětkrát denně, ale tím že byly hrozný vedra, tak přes den jsme jen vyběhli ven a hned zpátky a vyvenčila jsem jí pořádně třeba až večer. A to jí už třeba skončila směna, že... Tak měla za to, že s ní vůbec nechodím ven, že byla prostě zavřená v pokoji. A měla tendenci mi za to fakt až nadávat. Nebo když měla zrovna noční a my přišly kolem 11 večer z venku, tak mi řekla, že jí dá napít a dala mi poměrně velkou misku, jako v pohodě, bylo vedro, tak jsem jí byla i vděčná, ale to jsem nečekala, že jí dá další tři ty misky. I přesto, že jsem jí poprosila, jestli by už stačilo. Že v noci se mi může počůrat. Tak to taky použila proti mně, že jí zničím ledviny. A to taky nebyla vůbec příjemná zkušenost být takto někým stále sledována a osočována, že už jsem i přemýšlela že to budu tahat na centrum podpory.”*

2.2.4 Kategorie „diskriminace nevpouštěním do zařízení“

Účastníci výzkumu se shodli, že se všem aspoň jednou, některým výrazně častěji stala situace, kdy je nevpustili do nějakého zařízení s jejich asistenčním psem, přestože podle zákona byli oprávněni ke vstupu do těchto zařízení. Zřizovatelé, či pracovníci se tímto jednáním dopouští diskriminace osob se zdravotním postižením, za což Česká obchodní inspekce může dle Antidiskriminačního zákona (zákon č. 198/2009 Sb.) uložit pokutu až do výše 3 000 000 Kč. Otázkou je, zda motivem této diskriminace je nevědomost pracovníků a zřizovatelů, či čistá ignorace. Účastníci se však většinou do žádných konfliktů s těmito zařízeními nepouští a pokud jim k prokázání nestačí průkaz asistenčního psa/ psa ve speciálním výcviku, zařízení většinou opouští.

Účastník výzkumu D například uvedl; *“Navštěvoval jsem střední školu speciální, tak tam mě se psem pustili, ale o patro výš, kde byl internát, už ne. Taký z nějakých jako hygienických důvodů. Takže na intr jsem nemohl, tak jsem si zajišťoval jiné bydlení. To úplně postrádalo logiku. No a z těch hygienických důvodů, mě právě nepřijali s Dájou ani na tu psychiatrii.”*

Účastník výzkumu W zase popisuje nepříjemné situace a způsoby, jakými se s tím pokouší vyrovnat: *“Tak, obecně už se mi to párkrát stalo, že mě třeba nechtěli pustit do nějaké kavárny. Nebo třeba i do samoobsluhy a jejich argument byl, že tam mají rohlíky... To asi vím ne? Si je taky potřebuju koupit, že? Takže jsem bohužel nemohla. To jsem byla mladší a nechtěla jsem si s nimi hádat. Bála jsem se nějak ohradit. Teď už když se mi to stane, tak vím, že můžu ukazovat průkaz vodícího psa. To je vlastně doklad, který dostane každý, kdo vlastně má asistenčního, nebo vodícího psa a má s ním úspěšně složené zkoušky. No ale asi nejsilnější zážitek, co se mi stal, byl asi zhruba před dvěma lety. Kdy jsem měla jet se školou na nějaký vzdělávací pobyt. A i když bylo všechno domluvené předem a vědělo se, že mám vodícího psa, tak pan vlastník toho ubytování, kde jsme měli ty tři dny být, mě odmítnul kvůli pejskovi ubytovat. Jo, řekl mi, že pes nepřekročí jeho práh a pokud ano, tak budu platit 18 tisíc za deratizaci a tak dále. Už jsem byla docela zoufalá, argumentovala jsem svým průkazem a diskriminačním zákonem a nevím čím vším možným. No naštěstí tehdy si toho všiml bývalý pan starosta a zařídil mi skrz kamaráda ubytování jinde. No, tři kilometry daleko, což bylo opravdu nepříjemné. Každopádně, tohle byl opravdu nejsilnější zážitek, i když bych toto v dnešní době už nečekala, tak... se tohle bohužel děje, no.”*

Účastníci se ale shodují, že nemají energii na to, problémy s přístupností řešit, přestože vědí, že jsou v právu, např. **účastník výzkumu R**: *“Nechtěli mě třeba pustit do restaurace, protože hygiena. Já jsem říkal, víte, podle statistik jeden pes v téhle restauraci udělá mnohem méně špíny než tady dva lidi u stolu. A je to dokázané statisticky, že ten pes za tu chvíli, co je v té restauraci neudělá takový bordel, aby ho tam zakázali. Hlavně je to diskriminace. Podle ombudsmana, který to má na starosti, tak se na tyhle podniky dá zavolat ČOIka (Česká obchodní inspekce). Na druhou stranu, kdo by to chtěl řešit. Než se celý proces vyřeší a pak řeknou; no, tak my se vám omlouváme, máte u nás večeři zdarma? Okej, tak, díky už sem nepřijdu.”*

3 DISKUSE

Výsledky výzkumu naznačují, že přestože v určitých vrstvách společnosti je informovanost o tématu asistenčních psů dobrá a většina lidí tyto osoby respektuje a nastavuje pro ně takové **prostředí**, v jakém se jim **dobře funguje**, tak stále existují lidé, kteří nerespektují tyto osoby, zejména pokud jejich potřebě asistenčního psa nerozumí, nebo jim není zjevná a mohou tak, těmto osobám **komplikovat jejich práci a každodenní fungování** s asistenčním psem. Takových lidí je naštěstí ve společnosti hrstka a převládá ta část, která má **kladné smýšlení** o osobách využívajících speciálně vycvičených psů. I zde se však může stát, že **i přes dobré úmysly** svým jednáním ohrozí práci speciálně vycvičených psů čistě **z důvodu nedostatku osvěty a informovanosti**, nebo z prostého nezájmu se v něčí prospěch nějak omezovat. Poté záleží opět na **ochotě** těchto lidí, zda se nechají **poučit** od držitele a uživatele asistenčního psa, nebo se jej rozhodnou ignorovat.

Na stanovené výzkumné otázky byly nalezeny odpovědi a hypotézy byly potvrzeny. První výzkumnou otázkou bylo: **Jaká je ve společnosti úroveň informovanosti o roli asistenčních psů pro osoby se zdravotním postižením či poruchou?** Skrze dotazníkové šetření bylo zjištěno, že ve spoustě ohledech informovanost o problematice asistenčních psů a jejich roli pro osoby se zdravotním postižením není špatná, ale přesto stále lidé, třebaže v dobré víře komplikují fungování těmto osobám při setkání a interakci s nimi a jejich psy, což bylo zjištěno v kvalitativní části výzkumu skrze rozhovory. Tím se potvrdila i hypotéza, která tvrdila, že **případnou neinformovaností veřejnost ovlivňuje výcvik a práci asistenčních psů, zejména v kontextu nevhodného chování okolí**. (např. hlazení, volání na psa, aj.). Další výzkumná otázka zkoumá, **jaké jsou kompetence uživatelů asistenčních psů a jak tyto kompetence ovlivňují postoj společnosti k asistenčním psům a jejich uživatelům?** V dotazníkovém šetření se nepotvrdilo, že by měl někdo z respondentů problém s právy a kompetencemi, kterých využívají osoby se speciálně vycvičenými psi. Jediný problematický aspekt byl jen u terapeutických asistenčních psů, kde byly rozličné názory na to, zda by měli být považováni za rovnocenné s ostatními typy psů se speciálním výcvikem, a tedy mít stejná práva a kompetence, což souvisí s následující hypotézou. **Že existují názory ve společnosti, které zpochybňují potřebu asistenčního psa zejména u jedinců s duševním onemocněním nebo poruchou, která není zjevná, kteří tak mohou čelit nepochopení.** Tuto hypotézu autorka potvrdila již u

tabulky č. 4, kde byl vyjádřen názor, který poněkud stigmatizoval jedince s psychickou poruchou či duševním onemocněním. Potřebu asistenčních psů u jiných druhů postižení nikdo z respondentů nezpochybňoval. Na výzkumnou otázku ohledně **převažujících přesvědčení a vnímání psů ze stran veřejnosti** práce reagovala hypotézou, že se **ve společnosti vyskytují i přesvědčení, že psi se speciálním výcvikem nemají rovné životní podmínky** se psy běžně využívanými jako mazlíčci, včetně otázky osobního volna, hry atd. Přičemž se tato hypotéza potvrdila, jelikož téměř 19% respondentů dotazníku souhlasilo s tvrzením, že na psy se speciálním výcvikem jsou kladeny příliš velké nároky a mají víc práce, než zábavy a odpočinku. Zároveň bylo skrze rozhovory zjištěno, že každý z účastníků výzkumu byl minimálně jednou nařknut z týrání, nebo osočován, že se o psa dostatečně nestará. Další výzkumná otázka se ptá, zda jsou osoby využívající služeb asistenčních psů vystavovány nepřímé diskriminaci? Hypotézou bylo, že jsou např. skrze bezvýjimečný zákaz vstupu psů do zařízení, což brání vstupu osob se zdravotním postižením využívajících vodící nebo asistenční psy, nebo požadování nošení náhubku v městské hromadné dopravě, či jiné formy diskriminace. Další výzkumné otázky se zabývaly financováním. V dotazníku se zkoumalo, zda respondenti vědí, **z jakých zdrojů jsou psi se speciálním výcvikem financováni a jaké jsou náklady spojené s jejich výcvikem a dále, kdo by měl dle jejich názoru tento výcvik hradit**. Respondenti dotazníku správně odhadli celkovou částku za výcvik, nevěděli však, kdo tento výcvik hradí. Dle jejich názoru by však měl výcvik těchto psů hradit stát.

Výzkum v této práci je rozhodně aktuální a potřebný vzhledem ke stále chybějící jednoznačné legislativě k asistenčním psům a jejich uživatelům, což se zároveň odráží na chování a informovanosti společnosti.

Limity práce autorka shledává v dotazníku, který byl dle některých respondentů až moc dlouhý a podrobný. Také v něm některé pojmy nebyly dostatečně vysvětleny pro laickou veřejnost. Stále se ale podařilo sehnat poměrně dobrý počet respondentů a kvalitní data pro výzkum.

4 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Je potřeba **stále zvyšovat osvětu a povědomí o asistenčních psech a zacházení s nimi** a osobami, které je doprovází mezi širokou veřejností a **snažit se o podporu jejich práv**. Také by zaměstnavatelé měli proškolit zaměstnance v různých zařízeních, ve kterých by s těmito psi mohli přijít do styku o právech vodících a asistenčních psů pro osoby se zdravotním postižením na vstup do těchto zařízení, veřejně přístupných.

Dále je nutné konečně **nastavit jasný legislativní rámec**, který bude platit pro všechny typy psů se speciálním výcvikem a také pro výcvik těchto psů, který nebude opomínat žádné z hledisek fungování osob s těmito psy a bude slučovat i podmínky pro organizace zabývající se výcvikem speciálně cvičených psů.

ZÁVĚR

V teoretické části autorka s pomocí dostupné literatury a zdrojů vymezila pojem **Zdravotní postižení** a jeho **terminologii, klasifikaci a etiologii**. Dále se práce zabývala **postoji k osobám se zdravotním postižením, postavením těchto lidí ve společnosti a pojmům** s tímto tématem **souvisejícím**. Poté byl definován termín „**Pes se speciálním výcvikem**“ a bylo uvedeno **dělení těchto psů dle jejich využití**, dále autorka představila **jednotlivé organizace**, které se zabývají výcvikem těchto psů a přiblížila **proces výcviku a závěrečné zkoušky až po předání psa jeho uživateli**. Další kapitola se věnovala **financování**, které také není v české republice u všech typů psů se speciálním výcvikem rovnocenné a také **legislativě** v kontextu asistenčních psů a problematice jejího nejasného ukotvení a nutnosti vycházet z diskriminačního zákona při snaze o uplatňování práv osob se zdravotním postižením, využívajících doprovodu asistenčních psů.

V praktické části byly sruze **kombinovaný výzkum** zkoumány postoje společnosti k asistenčním psům ze strany společnosti i ze strany držitelů a vychovatelů speciálně cvičených psů. Cílem praktické části bylo odpovědět na předem dané **výzkumné otázky** a potvrdit či vyvrátit **hypotézy**, a tedy **reflektovat tyto postoje**. Výsledky výzkumu ukazují jasné odpovědi na mé výzkumné otázky, tím pádem byl cíl splněn. Výsledky výzkumu dokazují, že přestože společnost je z velké části poměrně dobře informovaná o této problematice, stále nastávají, pro uživatele asistenčních psů, nepříjemné situace, které jim komplikují samostatné fungování a zapojení se do společnosti. K tomu ovšem může přispívat i nejasně nastavená legislativa a systém služeb, zabývajících se speciálně cvičenými psy.

Prostor pro zlepšení tedy autorka práce vidí jak v **legislativě**, tak v **systemu financování asistenčních psů** a určitě pak i v **osvětové činnosti veřejnosti** a konkrétním poučení zaměstnanců, kteří mohou přijít do kontaktu s osobami, které doprovází pes se speciálním výcvikem.

Ráda bych touto prací **předala poselství o vzájemném respektu, empatii a porozumění**. Pokusila se o bourání stereotypů a pobídla k ochotě pomoci těm, kteří to občas trochu potřebují, ale hlavně **naslouchání jejich potřebám**. Někdy totiž i ty nejlepší úmysly mohou škodit, a to nejlepší a nejjednodušší, co můžete udělat je prostě nechat si poradit, poučit se.

Seznam použité literatury a zdrojů:

Knihy:

BICKOVÁ, Jaroslava (ed.). Zooterapie v kostce: minimum pro terapeutické a edukativní aktivity za pomoci zvířete. Praha: Portál, 2020. ISBN 978-80-262-1585-1.

GALAJDOVÁ, Lenka a GALAJDOVÁ, Zdenka. *Canisterapie: pes lékařem lidské duše*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-879-1.

HUTYROVÁ, Miluše a RŮŽIČKOVÁ, Veronika (ed.). IV. Olomoucké speciálněpedagogické dny: XVII. mezinárodní konference k problematice osob se specifickými potřebami, IV. konference mladých vědeckých pracovníků. Koheze speciální pedagogiky v současnosti. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. ISBN 978-80-244-5256-2.

JEŘÁBKOVÁ, Kateřina. *Úvod do speciální pedagogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3731-6.

KAVALÍROVÁ, Kateřina. *Vodící pes: kompenzační pomůcka pro osoby s těžkým zrakovým postižením*. Praha: Okamžik, 2017. ISBN 978-80- 86932-460.

MICHALÍK, J. et al. *Občané se zdravotním postižením a státní správa*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 268 s. ISBN 80-244-1168-7. 5.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

NOVOSAD, Libor. *Tělesné postižení jako fenomén i životní realita: diskurzivní pohledy na tělo, tělesnost, pohyb, člověka a tělesné postižení*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-873-9.

PRAGEROVÁ, Klára a Jana SIROTKOVÁ. *Asistenční pes pro dítě se zdravotním postižením: průvodce pro rodiny dětí s postižením, odborníky a další zájemce*. V Praze: Pasparta, 2020. ISBN 978-80-88290-54-4.

RABOCH, Jiří; HRDLIČKA, Michal; MOHR, Pavel; PAVLOVSKÝ, Pavel a PTÁČEK, Radek (ed.). *DSM-5®: diagnostický a statistický manuál duševních poruch*. Praha: Hogrefe - Testcentrum, [online]. 2015. ISBN 978-80-86471-52-5.

REGEC, V.; STEJSKALOVÁ, K. et al. *Komunikace a lidé se specifickými potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3203-8.

RENOTIÉROVÁ, Marie a LUDÍKOVÁ, Libuše. *Speciální pedagogika*. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1073-7.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1733-3

ŠMELOVÁ, Eva; SOURALOVÁ, Eva a PETROVÁ, Alena. *Společenské aspekty inkluze*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. ISBN 978-80-244-4911-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3

VALENTA, Milan; MICHALÍK, Jan a LEČBYCH, Martin. *Mentální postižení*. 2., přepracované a aktualizované vydání. *Psyché (Grada)*. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0378-2.

Články:

BRENNAN, Jacquie, NGUYEN, Vinh (ed.). *Service Animals and Emotional Support Animals*. Online. ADA National Network Information, Guidance, and Training on the Americans with Disabilities Act. 2014, s. 20. Dostupné z: <https://adata.org/guide/service-animals-and-emotional-support-animals>.

DANUŠOVÁ, Zuzana. *Psí pomocníci*. Online. Šance Dětem. 2023. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/psi-pomocnici>

DAUŠOVÁ, Zuzana. Výcvik psích asistentů pro vozíčkáře, nevidomé, epileptiky, neslyšící, atd. In: *Mezinárodní seminář o zooterapiích: v Brně ... : sborník příspěvků*. Brno : Sdružení Filia, [2003]-. 2003, s. 71-73. ISBN: 80-239-3179-2.

MOTT, M. Seizure-Alert Dogs Save Humans With Early Warnings.

TOMSOVÁ, Jana a ZELENÁ, Anna. Polohování – nedílná součást terapie a každodenní péče o pacienta. Online. *Geriatric a Gerontologie*. 2014, roč. 3, č. 3. ISSN 118-122. Dostupné z: <https://www.prolekare.cz/casopisy/geriatric-gerontologie/2014-3/polohovani-nedilna-soucast-terapie-a-kazdodenni-pece-o-pacienta-50086>.

Jiné dokumenty:

Doporučení veřejného ochránce práv pro přístup vodících a asistenčních psů do veřejných prostor. 2010. Dostupné z: https://nrzp.cz/wp-content/uploads/2013/01/images_docs_PROGRESS_Doporuceni-VOP_31-10-DIS-JKV_doporuceni-psi.pdf

Návrh zákona o některých právech osob se zdravotním postižením, které využívají doprovodu psa se speciálním výcvikem. In: *Zákony pro lidi* [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/media2/file/2006/File37154.pdf?attachment-filename=6819047-2020-06-05-text-navrhu-6819566.pdf>.

Tisková zpráva MPSV. Praha, 2020. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/05_11_2020_TZ_Asistencni_psi_pro_OZP_budou_dostupnejsi_MPSV_spustilo_dotacni_vyzvu.pdf/c445afd8-bc89-8f4c-4009-56a373a01dde.

Vyhláška č. 388/2011 Sb. Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. In: *Zákony pro lidi* [online]. 2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-388>.

Webové stránky:

BLINDICKA. Online. [2020]. Dostupné z: <https://www.blindicka.com/2020/11/vodici-pes-vycvikova-strediska.html>

HELPPES. *Centrum výcviku psů pro postižené*. Online. [2018]. Dostupné z: <https://helppes.cz/>

INSTAGRAM. Online. [2024] https://www.instagram.com/p/CQH0_AJjJVR/

MATHILDA. *Nadační fond Mathilda - pomáháme lidem s těžkým zrakovým postižením*. Online. [2024]. Dostupné z: <https://www.mathilda.cz>

MKN. *Mezinárodní klasifikace nemocí*. Online. [2024]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/>

PESTRÁ. *Psí asistence*. Online. [2020]. Dostupné z: <https://www.pestra.cz/>

POMOCNÉ TLAPKY. *Asistenční psi pro zdravotně postižené*. Online. Pomocné tlapky o.p.s. © 2009–2024. Dostupné z: <https://www.pomocnetlapky.cz/>

Sociologická encyklopedie. Online. [2017]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hlavn%C3%AD_strana

Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. Institute of Health Information and Statistics of the Czech Republic [online]. Dostupné z: <https://www.uzis.cz>

Seznam zkratek:

ADA – Americans with disabilities act

ADHD – Attention deficit hyperactivity disorder (porucha pozornosti s hyperaktivitou)

ADI - Assistance Dogs International

APA - American Psychological Association (Americká psychiatrická společnost)

CMP – Cévní mozková příhoda

ČOI – Česká obchodní inspekce

ČR – Česká republika

DMO – Dětská mozková obrna

DSM - Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Diagnostický a statistický manuál duševních poruch)

ESA - Emotional support animal (zvíře pro emoční oporu)

IGDF - International Guide Dog Federation

MHD – Městská hromadná doprava

MKN – Mezinárodní klasifikace nemocí

MO – Mozková obrna

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

NAUTIS - Národní ústav pro autismus

PAS – Porucha autistického spektra

PTSD – Posttraumatic stress disorder (posttraumatická stresová porucha)

SONS - Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých

SSigDOG – A sensory signal dog/ social signal dog (senzoricky signální, nebo sociálně signální pes pro osoby s poruchou autistického spektra)

SVVP - Středisko výcviku vodících psů

WHO – World health organization (Světová zdravotnická organizace)

ZTP/P – Průkaz osoby se zvlášť těžkým postižením, vyžadujícím průvodce

ZTP – Průkaz osoby se zvlášť těžkým postižením

TP – Průkaz osoby s těžkým postižením

Seznam tabulek:

Tabulka č. 1 – K otázce č. 4; Co vás napadne, když se řekne asistenční pes?

Tabulka č. 2 – K otázce č. 12; Diskriminace skrze striktní zákaz vstupu psů do některých zařízení.

Tabulka č. 3 – K otázce č. 13; Velké nároky na psy se speciálním výcvikem.

Tabulka č. 4 – K otázce č. 14; Rovnost asistenčního terapeutického psa s ostatními psi se speciálním výcvikem.

Tabulka č. 5 – K otázce č. 15; Doplnění, proč respondenti souhlasí s tvrzeními.

Tabulka č. 6 – K otázce č. 20; Prostor pro komentář.

Seznam grafů:

Graf č. 1 – K otázce č. 1 – Pohlaví/ gender respondentů

Graf č. 2 – K otázce č. 2 – Věk respondentů

Graf č. 3 – K otázce č. 3 – Demografické údaje respondentů

Graf č. 4 – K otázce č. 5 – Pojem pes se speciálním výcvikem

Graf č. 5 – K otázce č. 6 – Využití různých typů psů se speciálním výcvikem

Graf č. 6 – K otázce č. 7 – Reakce na setkání se speciálně vycvičeným psem

Graf č. 7, 8, 9 – K otázkám č. 8, 9, 10 – Práva a povinnosti osob využívající doprovodu psů se speciálním výcvikem

Graf č. 10 – K otázce č. 11 – Nárok na psa se speciálním výcvikem

Graf č. 11 – K otázce č. 16 – Cena psa se speciálním výcvikem

Graf č. 12, 13, 14 – K otázce č. 17, 18, 19 – Kdo hradí/ měl by hradit výdaje za psa se speciálním výcvikem

Seznam obrázků:

Obrázek č. 1 – Word cloud k otázce dotazníku č. 4, vytvořen přes:
<https://www.jasondavies.com/wordcloud/>

Seznam příloh:

Příloha č. 1

Informovaný souhlas respondentů o zveřejnění rozhovoru:

INFORMOVANÝ SOUHLAS s VYUŽITÍM VÝZKUMNÉHO ROZHOVORU zaznamenaného pro účely výzkumného šetření bakalářské práce

Postoje společnosti k asistenčním psům

Já, [jméno respondenta], tímto potvrzuji, že jsem byl/a informován/a o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumu bakalářské práce na téma "Postoje společnosti k asistenčním psům" vedené na Ústavu speciálně pedagogických studií Univerzity Palackého v Olomouci.

Cílem výzkumu je zjistit, s čím se potýkají uživatelé či vychovatelé asistenčních psů ze strany společnosti a široké veřejnosti.

Bylo mi sděleno, jaký bude mít rozhovor průběh. Jsem seznámen/a s právem odmítnout odpovědět na jakoukoli otázku, případně do tří dnů, od zaslání transkripce mé osobě, odmítnout účast na výzkumu. Souhlasím s nahráváním následujícího rozhovoru a jeho následným zpracováním. Zvukový záznam rozhovoru nebude poskytnut třetím stranám a po přepsání bude vymazán. Transkripce rozhovoru bude přístupná v textu práce, který bude volně dostupný online.

Dávám své svolení k tomu, aby výzkumnice použila rozhovor pro potřeby své bakalářské práce a některé části v ní může citovat.

V

Dne

Podpis:.....

Podpis výzkumníka:

Postoje společnosti k asistenčním psům

1 Jste

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Žena Muž Nechci uvádět

2 Věk

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Méně než 15 let 15 - 20 21 - 39 40 - 59 60 a více Nechci uvádět

3 Žijete

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ve velkoměstě (nad 100 000 obyvatel) Ve městě (nad 3000 obyvatel) V městysu (zhruba mezi 1000 a 3000 počtu obyvatel) Na vesnici
 Nechci uvádět

4 Co vás napadne, když se řekne asistenční pes?

Nápověda k otázce: *Můžete krátce popsat, co si myslíte, že je asistenční pes. Co je jeho účel, případně kdo jej využívá.*

5 Pes se speciálním výcvikem

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Je pojem, který slyším poprvé. Už jsem to někde slyšel/a, ale nevím co to znamená. Mám tušení, co to znamená. Tento pojem znám, vím co je pes se speciálním výcvikem.

Jiná

V české republice se mezi laickou veřejností používá označení **asistenční pes** v širším významu pro všechny typy psů se speciálním výcvikem. (Dále jen pes se speciálním výcvikem.) Psem se speciálním výcvikem se rozumí pes, který byl vycvičen odborně způsobilou osobou k tomu, aby pomáhal překonávat překážky osobě, která je v důsledku svého dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu omezena ve schopnosti vykonávat každodenní aktivity a úspěšně složil zkoušku potvrzující nabytí odpovídajících dovedností.

Psem se speciálním výcvikem se rozumí **vodící** pro osobu se zrakovým postižením, **asistenční** (v užším významu) pro osobu s tělesným postižením nebo **signální pes** pro osobu se sluchovým postižením příp. záchvatovým onemocněním.

6 Pes se speciálním výcvikem pomáhá osobě s nepříznivým zdravotním stavem při každodenních činnostech a to zejména při

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více správných odpovědí

☐ Samostatně pohybu a bezpečně zvládnutí překážek v prostoru.	☐ Přinášení určených předmětů, převlékání oblečení, polohování, otevírání a zavírání dveří, přivolání nezbytné pomoci v případě nebezpečí nebo cílené vyhledávání předmětů v neznámém prostoru.	☐ Rozlišovat zvukové signály, kterými jsou zejména signalizace u dveří, telefon, pláč dítěte, lidské hlasy, budík, upozornění na nebezpečí a volání jména osoby se sluchovým postižením.	☐ Dává signál osobě se záchvatovým onemocněním a upozorňuje na přicházející záchvat či ztrátu vědomí a následně v případě komoce (ztráty vědomí) zůstává u osoby. A štěkáním upozorňuje okolí na kritickou situaci a přivolává pomoc.
☐ Detekuje nízkou a vysokou hladinu krevního cukru osoby s nepříznivým zdravotním stavem a následně upozorňuje na tyto výkyvy.	☐ Zajišťuje osobě s nepříznivým zdravotním stavem ochranu před výtržníky a okolním nebezpečím.		

7 Jak reagujete, když potkáte osobu, kterou doprovází pes se speciálním výcvikem?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

☐ Ignoruji ho.	☐ Zeptám se, zda nepotřebuje s něčím pomoci.	☐ Navážu kontakt s osobou a pohladím si psa.	☐ Mluvím na psa, pochválím ho a zeptám se, zda si jej můžu pohladit.
☐ Přiběhnu ke psovi, chválím ho, hladím si jej a dám kousek jídla, protože je to pašák!	☐ Začnu utíkat pryč před psem, protože se psů bojím.		
☐ Jiná			

8 Osoba, doprovázená psem se speciálním výcvikem, má právo na

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více správných odpovědí

☐ Vstup do veřejně přístupných prostor (škola, restaurace, hotel, obchod, kino, aj.).	☐ Vstup do prostředků veřejné dopravy (MHD, vlak, taxi, letadlo, loď, aj.).	☐ Umožnění bezplatného vstupu a využívání služeb pro psa se speciálním výcvikem. (tzn. osoba, kterou pes doprovází, neplatí zvláštní poplatek za psa např. v prostředcích veřejné dopravy).	☐ Přepravu v prostředcích veřejné dopravy a vstup do veřejně přístupných prostor bez povinnosti nasazeného náhubku a připnutého vodítka.
☐ Vstup do zdravotnického zařízení, s ohledem na aktuální zdravotní stav osoby se smyslovým nebo tělesným postižením, kterou pes se speciálním výcvikem doprovází.			

Ze zákona č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví mají držitelé asistenčních a vodících psů **zaručený přístup do všech zařízení stravovacích služeb** (restaurace, jídelny, kavárny, občerstvení, školní jídelny, menzy, závodní jídelny apod., podle §23, odst. 4).

Dále ze zákona č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách mají **zaručený přístup do všech zdravotnických zařízení** (nemocnice, polikliniky, lékárny, lázně, sanitní vozy apod., podle §30, odst. 3).

Na základě vyhlášky č. 137/2004 Sb. o hygienických požadavcích mají **zaručený** také **vstup do všech provozoven péče o tělo** (holičství, kadeřnictví, pedikúra, manikúra, kosmetické služby, masérské služby, podle §51, odst. 1, e).

Na všech ostatních místech (hromadná doprava, kulturní zařízení, školy, úřady, prodejny apod.) je nutné **postupovat v souladu s tzv. Antidiskriminačním zákonem (zákon č. 198/2009 Sb.)**, který zakazuje diskriminaci osob s postižením. Tím pádem vyhrazuje právo na vstup na tyto místa pro osoby, které se neobejdou bez doprovodu psa se speciálním výcvikem.

Na speciálně vycvičeného psa se **nevztahují žádné další poplatky** při přepravě v MHD a **smí se přepravovat bez náhubku**, aby mohl bez problému vykonávat svou práci (např. podávání předmětů).

9 Souhlasíte s právy a kompetencemi osob, které využívají služeb psů se speciálním výcvikem?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Rozhodně souhlasím Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím
- Rozhodně nesouhlasím
- Jiná

10 Osoba, kterou doprovází pes se speciálním výcvikem má povinnost

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více správných odpovědí

- Na požádání předložit prokázání, že se jedná o psa se speciálním výcvikem (průkaz psa se speciálním výcvikem/ známku psa se speciálním výcvikem).
- Být s ohledem na svůj věk, zdravotní stav a schopnosti schopna psa se speciálním výcvikem ovládat a využívat bezpečným způsobem.
- Zabezpečit svého psa postrojem určeným pro psa se speciálním výcvikem, madlem určeným pro vodícího psa, vodítkem a náhubkem, při vstupu do veřejných prostor či prostředků veřejné dopravy.

11 Myslíte si, že osoba s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem má mít nárok na psa se speciálním výcvikem?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Ano, ale jen osoba s těžkým viditelným postižením.
- Ano, ale jen osoba s průkazem ZTP/P*.
- Ano, ale jen osoba nevidomá, nebo na invalidním vozíku.
- Každá osoba, která s ohledem na své postižení, či nepříznivý zdravotní stav využije pomoc psa se speciálním výcvikem ke zvládnutí každodenních činností a dostane doporučení od příslušného lékaře, zařazení do stupně závislosti, popř. je držitelem průkazu ZTP|/P, ZTP, příp. TP*.
- Každá osoba se smyslovým, tělesným, mentálním postižením, autismem, záchvatovým onemocněním, cukrovkou, i psychickými problémy
- Ne
- Jiná

*PRŮKAZ TP (těžké postižení) má osoba se středně těžkým funkčním postižením pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra. Středně těžkým funkčním postižením pohyblivosti se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna samostatné pohyblivosti v domácím prostředí, v exteriéru je schopna chůze se sníženým dosahem a má problémy při chůzi okolo překážek a na nerovném terénu. Středně těžkým funkčním postižením orientace se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna spolehlivé orientace v domácím prostředí a zhoršenou schopnost orientace má jen v exteriéru.

*PRŮKAZ ZTP (zvláště těžké postižení) má osoba s těžkým funkčním postižením pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra. Těžkým funkčním postižením pohyblivosti se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna samostatné pohyblivosti v domácím prostředí a v exteriéru je schopna chůze se značnými obtížemi a jen na krátké vzdálenosti. Těžkým funkčním postižením orientace se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna spolehlivé orientace v domácím prostředí a v exteriéru má značné obtíže.

*PRŮKAZ ZTP/P (zvláště těžké postižení/průvodce) má osoba se zvláště těžkým funkčním postižením nebo úplným postižením pohyblivosti nebo orientace s potřebou průvodce, včetně osob s poruchou autistického spektra. Zvláště těžkým funkčním postižením pohyblivosti a úplným postižením pohyblivosti se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna chůze v domácím prostředí se značnými obtížemi, popřípadě není schopna chůze, v exteriéru není schopna samostatné chůze a pohyb je možný zpravidla jen na invalidním vozíku. Zvláště těžkým funkčním postižením orientace a úplným postižením orientace se rozumí stav, kdy osoba při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu není schopna samostatné orientace v exteriéru.

Určete, zda souhlasíte s následujícími výroky.

-3 rozhodně nesouhlasím

-2 nesouhlasím

-1 spíš nesouhlasím

0 neutrální postoj

1 spíš souhlasím

2 souhlasím

3 rozhodně souhlasím

12 Osoby doprovázené psem se speciálním výcvikem bývají diskriminovány skrze striktní zákaz vstupu psů do některých zařízení?

Nápověda k otázce: Určete, zda souhlasíte s tímto výrokem.

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Rozhodně nesouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

13 Na psy se speciálním výcvikem jsou kladeny příliš velké nároky a mají víc práce, než zábavy a odpočinku.

Nápověda k otázce: Určete, zda souhlasíte s tímto výrokem.

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Rozhodně nesouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

***Asistenční terapeutický pes**, někdy též nazýván *ESA* ("Emotional support animal") pomáhá osobám s různými druhy psychických obtíží (např. posttraumatická stresová porucha a další neuro-vývojová onemocnění) vyrovnávat se se stresem, úzkostí a panickými záchvaty.

Například při podávání léků, přivolání pomoci, tvoření bezpečného prostoru (obcházení osoby), polohování, strhávání pozornosti při disociaci a derealizaci, apod.

14 Asistenční terapeutický pes, by měl být považován za rovného s vodícími a asistenčními psi pro smyslově a tělesně postižené a jeho uživatelé by měli mít stejná práva?

Nápověda k otázce: Určete, zda souhlasíte s tímto výrokem.

-3 -2 -1 0 1 2 3

Rozhodně nesouhlasím Rozhodně souhlasím

15

Pokud chcete, můžete doplnit proč souhlasíte/ nesouhlasíte s předchozími tvrzeními.

Cena psa se speciálním výcvikem

Do celkové ceny psa jsou započítány veškeré náklady spojené s jeho přípravou a výcvikem. Od pořízení štěněte či mladého psa, přes jeho výchovu, výživu, veterinární péči a zákroky, hygienu a péči o psa, potravinové doplňky, pomůcky pro výcvik – vybavení a výstroj psa, odměny, hračky, cestovní náklady při výchově a výcviku psa, náklady spojené se zaškolením a návštěvami klienta, předáváním psa a secvičováním klienta se psem a náklady na inspekční návštěvy. Dále jsou to náklady na zaměstnance a provozní náklady – energie, poštovné, telekomunikační poplatky, správa, opravy a údržba výcvikového areálu, členství v mezinárodních organizacích, účast na veletrzích, seminářích, konferencích u nás i v zahraničí a vzdělávání zaměstnanců v rámci zvyšování kvality služeb, prezentační akce, vybavení areálu a zaměstnanců apod.

16 Kolik si myslíte, že stojí pes se speciálním výcvikem?

Nápověda k otázce: Do ceny jsou započítány veškeré náklady popsané výše.

10 000 - 70 000 100 000 - 200 000 250 000 - 300 000 400 000 - 500 000

17 Výdaje spojené s výcvikem a odevzdáním vodícího psa až do výše obvyklých nákladů

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

Lze hradit příslušnými úřady práce jako zvláštní pomůcka. Hradí pojišťovna. Jednotlivé organizace hradí výcvik z prostředků, které získávají od firemních i individuálních dárců, z různých grantů, od nadací, z veřejných sbírek a podobně.

Jiná

18 Výdaje spojené s výcvikem a předáním asistenčního psa pro osoby s tělesným postižením jsou hrazeny

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Příslušnými úřady práce jako zvláštní pomůcka. Pojišťovnou. Z prostředků, které jednotlivé organizace získávají od firemních i individuálních dárců, z různých grantů, od nadací, z veřejných sbírek a podobně.
- Jiná

19 Kdo by podle vás měl hradit náklady spojené s výcvikem psa se speciálním výcvikem?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Myslím si, že žadatel sám by měl uhradit tyto náklady. Stát by měl přispívat, či uhradit psa se speciálním výcvikem jako uznanou kompenzační pomůcku. Na úhradě nákladů by se měly podílet nadace, sponzorské dary firem a granty.
- Jiná

20 Prostor pro váš komentář

Nápověda k otázce: Napadá vás ještě něco k tématu asistenčních psů?

Rozhovory

Rozhovor s předvychovatelkou psů ve speciálním výcviku

Tázající: Kdo jsi a co děláš?

Účastník výzkumu: Jmenuju se a jsem tedy předvychovatelka v Helppesu už asi dva roky. Myslím si, že v roce 2021 jsem měla první štěně někde kolem Vánoc, v zimě, a teď už mám třetí.

Tázající: Super. Jak jsi se k takové práci dostala? Potřebuje na to člověk nějaké konkrétní studium nebo absolvovat nějaké kurzy nebo něco takového?

Účastník výzkumu: Ne, na tuto předvýchovu vůbec ne. Já jsem se k tomu vlastně dostala tak, že kolegyně v práci měla první štěně z Helppesu, a to mě v tu chvíli přišlo jako super nápad. Já jsem vyrůstala se psy a najednou, když jsem se odstěhovala od našich, tak jsem toho psa neměla a přišlo mi to zvláštní. A pak hlavně během covidu jsem samozřejmě 99 % času trávila doma, prostě v pokoji a nebylo ani kam chodit. Začalo to na mě trochu padat. Takže jsem si řekla, že je to skvělý způsob, jak se v podstatě donutit vyjít nějak z domu a zapojit se do aktivity, která by mě fakt bavila a měla bych jistotu, že u ní aspoň chvíli vydržím. A že by mi mohla pomoci dostat se z domu a začít se zase hýbat, chodit ven na procházky s tím psem. Takže vlastně díky té kolegyni jsem se k tomu dostala.

No a pak jsem šla na pohovor do Helppesu, kde se mě ptali jenom na takové základní otázky ohledně práce. Například, jestli mám nebo nemám práci, jak dlouho pracuji, jestli pracuji na směny, nebo od pondělí do pátku, a jestli můžu brát toho psa do práce, a podobně. To bylo jenom pro získání informací o možnostech toho člověka. Potom byl takový krátký test, nechci říct úplně psychotest, ale byly tam otázky týkající se osobnosti. Například, jestli jsem člověk, který dodržuje pravidla, a podobně. Upřímně si nevzpomínám na konkrétní otázky, protože to bylo před dvěma lety, ale byl to zkrátka krátký osobnostní dotazník. Plus tedy nějaké informace o tom člověku, jako i jestli má třeba zkušenost s nějakým psem nebo tak, což jako není vůbec podmínka, ale samozřejmě pro ně je dobré to vědět. Celkově nepotřebujete žádné konkrétní studium. Tuto práci může dělat kdokoliv, kdo projde tímto základním pohovorem. Samozřejmě, spolupracujeme s trenéry, posíláme jim zprávy o chování štěněte zhruba jednou za dva týdny nebo dvakrát do měsíce. Takže nejste v tomto sami, vždy máte podporu od trenéra. Když si nevíme rady s něčím, vždy nám poradí a můžeme se na ně obrátit, samozřejmě.

Tázající: Můžeš prosím popsat, v čem spočívá ta předvýchova a jak pes dále postupuje?

Účastník výzkumu: Určitě. Do té předvýchovy se dostávají většinou štěňátka, v mém případě měl první pes, kterého jsem dostala, kolem půl roku. Někdy může být starší, ale obvykle jsou to malá štěňátka, a zůstávají v předvýchově do zhruba jednoho roku, někdy o trochu déle, což závisí na množství psů a jejich potřebách. Například může být potřeba, aby pes zůstal u předvychovatele déle, jak to bylo v případě mého psa Berryho. Měla jsem ho o několik měsíců

déle, protože v Helppesu bylo mnoho psů a bylo pro něj lepší zůstat u mě než se vrátit zpět do Helppesu, kde by na něj neměli tolik času.

Takže v předvýchově jsou štěňata do jednoho roku, a poté nastupují do speciálního výcviku přímo v Helppesu. Tam zůstávají minimálně 6 měsíců, ale délka závisí na tom, co pes potřebuje naučit. Trvá to déle, pokud se pes cvičí na něco specifického, jako je například asistence vozíčkářům, kde musí zvládnout náročnější dovednosti. Pro vodící psy to může být rychlejší, protože už jsou na toto cvičení.

U signálních psů, kteří signalizují různá záchvatová onemocnění, to může trvat déle, protože pes se musí naučit reagovat na specifický pach nebo změnu tepu člověka. Musí vytvořit hluboký vztah s budoucím majitelem, což může trvat nejdéle dobu.

Většinou se tedy psi předávají novým majitelům zhruba v těch necelých dvou letech a tím vlastně mají uzavřený trénink. Složí zkoušky, jak s trenérem, tak i sami majitelé musí se psem složit zkoušku chování psa na veřejnosti. Tím dokážou, že pes je dobře ovladatelný a dokáže s nimi normálně fungovat a chovat se slušně na veřejnosti.

Takže to je nějaká taková ta cesta toho pejska a předvýchova jako taková spočívá v tom, že pes se naučí fungovat v normální společnosti.

Musí se naučit základní povely, základní poslušnost. Už takhle do toho roku je podporujeme i v tom, aby se učili takové ty obecné věci, jako je třeba podávání a podobně, nebo nějaké povely, které mohou, ale nemusí potom využít. To jsou např. povely pro lidi s psychickým onemocněním, jako PTSD (Posttraumatická stresová porucha). Ku příkladu povel, kdy ten pes je obchází a tím jim tvoří prostor kolem nich, nebo že jim stojí mezi nohama. Tak to učíme taky, protože to není jako by nic extra těžkého pro toho psa a ty psy to většinou baví, protože to je docela velká interakce s tím člověkem. A je to nějaký povel, který je hodně adaptabilní, že ho potom může použít úplně kdokoli.

Takže samozřejmě nějaké ty základní povely a základní poslušnost jsou naším největším úkolem. A pak samozřejmě i socializace, aby ten pes se nebál být na veřejnosti, aby se nebál jezdit tramvají, metrem, autem, aby se nebál chodit do obchodu do davu lidí a podobně. Takže takový hlavní úkol, co my předvychovatelé děláme, že prostě musíme vychovat psa, který je sebevědomý, vyrovnaný a který už má základy pro to, aby s tím speciálním výcvikem potom pokračovali.

Tázající: Jak se vybírají štěňata a jak poznáme, že štěně je vhodné? A dále, je v předvýchově předem určeno, k jakému druhu asistence se bude pes věnovat a jakého člověka bude mít?

Účastník výzkumu: Ne, to ještě nevíme. Klienti jsou vybíráni až poté, co pes je ve speciálním výcviku. Zprv, ty psy musí projít nejen tréninkem, ale i řadou zdravotních testů. Kdyby bylo rozhodnuto, že konkrétní štěně půjde k tomu člověku, ten člověk by musel na psa čekat až několik let, což by bylo nepraktické. Za druhé, pokud pes neprojde, nebo by bylo rozhodnuto, že není vhodný pro konkrétní druh asistence, muselo by se začít s novým štěnětem, což by zase prodloužilo dobu čekání toho konkrétního klienta s postižením.

Samozřejmě, štěňata se vybírají dost pečlivě. Zaprvé, vybírají se rasy, které jsou prostě vhodné pro tu asistenci a jsou nějakým způsobem ověřené, dejme tomu, celá skupina retrívrů, pak jsou tam i pudlové, kolie a takoví psi, kteří jsou prostě přirozeně hodně napojení na člověka, ale zároveň hodně adaptabilní a neřeší právě to, že nejdřív jsou rok života v jedné rodině, pak jdou do toho výcviku, a poté jdou do nové rodiny, což pro ně samozřejmě znamená dost změn. Tito psi jsou na to taky nějakým způsobem zvyklí. Ve světě je taková ověřená skupina ras, kterou někdy nazývají "fab four" nebo "fabulous four", což jsou čtyři nejlepší, nejvhodnější a nejosvědčenější rasy psů pro asistenci obecně. To jsou labradoři, zlatí retrívři, flat coated retrívři a pudlové. Tito psi patří mezi nejvíce napojené na člověka a jsou nejochotnější spolupracovat. Patří také mezi nejlehčí psy na výcvik. Samozřejmě, že pes může být i jiné rasy, ale určitě ne každá rasa je na to vhodná. Takže podle rasy a Helpes spolupracuje také s chovnými stanicemi, které se osvědčily a u kterých ví, že mají zdravé a úspěšné psy ve výcviku, to vše hraje roli. Vlastně mají v každém několik chovných stanic, od kterých berou třeba třetí či čtvrtý vrh, takže to je také docela velký faktor.

Tázající: Super, děkuji moc. Tak teď bych se spíše přesunula k nějakým konkrétním zážitkům s asistenčním psem ve společnosti, protože přestože jsi předvychovatel, tak asi zažíváš podobné věci, jako mohou zažívat pak i majitelé asistenčních psů. Můžeš nám popsat nějaké problémy s přístupností, nebo zda ses setkala s diskriminací?

Účastník výzkumu: Určitě, já toho mám spoustu, jako všichni ostatní majitelé a trenéři asistenčních psů. Ale třeba pro mě, jako předvychovatele asistenčních psů, je největší komplikací to, že u nás v Česku je to vlastně trochu hloupé, pro nás předvychovatele i pro ty trenéry těch asistenčních psů. Protože vlastně asistenční pes ve výcviku, pokud není již certifikovaný a nejsi ty ten majitel toho psa, který má nějaké postižení, tak nemáš žádnou oporu v zákoně, co se týká veřejného přístupu a podobně. Naštěstí většina lidí tohle neví. My jim ani třeba, jako předvychovatelé, ani jako trenéři, jim neříkáme, že ten pes je ve výcviku. My prostě říkáme, že to je asistenční pes a že ten pes může do obchodu a tak podobně. Samozřejmě, pokud máš tam malinké štěňátko, tak tam je to samozřejmě horší. Ale většina lidí to, jako, pochopí a řeknou, že jako v pořádku. Ať už to je někde, nevím, v obchodě, v tramvaji, když někdo řekne, že má ten pes mít košík, a tak podobně. Ale přece jenom, když už bychom se chtěli nějakým způsobem opírat o zákony a řešit nějakou přístupnost, tak vlastně zjistíme, že my jako předvychovatelé nemáme žádnou oporu v zákonech. Samozřejmě to tu práci s těma pejskama docela ztěžuje. Samozřejmě, stane se, že nám lidé řeknou prodavači v obchodech nebo sekuritáři, že tam ten pes nesmí, a tak podobně. Ale většinou si to nechají ty lidi vysvětlit a nechají nás jít, když řekneme, že je to asistenční pes, a řeknou třeba, "Aha, pardon, já jsem neviděl vestičku." Takže to je v pohodě. Samozřejmě občas se stane, že prostě radši to neřešíme a jdeme jinam, protože se s těmi lidmi nechceme hádat a nechceme to prostě tam nějaký jako řešit až moc. Takže jim jenom řekneme, že porušují zákony, i když v tu chvíli pro nás ne, ale pro někoho, kdo toho asistáka fakt má, tak v tu chvíli on to porušuje a mohl by mít z toho velké problémy. Takže to je samozřejmě na denní bázi nějaká takováhle přístupnost.

Samozřejmě to, že ty psy cizí lidé chtějí hladit, a tak podobně, to je taky něco, s čím se setkáváme prostě neustále. Většinou si to lidi nechají vysvětlit, když za námi teda přiběhnou a hned ho začnou hladit, řekneme: "Prosím vás, vy jste se ani nezeptal/a, ale prosím, nehlad'te ho, protože jednak je to neslušné, sahat na cizího psa a také je to asistenční pes ve výcviku a vy ho rušíte při práci."

My se s těmi psi ve výcviku, snažíme pracovat, aby neočekávali pohazení od cizích lidí a podobně. To je důležité, protože pak by ti psi chodili za cizíma jen tak pro pozornost, což je špatně.

Zase, většina lidí si to nechá vysvětlit. Ale co třeba mě, to se strašně často stává, je že když stojíme na eskalátorech, a hlavně když jedeme dolů, přičemž já stojím na pravé straně a psa mám většinou po levici a kolem nás prochází lidé, tak se snaží nenápadně se ho dotknout a nenápadně ho pohladit. To už mě opravdu štve. Pokud to stihnou, tak už i reaguji a plácám přes ruce, protože to mi přijde jako docela vrchol. Jenom si tak projít a nenápadně si šáhnout, to je něco, co mi fakt hodně vadí.

Ale co mě osobně nejvíc ovlivňuje, je to, že vzhledem k tomu, že ti psi ve výcviku nemají žádnou oporu v zákoně, tak já si ho už nemůžu brát do práce. Dřív s tím nebyl problém, majitel budovy o tom sice nevěděl, ale my jsme měli jenom domluvu u nás v kanceláři, že to nikomu nevadí. Ale vzhledem k tomu, že naše budova není oficiálně dog-friendly a v té budově je několik firem, které si kanceláře pronajímají, tak si pak si začali stěžovat údajně lidi z ostatních kanceláří, že proč IKEA si tam může vodit psy a oni ne. A zase když ten pes ve výcviku nemá nějak zákonem ošetřenou tu přístupnost, tak vlastně my jsme se neměli jak ohradit, a bylo by to jenom z dobré vůle toho majitele té budovy. Ale ten prostě řekl, že to nechce nějak řešit. On to nemyslel špatně, ale řekl, že prosí, abychom si je tam prostě nebrali. Takže třeba pro mě osobně je největší komplikace v tomhle případě. Protože samozřejmě přidává mi to třeba 20 minut extra ráno, když musím nechat Lea v Helppesu cestou do práce.

Tázající: Takže máte stanovené, že psi z Helppesu nesmíte nechávat samotné, nebo je to nějaká tvá iniciativa?

Účastník výzkumu: Já si myslím, že ve smlouvě máme, že maximálně dvě nebo tři hodiny může zůstat sám. Já taky, když třeba jdu jenom do obchodu nebo tak, ho nechám doma, když vím, že budu za maximálně půl hodinky zpátky. Ale pro mě záleží i na tom konkrétním psovi. Ten první, kterého jsem měla, ten Bastien, tak ani sám nevydržel, protože už ani nebyl zvyklý. Nevím, jestli ho ta předvychovatelka, co ho měla přede mnou brala všude s sebou, ale on prostě nevydržel ani pět minut sám, než začal kňučet, štěkat, tahat věci a tak. Takže toho jsem fakt nemohla nechat. Ten druhý, Berry, ten byl super a toho už jsem i vedla k tomu, aby dokázal zůstat sám doma. Takže toho jsem nechávala. Ale samozřejmě celý den, co jsem v práci bych ho samotného nenechala, protože já přece jenom jsem v práci 8 hodin, pomalu hodinu mi to trvá tam, hodinu zpátky, a to už je skoro 10 hodin. To je fakt strašně moc pro toho psa. Nebo, jakože oni by si zvykli, ale pro to malé štěně to je strašně moc. Když ani se nemůže vyvenčit nebo tak, tak mi to ani k tomu psovi nepřijde fér. Což je taky jeden důvod, proč já mám psy ze Helppesu, protože kdykoliv je tam můžu nechat, když potřebuji, ať už do práce nebo když jedu pryč na víkend, cokoliv. A vím, že na vlastního psa bych prostě ještě neměla tolik času a nechtěla bych ho právě nechávat samotného doma takhle dlouho, i když chodím vyloženě do kanceláře dvakrát až třikrát týdně. Jinak jsem doma a pracuji z domova, ale nepřišlo by mi to prostě fér vůči tomu psovi. Takže, ano, můžeme je nechat samotné, i když jsou to psi z Helppesu, ale máme nějaká omezení a samozřejmě i záleží teda na tom konkrétním psovi.

Tázající: Jasně. No a učíte tedy ty psy i nějakému cílenému samostatnému pobytu doma, kdyby náhodou ten uživatel toho asistenčního psa potřeboval na chvíli něco vyřídit bez psa. Aby se například u toho psa nevyskytla nějaká separační úzkost nebo něco podobného?

Účastník výzkumu: Určitě taky. Samozřejmě to je taky jedna z věcí, kterou učíme, protože ten člověk může potřebovat jít k doktorovi, nebo jít někam, kam si ho třeba vzít, nemůže. Může skončit na JIPce, nebo jít na nějakou operaci, cokoliv se může stát. Když se o toho psa v tu chvíli nebude mít kdo soustavně starat, ale může jen přijít někdo (třeba z rodiny, nebo kamarád), kdo toho psa jenom vyvenčí a nakrmí, tak ten pes na to taky musí být nějakým způsobem... jako ne zvyklý, ale musí se s tím dokázat vyrovnat, že není s tím člověkem 24/7. Samozřejmě když je to už na pár dnů, to odloučení, tak to může být pro ty psy docela náročné. Hlavně teda pro ty asistenční, který jsou s tím majitelem pořád a chodí s ním úplně všude. Samozřejmě to, že ho nechají doma, když si jdou nakoupit, nebo na dvě hodky do města, to je asi jako v pohodě, ale když pak třeba fakt se tomu člověku něco stane nebo potřebuje prostě fakt zůstat několik dnů v nemocnici, tak ten pes samozřejmě musí umět fungovat i s nějakým třeba rodinným příslušníkem. To zase my ale nedokážeme úplně naučit a ani nemáme tu možnost. Ale takovou tu základní separačku bychom řešili, když se objeví, nebo toho psa nepodporovat v tom, aby se vůbec do toho stavu dostal.

Tázající: Ještě tohle mě zajímá. Co se stane s asistenčním psem, co jde do “důchodu”?

Účastník výzkumu: Když už pejsek nemůže poskytovat asistenci, tak určitě může zůstat tomu majiteli už jen jako společník, záleží opravdu případ od případu. Nebo může ten člověk jenom kontaktovat Helpes, že už teda ten pejsek nějakým způsobem dosluhuje a už by si zasloužil důchod a že třeba mají někoho v rodině, kdo by si ho nechal, to je taky možnost. Nebo když fakt nemají žádnou jinou možnost než se toho původního pejska vzdát, tak předtím, než začnou řešit nového psiho asistenta, tak by vždycky měli samozřejmě kontaktovat Helpes. Ten Helpes samozřejmě ví o těch psech, který už jsou v té službě. Ti klienti a uživatelé těch psů, stejně jako my předvychovatelé musejí posílat nějaké zprávy o tom, jak ten pes pracuje. Oni to posílají myslím 1 za měsíc nebo 2, jestli se nepletu, teď si nejsem jistá. A pak chodí i každý rok na přezkoušení s tím pejskem. Takže samozřejmě i pak, když ty trenéři z toho Helpesu vidí, že ten pejsek už by si zasloužil nějaký důchod, tak to můžou i sami říct tomu člověku. A přednést mu jeho možnosti, případně jaké jsou naše možnosti. Buďto si ho můžou vzít do Helpesu než mu najdou nový domov, nebo že může třeba zůstat u toho člověka a během toho se třeba hledá ten nový domov a tak. Je to samozřejmě individuální, ale není to tak, že by ti pejsci dosluhovali v Helpesu. Vždycky se jim hledá nějaký domov na stáří, klidně rodina vyloženě, kde by si užili ten svůj důchod hezky v klidu.

Tázající: Setkala jsi se někdy s názorem, že si asistenční psi pro samou práci nemohu hrát, nebo nemají vlastní volný čas. Právě proto, že při práci je nemá nic rozptylovat, takže například je ani nesmíš pustit k vodě atd., že jsou vlastně “chudáčci”?

Účastník výzkumu: Určitě, samozřejmě. To je zase o nějaké té neinformovanosti veřejnosti. Protože si pak většina lidí myslí, že asistenční pes nebo vodící pes pracuje 24/7 a nemůže si ani odpočinout a nesmí si hrát a tak podobně. Ale tak to samozřejmě vůbec není. Jo určitě jsem párkrát slyšela nějaké průpovídky třeba v MHD, když si 2 lidi povídali a hrozně nenápadně říkali, jaký to je chudák a tak podobně. To je jako normální. Ale to s tou vodou jako třeba konkrétně Helpes taky moc nepodporuje, abychom s těmi psy chodili nějak moc do vody. Zase záleží na psovi. Berry i Bastík na tu vodu jako celkově moc nebyli, i když to vlastně byl retrívr a pudl, takže oba v podstatě vodní plemena. Tak jako dobrý zchladili si pacičky, ale stačilo jim to. Ale třeba Leo, kterého mám teď, tak ten vodu absolutně miluje, takže samozřejmě tam už je potřeba toho psa korigovat a jako ne že mu nedovolím vůbec jít do vody. Přece jen v létě se ten

pes potřebuje nějakým způsobem chladit, nenechat to zajít přes hranici, kdy ten pes, když vidí vodu, tak hned táhne a potřebuje jít do vody. Protože to by se mohlo stát, že třeba nějakého nevidomého klienta pak svrhne někam do jezera a tak. Takže to je zase ne o tom, omezovat ty psy, ale nějakým způsobem chránit potom ty klienty. To prostě záleží na tom psovi a na tom před vychovateli i na tom trenérovi, který prostě vidí, jestli ten pes dokáže fungovat v okolí vody, i když má tu vodu rád, nebo jestli jí třeba vůbec neřeší, nebo jestli už je fakt potřeba mu to jako trošičku zakázat, protože už je moc velký blázen do té vody.

Tázající: Členíš něčím nebo nějakým způsobem označujes těm pejskům to, jestli zrovna pracují, nebo mají ten volný čas, nebo jestli oni to poznají třeba podle toho postroje?

Účastník výzkumu: My to jako předvychovatelé moc neděláme. Ty pejsky učíme povel volno, kdy prostě ví, že můžou začít běhat, jak chtějí a podobně. Ale myslím, že většina předvychovatelů, nebo aspoň já ne, je nějak aktivně netrénujeme na tu vestičku. U nás v Helpesu je to tak, že my kdykoliv opustíme byt nebo dům, tak ten pes musí mít tu vestičku na sobě a musí být prostě označený. Zaprvé i kvůli tomu přístupu, za druhé, kdyby se cokoliv stalo a za třetí; ta vesnička je i aspoň trochu reflexní, takže jdou vidět dobře ve tmě, aby je něco nesrazilo. Takže ten pes vždycky tu vestičku mít musí, to ve výsledku znamená, že i my, když jim potom dáme nějaké volno na hraní, ať už si třeba s ostatními psy, nebo jenom někde venku, tak ten pes tu vestičku pořád má. Co jsem si ale všimla, tak většinou lidé, co jsou nevidomí a tomu pejskovi dávají volno, tak jim ten vodič nesundává postroj, ale to kovové madlo. Zaprvé, aby se ten pes o to nezranil a zadruhé, protože je to nepohodlné pro toho psa to mít na sobě, když má volno. Takže ten pes se třeba může naučit, že když mu ten člověk, teda ten vodič sundává, tak to znamená, že přijde to volno nejspíš. Ale vždycky by měli být hlavně naučení na ten povel. Vlastně cokoliv ten pes udělá, by mělo být na náš povel. Samozřejmě si nemůže odběhnout jen tak, že si chce hrát, tak si půjde hrát to prostě nejde že jo.

Tázající: Super, moc ti děkuji za tvůj čas. To je ode mě všechno.

Rozhovor s Účastníkem výzkumu D

Tázající: Ahoj, já jsem Šárka a píšu bakalářskou práci na téma Postoje společnosti k asistenčním psům. Chtěla bych s tebou udělat rozhovor na toto téma. Víím, že máš asistenčního pejska Dáju, která je velmi specifická tím, že je to čivava. Moc děkuji, že jsi souhlasil s tím mi odpovědět na pár otázek a nejprve bych chtěla, aby ses představil a taky nám trošku představil Dáju a vaši cestu.

Účastník výzkumu: Jo tak já jsem Je mi 27 let. Jsem z kraje. Dáju mám od štěněte, vlastně fakt od 12 týdnů jejího života. Dája původně neměla být vůbec jako asistenční pes, já si ji pořizoval spíš jako prostě mazlíčka. Jo, takového toho typického gaučáka do bytu. Bylo to spíš o tom, že já jsem v minulosti asisťáky měl. Samozřejmě z jiných organizací. A když jsem

měl posledního psa, tak jsem ho měl jenom půl roku, protože ten pes nějak nevyhovoval tomu, nebo podle mě nebyl úplně správně vycvičený k tomu tu práci dělat. A ta organizace tu vinu nějak svedla na mě, že já jsem toho psa zkazil a podobně. Takže jsem pak na ty organizace tak nějak zanevřel a chtěl jsem si pořídit vlastního psa. Jenomže v té době já jsem hodně trávil čas v nemocnicích, takže moje rodina mi řekla, že když budu chtít psa, tak jedině malého psa, že mi velkého psa prostě nepohlídají. Takže vlastně Dája byla takové malé plemeno, takový ekvivalent malého plemene. No, takže to, že z ní bude asistenční pes, nebylo úplně v plánu. To přišlo až pak, když jsem ji začal učit takový ty klasický věci jako prostě aportování a podobně, tak s tím přišlo i to, že mi začala podávat úplně všechno. A strašně jí to bavilo, tak jsem si říkal, proč to jako nevyužít? Toho potenciálu.

Tázající: A smím se zeptat, pokud by ti nevadilo odpovědět na otázku, s jakými problémy se potýkáš, co máš vlastně za postižení?

Účastník výzkumu: Mám dětskou mozkovou obrnu, což znamená, že jsem částečně na vozíku a teda z většiny času se pohybuju na vozíku a na dlouhý trasy беру vozík. Doma po bytě se pohybuju sice po svých, ale už to taky není úplně ideální. Také mám strašně moc psychických onemocnění. Mám hraniční poruchu osobnosti, úzkosti, deprese a panické ataky a další.

Tázající: A Dáju sis teda, jestli to chápu správně, vycvičil sám, jak právě říkáš k tomu podávání věcí, tak i k tomu zvládání těch úzkostných stavů atd.?

Účastník výzkumu: Ano, ano. Je to víceméně tak. Tím, že můj handicap je vidět, tím že mám ten vozík, tak lidé ani netuší, že se potýkám i s těmi psychickými problémy, ale ona je vlastně hlavně ta emocionální podpora. Jo, ona je vycvičena hlavně pro tu emocionální podporu. To podávání věcí samozřejmě při její velikosti je takový jako bonus, protože nepodá úplně všechno, ale dělá to skvěle. Myslím, že na tak malého psa podá fakt spoustu věcí a je to takový Rambo malý.

Tázající: Můžeš prosím víc popsat, jak probíhá ta asistence právě po té psychické stránce?

Účastník výzkumu: No, jako ona mě pomáhá fakt jako v tom městě. Tím, že mě doprovází, tím, že vlastně hlídá nějaké ty záchvatové stavy. Zrychlení dechu, nebo nervozitu vycítí, takže mě na to upozorní, že; “Hele měl by ses zklidnit, někde sednout, nebo lehnout já si sednu vedle

tebe nebo na tebe.” A když třeba už dojde k nějakému záchvatu, tak je schopná mě olizovat až štípat. Abych neupadl do úplné derealizace, disociace, nebo podobných stavů.

Tázající: Takže vlastně upozorňuje na to tělo, takové to “ted’ neřeš to, co je v hlavě, ale vnímej jen mě. Jsem tu pro tebe.”

Účastník výzkumu: Jo, jo, je to tak, že takhle to funguje. A začne třeba i kňučet, když už to je to na hraně, abych si jí fakt všimal, začne mě škrábat, různě na sebe upozorňovat, skákat kolem mě, takže se v tu chvíli snažím soustředit na ní. Samozřejmě vím, že to, co ona dělá, je správně a snažíme se nějak zvládnout ten stav. V ten moment třeba jdu třeba dolů z vozíku a sednu si radši na zem, abych třeba neupadl a podobně. Jo, takže je to taková moje opora v těch chvílích.

Tázající: Můžeš prosím popsat k jakým činnostem jsi ji tedy trénoval?

Účastník výzkumu: No tak nějaký to podávání věcí, pak sundávání oblečení. Otvírání šuplíků, podávání telefonu, když je potřeba, že mám právě záchvat a nedostanu se k telefonu, tak ona mi ho jako podá. Má speciální úchytku, kde si ten mobil chytne a podá mi ho. Nebo právě podávání léků. Když mám záchvat, tak mi ty léky podá. Ví, kde jsou. Umí třeba podat i kapesníky. Nebo mi olizuje ruce, abych je neměl v křečích a podobně. A pak právě fakt to olizování a strhávání té pozornosti na sebe. To je jako docela důležitý, to ona umí teda jako perfektně. Všichni v okolí o ní ví, protože prostě na sebe umí tu pozornost dokonale stáhnout.

No a vlastně pak základy té asistence hlavně.

Tázající: Jak probíhaly ty závěrečné zkoušky, kterými jste prošli, aby mohla být Dája uznaným asistenčním psem?

Účastník výzkumu: Jo ty jsme samozřejmě taky museli absolvovat, jako každý jiný asistenční pes, tak Dája musela prokázat, že umí všechny ty základy asistence, jako otvírání, zavírání dveří, případně spíš těch šuplíků, protože ty dveře jsou samozřejmě na ní těžký. Jo, takže se to přizpůsobovalo její velikosti. Potom i podáván těch předmětů, různých velikostí a materiálů (třeba i kovových mincí). Taky ať je zvyklá na různé lidi jo, takže tam bylo spoustu lidí, prostě, aby se nebála, aby neštěkala nevrčela, nebyla agresivní. Pak taky základy přivolání,

taková ta základní poslušnost. A s tím sebekontrola, aby ten pes nesebral potravu ze země nebo regálu v obchodě dejme tomu, nebo od někoho cizího. Zhruba tak... Ještě by ten pes měl být schopný fungovat i ve stresu, třeba v davu lidí, nebo nějakém hluku a tak dále.

Tázající: Jak reagují lidi na to, že máš asistenční čivavu?

Účastník výzkumu: Je to hodně různý, někteří jsou takoví překvapení, ale mile, že se diví, že to jde. A že je fajn, že takový jako kapesní pes, může být asistenční. Někteří si zas ťukají na čela, že „čivava přece nemůže být asisták, vždyť ani nemůže nic podat, nic neudělá, a ještě někoho pokouše.“ Samozřejmě čivava má tu nálepku „agresivní krysy“, jak se říká, takže s tím se velmi setkáváme i mezi lidmi. Mnohdy je to nepříjemný, ale mnohdy jako ty lidi jsou překvapení, ale vlastně milý. Jo, ale zase záleží, na koho narazíte. To samý třeba při vstupu do obchodů. Někdy narazím na člověka, který se jen zeptá, zda je to asistenční pes, já řeknu, že je a popřípadě ukážu průkaz. Na to konto nás pustí i se psem dál. No a někdo do toho šťourá a vyptává se, jak může být čivava asistenční pes a tak dál. Někdo už se mě dokonce zeptal; „A to je jako vtip, že má tu asistenční vestu. Nebo to myslíte vážně?“ Takže se setkáváme opravdu se spoustou rozdílné interakce.

Tázající: Máš nějaký nepříjemný zážitek, že tě například někam nevpustili, nebo odmítli přepravit?

Účastník výzkumu: No, s tím dopravním podnikem... Teď už se mi to díky bohu dlouho nestalo, ale ze začátku se mi hrozně moc stávalo, že jsem prostě nastoupil do tramvaje a řidič po mně v podstatě začal rvát, ať dám tomu psovi náhubek, že ten pes musí mít náhubek. Tak jsem mu vysvětloval, že ten pes je asistenční, že náhubek mít nemusí a že vlastně je moje dobrá vůle, že jí vlastně беру na klín. I když by měla být správně na zemi, aby mi mohla všechno podat. Tak s takovými nepříjemnými situacemi se poměrně často setkávám. To, že by mě odmítl přepravit, nebo, že by mě někam jako nevpustili, se mi nestalo. Ale celkově jsou pro mě tyto stresující situace nepříjemné vůči těm mým úzkostem. Nebo se mi třeba stává, když jsme někde v obchodě, že přijde security s tím, že sem pes nesmí, tak se mu snažím vysvětlit, že ten pes je asistenční a předložit tu kartičku. Ani nemá zájem a má blbý kecy a potom fakt jako celou dobu toho nákupu nás pronásleduje. Jestli tam ten pes náhodou něco nevyvede, a to je taky velice nepříjemné. Protože jakmile se nakoupí ten stres, tak to moje psychický zdraví to ne vždycky

zvládá a můžu se pak dostat až do těch záchvatů a podobně. Ale někdy se to dá jako těm lidem vysvětlit, a ještě se mi díky bohu nestalo, že by mě odněkud vyhodili kvůli tomu.

Účastník výzkumu: Já mám ještě v tomhle tu „výhodu“, když to řeknu blbě, že jsem na vozíku, že jde to postižení vidět. Kdybych měl třeba jen to psychický, nebo záchvatový, tak jako mají moji přátelé v naší komunitě, tak je to daleko komplikovanější, protože tam dokazovat to, že toho asist'áka potřebujete, je o mnoho horší. Přestože samozřejmě to není třeba nikomu nic dokazovat a těm lidem po tom může být úplný prd, na co já toho psa mám nebo potřebuju. Ale taky se to prostě objevuje často tato otázka, že ty lidi mají pak třeba pocit, že ho někdo má neopodstatněně a je s tím pak problém.

Tázající: A potom ještě jsem zaregistrovala, že ses chtěl nechat hospitalizovat v léčebně a že tě tam vlastně s tím psem nechtěli přijmout.

Účastník výzkumu: Je to tak. Kdekoliv jsem se ptal, ať je to Ostrava, ať je to Olomouc, ať je to Opava. Tak prostě absolutně odmítají asistenčního psa v nemocnici, co se týče jako hospitalizace na psychiatrii, ať je to Štamberk. Co vím, tak v Praze teda vzali ve vojenské nemocnici kamarádka. Ale je fakt těžké najít nemocnici, kde mě i s tím psem přijmou.

A právě tam je to pro mě extrémně důležitý, aby byl ten pes se mnou, protože bez ní je mi taky psychicky mnohem hůř. No a oni se ohánějí hygienickými důvody, což je skoro všude.

Měl jsem to takhle i s předchozím psem. Navštěvoval jsem střední školu speciální, tak tam mě se psem pustili, ale o patro výš, kde byl internát, už ne. Taky z nějakých jako hygienických důvodů. Takže na intr jsem nemohl, tak jsem si zajišťoval jiné bydlení. To úplně postrádalo logiku. No a z těch hygienických důvodů, mě právě nepřijali s Dájou ani na tu psychiatrii.

Tázající: Přitom dle zákona č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách mají psi se speciálním výcvikem zaručený přístup do všech **zdravotnických zařízení** (nemocnice, polikliniky, lékárny, lázně, sanitní vozy apod., podle **§30, odst. 3**). A psem se speciálním výcvikem se v tomto zákoně rozumí vodící nebo asistenční pes, což Dianka je. Takže dle tohoto zákona by ti měli umožnit hospitalizaci s ní. A můžeme samozřejmě vycházet také z antidiskriminačního zákona. (Zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení)

Účastník výzkumu: Ano, tím diskriminačním zákonem jsem se taky snažil ohánět, ale nebrali to vůbec v potaz. A ohrazovali se jak tou hygienou, tak nějakým ohledem k ostatním pacientům a nehnul jsem s nimi. Takže to je pro mě taky těžké, protože i když bych hospitalizaci v momentální situaci potřeboval, tak kvůli tomu, že tu Dáju nechci opouštět, tak se snažím to nějak zvládat bez té hospitalizace. Samozřejmě, bylo by super, kdyby se to nějak posunulo a pořádně se to uzákonilo, aby to bylo jednoznačné a nedalo se to různě obracet podle výkladu.

Tázající: Myslíš, že by měl někdo z ostatních pacientů s Dájou problém?

Účastník výzkumu: Naopak si myslím, že by spouště lidem ten stav spíš zlepšila. Protože samozřejmě, když jsem někdy už musel být hospitalizovaný bez ní, tak jsem většinou pořád vyprávěl o ní, protože vlastně tam najednou nemáte toho parťáka, co je jinak s váma 24/7. A ty lidi kolem už jen z těch historek byli nadšení a říkali, jak by ji chtěli poznat. Vlastně by tam ani nikomu nezavazela, protože jsem dokonce měl pokoj výjimečně sám pro sebe, protože se tam, kvůli bezbariérovosti, nevezly 2 postele, takže ani na pokoji by ten pes nikomu nevadil. Když bychom spolu pak chodili na ty terapie, tak by si lehla, klidně mě do klína a celé by to prospala. To vždy když máme nějaké terapie, nebo jsme u doktora, tak většinou leží na klíně a celý to prospí. Ona tam nikoho neobtěžuje nikomu tam jako nezavazí. Neštěká, nedělá bordel, lidi by si ani nevšimli že tam nějaký pes je.

Tázající: Děkuju. Dostáváš se do situací, kde ti nějaká nechtěná pozornost na toho psa na veřejnosti, dělá fungování se psem složitější? Např. volání, hlazení mlaskání aj.?

Účastník výzkumu: Je to každodenní chleba. Několikrát denně se mi něco takového stává, i tím, že je Dája malý, roztomilý pes, tak je to takový lepidlo. Někdy jim řeknu nehladit, nesahat, ale někdy na to tu energii nemám. Nehledě na to, že nosí žlutou vestu s nápisem; asistenční pes, nesahat. A i na vodítku to máme velkým napsané. Většinou se ty lidi rozhodnou to ignorovat. A když už mi ji teda nehladí, tak na ni volají a to je úplně stejný princip, protože ji to prostě v tu chvíli vyruší. Jako samozřejmě ona miluje lidi, ona by se pro ně rozdala. Takže ve chvíli, kdy na ni někdo mluví a hledí ji, tak se přestane soustředit na práci a není v ten moment soustředěná ani na mě a na ty situace, které by mohly nastat. Protože je pro ní to hlazení přednější. Přece jenom je to pořád pes, není to stroj.

Poměrně nedávno se mi stalo, že dítě mi jí vzalo i do náruče, prostě z ničeho nic. Prostě jsem čekal na nádraží, přišlo dítě a během vteřiny mělo Dáju v rukách, což bylo hrozně nepříjemný, protože jsem se o ní i bál v tu chvíli.

A některý lidi už jako přijdou s tím, že já vím, že tě nemám hladit a já vím, že tě nemám rozptylovat a já vím, že tady máš napsaný ignoruj mě, ale ty jsi tak rozkošná víš a já si nemůžu pomoci. A co má jako člověk na tohle říct? Když se pak teda stane, že za mnou někdo přijde a nejdřív se mě zeptá, jestli si toho psa může pohladit, tak já občas opravdu jako řeknu, jo, můžete. Protože vím třeba, že v té situaci nic nehrozí a můžu si to i nějak zajistit. Ale někdy pro to opravdu není vhodná situace. Teď se mi zrovna stalo v restauraci, že jsem neměl to vodítko v ruce, ale odložené vedle na zemi a nevěnoval jsem Dáji pozornost a nějaký pán na ni začal volat a lákat ji k sobě. Tak za ním běžela a já jen koukám, kde mám psa. Jo prostě ona má přes celý vodítko nápis ignoruj mě, ale lidi právě ignorují spíš ten nápis jako.

Tázající: Setkáváš se také s názory, že ten pes je vlastně chudák, že ti musí asistovat?

Účastník výzkumu: Ano setkávám se s tím, ať už osobně, tak i přes ty sociální sítě, kdy mě lidi osočují, že jí týrá, že jí vlastně nic nedovolím. Nedovolím si toho psa očuchat. Nedovolím si ty lidi očuchat jo, že je to strašný chudák. Setkal jsem se v obchodě, že mi paní řekla, že chudák pes, že vlastně musí chodit u vozíku, že si ji nevezmu na sebe. Potom že jí strašně týrá tím, že jako musí podávat a sundávat oblečení a lidi vlastně nechápou, že ten pes to má jako hru, že něco podává je skoro to samý jako aportování. Nebo to, že něco sundává, je to jako přetahování, protože ten pes to chňapne a zatáhne. Pro něj je to hra. Nedávno mě paní prostě zastavila a zeptala se mě, jestli ten obojek náhodou nemá moc utažený. Tak jsem odpověděl, že ne opravdu ho nemá moc utažený, normálně tam prostrčím tři prsty. Tím, že mi neutíká, tak ho nemusím mít nějak napevno, ale jako setkávám se s tím opravdu často, že lidi mě jako osočují, že týrá psa, jo ať už na těch sociálních sítích, kde je to teda ještě častější než osobně.

Hlavně si ty lidi neuvědomují, že ona nemusí pracovat a soustředit se 24 hodin denně. To že mi občas něco spadne a ona mi to podá, což ji vlastně baví a vždycky za to dostane i odměnu. To neznamena, že když jsme doma třeba, tak je na mě furt přilepená a čeká, jestli mi něco nespadne, nebo mi nemá něco sundat. Ona sice je hodně namotivovaná i těma pamlskama i tím,

že jí to prostě baví a bere to jako hru. Ale taky má samozřejmě volno, kdy jí dovolím, ať si někde běhá, nebo leží a má prostě i to volno.

Tázající: A jestli to správně chápu, tak vlastně tím, že sis jí začal cvičit sám, tak ona sama ti i chtěla pomáhat?

Účastník výzkumu: Jo samozřejmě, kdybych já viděl, že jí to nebaví, tak jí do toho nenutím, ale ona to opravdu dělá ráda a jí to naplňuje. Mě třeba spadnou klíče v chodbě a ona je v obýváku a když to slyší, tak ona pro ty klíče prostě letí. Ona je prostě připravená a chce to dělat. To já zas když bych viděl, že už na to za pár let třeba nemá, tak jí do toho už nutit v žádném případě nebudu.

Tázající: Super, děkuju. Ty vlastně na těch sociálních sítích děláš takovou tu osvětu pro ty lidi, aby věděli třeba proč je důležitý na ty psy nesahat, nerušit je při práci, nebo že i neviditelné onemocnění či postižení může být prostě kolikrát mnohem horší než to fyzické...

Účastník výzkumu: To říkám pořád no, že ty neviditelný nemoci jsou pro mě daleko složitější než to fyzický onemocnění. Za tím si stojím. Pro mě je fakt Dája úplně středobod vesmíru a fakt mě dokáže z těch depresí vždycky aspoň nějak dostat, i její pouhou existencí. I tím, že když je mi blbě, tak prostě jenom spíme a ležíme a nic neděláme, a když je mi fajn, tak prostě děláme kraviny, lítáme venku a tak. Prostě, když potřebuju tak tu pro mě je a vycítí, jak se prostě cítím. Když spím, tak spím a ona spí taky. Samozřejmě venčení to je klasika, jo, tam se snažím opravdu pravidelně. Ale jako jo... Je to parták prostě. Je to parták opravdu se vším všudy no.

Tázající: Super, já strašně moc děkuju za rozhovor. Ode mě je to vše, pokud nechceš ještě něco doplnit. Pozdravuj Dáju a mějte se krásně.

Účastník výzkumu: Taky děkuju, budu držet palce s bakalářkou.

Rozhovor s účastníkem výzkumu W

Tázající: Já tě vítám, já jsem Šárka a píšu bakalářskou práci na téma postavení společnosti k asistenčním psům. A chtěla bych se tě zeptat, co tě přivedlo k tomu si pořídit asistenčního psa,

jak to probíhalo, jestli už jsi teda nějakého asistenčního psa měla předtím, jak probíhalo nějaké převzetí a tak dále.

Účastník výzkumu: Tak já už mám vodícího pejska od svých deseti let zhruba, kdy mě na to naši navedli, protože mě chtěli vést k samostatnosti a abych dokázala sama dojít do školy, protože jsme to měli blízko poměrně, a abych už byla čím dál méně závislá na pomoci druhých. Tak mi tedy zařídili toho pejska a zároveň druhým důvodem byl i ten bezpečnostní, protože obecně asi pejska si lidi třeba víc všimnou než jenom hůlky. A mám ho už od těch desítek s tím, že to probíhalo tak, že jsme se různě informovali a našli organizaci, která cvičí ty pejsky z Plzně. Pak jsme si domluvili schůzku s někým z té organizace a popovídali jsme si. On udělal anamnézu mně, ptal se třeba, jak vidím, co dělám, co potřebuji a podle toho vybíral pejska. Pak nám zavolali, že vybrali vhodného pejska, a začali jsme cvičit. Po několika měsících jsme se jeli s pejskem seznámit, byl to víkendový pobyt, kde jsme si na sebe zvykali a doladili nedostatky. Poté, co byl pejsek úplně vycvičený, jsme si pro něj přijeli a přivezli si ho domů.

Tázající: Vzhledem k tomu, že jsi měla toho prvního pejska od svých deseti let, tak předpokládám, že tam nějaké peníze byly z těch darů, nebo nadací. Nevíš, odkud byl ten základní finanční příspěvek?

Účastník výzkumu: To úplně nevím, tím že mi bylo deset, tak jsem do toho úplně neviděla, ale myslím, že to z darů nebylo. Pamatuji si, že jsme chodili i po nějakých úřadech. Každopádně to je věc, kterou můžu zjistit od našich. Ale pak už jsme právě žádali o nového, když už mi bylo nějakých těch patnáct, šestnáct, a to už šlo určitě přes úřad.

Tázající: A nevíš teda, jestli ti byl uhrazen celý výcvik psa, anebo jenom nějaký příspěvek z úřadu?

Účastník výzkumu: Byla tam spoluúčast deset procent, což normálně bývá u té zvláštní pomůcky. Takže jsme doplatili 10% spoluúčast a jinak to teda uhradil úřad jako příspěvek na zvláštní pomůcku.

Tázající: Na co svého vodícího psa využíváš, v čem ti pomáhá?

Účastník výzkumu: Tak vlastně ji využívám, když někam jdu, třeba do města, do obchodu nebo kamkoliv jinam. Pro mě funguje jako průvodce, když jí řeknu; „Hledej, zebra!“, tak najde přechod pro chodce. Když řeknu, ať najde lavičku, tak ji najde. Já mám tím ulehčené své každodenní situace. A zároveň ten pes funguje výborně i jako signalizační prvek, ještě s tou žlutou vestičkou, případně i pro řidiče, protože si jí lidé víc všimnou než mě samotnou, nebo tu bílou hůl.

Tázající: Super. Umíš si představit ten každodenní život bez ní? Bylo by to pro tebe těžké?

Účastník výzkumu: Myslím si, že nebylo. Tím, že jsem dejme tomu dospělá a mám už jiné požadavky a bydlím ve městě, které je poměrně přístupné. Tak už uvažuji nad tím, že už potom nemám v plánu žádat o nového pejska prozatím a uvidíme. Víím, že se můžou najít životní situace, že třeba naopak budu zase potřebovat pejska a tak. Ale zatím to vypadá takhle.

Tázající: Setkala jsi se někdy s nějakou diskriminací ze strany společnosti, ať už to bylo, že tě nechtěli pustit do nějakého zařízení, nebo ti někdo nevěřil, že je to vodící pes a podobné nepříjemné situace?

Účastník výzkumu: Tak, obecně už se mi to párkrát stalo, že mě třeba nechtěli pustit do nějaké kavárny, obyčejné v obchodní galerii. Prostě mě tam odmítli pustit se psem. Nebo třeba i do samoobsluhy a jejich argument jako byl, že tam mají rohlíky... To asi vím ne? Si je taky potřebuju koupit, že? Takže jsem bohužel nemohla. To jsem byla mladší a nechtěla jsem si s nimi hádat. Bála jsem se nějak ohradit. Teď už když se mi to stane, tak vím, že můžu ukazovat průkaz vodícího psa. To je vlastně doklad, který dostane každý, kdo vlastně má toho asistenčního, nebo vodícího psa a má s ním úspěšně složené zkoušky. No ale asi nejsilnější zážitek, co se mi stal, byl asi zhruba před dvěma lety. Kdy jsem měla jet se školou na nějaký vzdělávací pobyt. A i když bylo všechno domluvené předem a vědělo se, že mám vodícího psa, tak pan vlastník toho ubytování, kde jsme měli ty tři dny být, mě odmítnul kvůli pejskovi ubytovat. Jo, řekl mi, že pes nepřekročí jeho práh a pokud ano, tak budu platit 18 tisíc za deratizaci a tak dále. Už jsem byla docela zoufalá, argumentovala jsem svým průkazem a diskriminačním zákonem a nevím čím vším možným. No naštěstí tehdy si toho všiml bývalý pan starosta a zařídil mi skrz kamaráda ubytování jinde. No, tři kilometry daleko, což bylo opravdu nepříjemné a takhle se to vlastně vyřešilo. Každopádně, tohle byl opravdu nejsilnější zážitek, i když bych toto v dnešní době už nečekala, tak... se tohle bohužel děje, no.

Tázající: Dále se chci zeptat, zda se setkáváš s nějakým nevhodným chováním od náhodných kolemjdoucích, jestli ti chtějí na pejska sahat, hladit, krmit, volat a tak dále?

Účastník výzkumu: Bohužel poměrně na denním pořádku. Naštěstí u některých, když je poprosím, že je to vodící pes, který pracuje, jestli by na ní mohli nesahat a vysvětlím, že by mě pak mohla třeba někam stáhnout, tak to jako pochopí. Což já strašně moc oceňuju. Že to jako je super. Protože oni to třeba nemusí hned vědět. Ale pak jsou, bohužel takový, kteří úplně tohle nerespektují. Stalo se mi třeba, že jsem jela v tramvaji na konečnou zastávku, takže celkem dlouhá trasa a vedle mě seděla nějaká paní seniorka a začala si tu Windy hladit a mlaskat na ní. Tak jsem jí poprosila, že to je vodící pejsek a že tohle by se dělat nemělo, tak bych jí chtěla poprosit, aby to nedělala. Tak ona se tak podívala a vlastně to ignorovala, tak jsem jí řekla, že bych opravdu poprosila, že se pak může stát i nějaký karambol, když by si na tohle ten pes zvykal. A ona tak jako mávla rukou, že je jí to jedno. Tak jsem pokračovala, že se může i pejskovi něco stát, když mě svede po to auto, že jsem to schválně zahнала až tak do extrému. A pak už jsem si i odsedla. A ona jen odvětila něco ve smyslu, "no ti mladí". Že já tam fakt cítím ten disrespekt někdy. Ale fakt, jak říkám, jsou tací, kteří to pochopí.

Tázající: Konfrontoval tě už někdo i s nějakým názorem stylu, že se ten pes nemá dobře a musí stále pracovat a podobně?

Účastník výzkumu: Bohužel jsem se celé léto potýkala s jednou paní, která měla tendenci mě osočovat, že se o pejska nestarám. Protože jsem občas bývala přes léto i na koleji a tam byla jedna paní vrátná, která má strašně ráda pejsky a všechno, ale tím, že se asi nudila, nevím. Tak mě vlastně pozorovala a skoro až kontrolovala, jak často jí venčím atd. A já tu Windy venčila klidně čtyřikrát, pětkrát denně, ale tím že byly hrozný vedra, tak přes den jsme jen vyběhli ven a hned zpátky a vyvenčila jsem jí pořádně třeba až večer. A to jí už třeba skončila směna, že... Tak měla za to, že s ní vůbec nechodím ven, že byla prostě zavřená v pokoji. A měla tendenci

mi za to fakt až nadávat. Nebo když měla zrovna noční a my přišly kolem 11 večer z venku, tak mi řekla, že jí dá napít a dala mi poměrně velkou misku, jako v pohodě, bylo vedro, tak jsem jí byla i vděčná, ale to jsem nečekala, že jí dá další tři ty misky. I přesto, že jsem jí poprosila, jestli by už stačilo. Že v noci se mi může počůrat. Tak to taky použila proti mně, že jí zničím ledviny. A to taky nebyla vůbec příjemná zkušenost být takto někým stále sledována a osočována, že už jsem i přemýšlela že to budu tahat na centrum podpory.

Tázající: Děkuji moc za rozhovor a jen se tě zeptám, jestli je něco, co bys případně chtěla ještě doplnit nebo sdělit? Napadá tě něco?

Účastník výzkumu: Možná právě to, že je strašná škoda, že zaprvé to není legislativně pořádně ukotvené. Hlavně s těmi ostatními asistenčními psy, mimo ty vodící. A zadruhé i to financování, které je u těch dalších typů psů taky docela komplikované a nemusí se pak ti psi dostat k těm lidem, kteří by ho třeba opravdu potřebovali. Takže opravdu by bylo fajn asi to legislativně lépe ukotvit. A taky bych asi dopověděla to, že by bylo dobré, udělat více té osvěty, právě i kvůli těm lidem, kteří třeba fakt nevědí, jak se k vodícím pejskům chovat. Což já jim určitě nemám za zlé, zvláště, když se s tím sami nikdy nepotkali, třeba ti senioři. Ale opravdu, aby ta osvěta byla, aby to nevhodné chování pak těm majitelům těch pejsků, nezadělávalo na problémy.

Rozhovor s účastníkem výzkumu R:

Tázající: Ahoj, já jsem Šárka a píšu bakalářskou práci na téma; Postoje společnosti k asistenčním psům. Chtěla bych s tebou udělat rozhovor na toto téma. Posílám informovaný souhlas, který potřebuji podepsat. Rozhovor by neměl trvat víc než půl hodinky a je polostrukturovaný, takže mám připravených pár otázek, ale klidně můžeme i trochu odbíhat, nebo mě můžeš doplňovat a povídat cokoli tě napadne.

Nejprve bych tě chtěla poprosit, zda se představíš a řekneš, s čím se potýkáš, s čím ti pomáhá tvůj asistenční pes a jaká je ta vaše cesta.

Účastník výzkumu: Ok, tak já udělám takový medailonek, tím začnu.

Ahoj, já jsem V roce a půl mi zjistili dětskou mozkovou obrnu a poškození čtvrtky pravé hemisféry. A v 17 letech, takže v pubertě, mi byla diagnostikována epilepsie. Po několika velkých záchvatech a jejich důsledcích; úrazech, popálenin všeho možného, se rodina rozhodla, respektive maminka, že by bylo fajn najít organizaci, která cvičí asistenční — signální psi. To bylo někdy v roce 2012/2013 a maminka viděla na tyto psy reportáž v české televizi. Takže jsme hned zažádali o našeho prvního asistenčního pejska Barušku, což byl labrador. Ta už je v

důchodu, ale stále tu s námi žije a stará se mi o ní přítelkyně. A 2 roky zpátky nebo 3 roky zpátky jsem zažádal o mého aktuálního pejska, flat coated retrievera Reye. Tak ten funguje trošku na jiném principu než Baruška.

Tázající: Na jakém principu tedy s Reym fungujete? Je Rey jak signalizační, tak detekční? Dokáže na záchvat dopředu upozornit?

Účastník výzkumu: Ono u té epilepsie je to trochu komplikovanější než klasický detekční pes pro diabetiky nebo kardiaky, protože na ty záchvaty u epilepsie nejdou naučit. To je zásadní věc. Oni to nedokážou naučit, což znamená, že to je o vztahu toho majitele/ uživatele a toho psa. O tom, jak se na sebe ti dva napojí, jak si umí rozumět. V tomto případě teda my, jak si rozumíme, jak spolu dokážeme kooperovat a fungovat. Takže já, když jsem mu věnuju, když mu něco dávám, tak on mě dává něco taky, což je to signalizování. To jenom tak ve zkratce o tom vztahu a že se to vlastně se nedá úplně srovnat s klasickým detekčním psem.

Tázající: Takže říkáš, že to nelze naučit skrz pach, stejně jako u detekčních psů pro diabetiky? Kde vím, že ten výcvik probíhá takovým způsobem, že vždycky, když ten člověk má nízkou hladinu cukru, tak utře svůj pot do nějakých ubrousků/ hadýrek a pejskovi pak dávají čichat nádoby s těmito pachy a posiluje se označování té nádoby s tím “správným” pachem? Měla jsem za to, že to funguje podobně.

Účastník výzkumu: V zásadě ano. Oni poznají (teď to říkám laicky) změnu v mozku na neurologickém základě. Poznají, že tam je změna toho neurologického stavu. A tohle pozná i jakýkoliv jiný pes. Vlastně se může stát, že někdo má citlivého psa, který nemá žádný speciální výcvik a pozná to. A začne na to pak i bez toho výcviku nějakým způsobem upozorňovat. Stalo se to už, dějí se takové věci, ale není to zaručené a nedá se to naučit. Ten pes to musí mít v sobě, musí být citlivý, empatický. A potom mít to obrovské pouto s tím majitelem. Takže to je opravdu o tom vztahu. A o to je potom komplikovanější a déle trvá nějaké to předávání, nebo speciální výcvik. Protože tím, jak se to nedá naučit, tak to není o tom, že když je pes vycvičený, můžeme předat. Ale s tím klientem je potřeba dál pracovat, musí se poznávat, my s Reym na tom stále pracujem a snažíme se synchronizovat. Nedá se srovnat, jak Rey pracoval před rokem a jak pracuje teď. Samozřejmě v té organizaci mu dají takový ten klasický výcvik, takovou tu “základní školu”, jak se má chovat, na co vše musí být zvyklý, ale ty konkrétní specializace,

zvlášť u toho signálního pro epileptiky, jsou dost specifické. Pokud klient má přání, tak oni toho pejska můžou naučit nějaké dodatečné činnosti, jako je přinášení léků, otáčení a zalehávání (u toho epileptického záchvatu ne), ale může ho třeba převalit, když člověk leží na zemi, podložit mu něčím hlavu. A ti trenéři nebo kynologové to dokážou v rámci toho výcviku psa speciálně pro epileptiky naučit.

Nebo se člověk samozřejmě může pokusit některé věci už pak toho psa učit sám, což se nám s Reyem docela daří, mimo to, že pozná ty záchvaty.

Tázající: Jak dlouho trvá doba toho navykání si na sebe, nebo respektive jak probíhá dále ta práce po tom předání?

Účastník výzkumu: My s Reyem, když jsme se poznali, viděli jsme se poprvé, tak mi skočil do náručí. Šťastný, radostný a v tu chvíli to klaplo. Ale třeba Baruška, kterou jsem měl předtím, tak s tou to trvalo třeba půl roku. Půl/ třičtvrtě roku jsme se vlastně seznamovali, dávali jsme se dohromady, poznávali se. Tím, že ona nepoznala záchvat dopředu, tak byla primárně psychickou oporou, jak pro mě, tak pro okolí. Protože přece jenom, když máš záchvatové onemocnění, které není vidět, tak je ten pes skvělý signalizační prvek. Zvlášť v dnešní anonymní době, ve městě, když lidi vidí někoho ležet na zemi, tak ho div nepřekračují. Takže když už ten pes má nějaký označení, tak přece jen si ti kolemjdoucí řeknou, hele, tam je něco zle, ten pes tam u něj leží, hlídá ho. A to dělala Baruška. Ona byla psychická pomoc a v případě záchvatu byla furt u mě. Zatímco Rey ty záchvaty pozná dopředu. K tomu se pak můžeme ještě dostat.

Takže tím jsem jen chtěl říct, že každý pes to má jinak a ten majitel se s tím psem sžívá pořád. Trénink, ten základní trvá asi tři čtvrtě až rok a půl. Ale bývá to různě. Taky záleží, jestli tam ten klient má nějaké ty speciální požadavky. No a potom trvá ještě třeba půl roku, rok i 2 roky, než se ten klient s tím psem dostanou na stejnou vlnu, napojí se, aby to fungovalo. Někdy to může být po týdnu, nebo hned na první pohled, jak jsme to měli my s Reyem. No a s tou Bárou to bylo půl roku. Což znamená, že celkově to trvalo asi dva roky. Od chvíle, co mi ji vybrali do doby, než jsme spolu zvládli pořádně fungovat. Včetně výcviku včetně toho seznamování. Původně to bylo nějakých 10 měsíců.

Tázající: No a nějaké ty zkoušky té spolupráce toho už majitele/uživatele asistenčního psa a toho pejska jste absolvovali až po téhle “přivýkací” době?

Účastník výzkumu: Třeba v případě Helpesu má trenér psa nějakou dobu ve výcviku a po tom výcviku s ním má on, jako kynolog zkoušku, za účasti nějaký poroty nebo vyhodnocujícího předsedy. A to je první zkouška, kdy se řekne, ten pes splnil podmínky tréninku, je zdravý atd., může být asistenční. A potom je i druhá zkouška právě už toho konkrétního uživatele a samotného pejska, to je ten “test chování psa na veřejnosti”, což je každoročně. A tam jsou právě ty základní věci, jak ten klient s tím psem funguje. To znamená; cestování v MHD, eskalátory nebo pohyb na eskalátorech, výtah, travelátory, což je ta plošina v obchodních centrech. Davy, zastavování na přechodech, u vodičích pejsků strašně důležitý, aby si vodičí pes sednul u přechodu, nebo u semaforu. Ale my třeba to s nima obouma dodržujeme i teď, protože víme, že ten pes neskočí jen tak do silnice. Takže tohle je v těch zkouškách. Jsou tam vlastně velmi podobný věci, jako má ten kynolog. Akorát u těchto zkoušek už to nebývá tak přísné.

Tázající: Super, děkuju. Ty už jsi zmiňoval, že když máš problémy, které nejsou vidět, právě na rozdíl od nějakého tělesného nebo smyslového postižení, kdy ten člověk chodí např. s bílou holí, tak to okolí reaguje trochu jinak. Chci se tě zeptat na různé ty zážitky ať už nepříjemné, nebo situace, do kterých ses dostal skrze ty různé reakce od toho okolí.

Účastník výzkumu: To bych tady mohl být do zítřka. Setkávám se s tím denodenně, obzvlášť tím, že bydlíme pod Petřínem v Praze a chodíme na Petřín každý den venčit. Tak tam jsou lidi z celé republiky, turisté. A my jsme pro ně jako nějaká atrakce. Že vidí psa s vestičkou, tak si šuškájí a ukazují a co ten pes asi dělá.

Ale to, že mi řeknou, že ten pes je týraný, že si nezaslouží takový život. Že by měl mít volnost chudák... Tak jenom pro představu; loni Rey byl dvakrát v Itálii. Z toho jednou letecky, jednou byl u moře a za ty 2 roky, co ho máme tak byl čtyřikrát v Itálii. Takže se má lépe, než kdejaký člověk tady v té zemi. Promiň, ale je to tak.

Takže když to shrnu, to chování lidí je strašně neohleduplný, sobecký a něco ve smyslu mě se to netýká, takže se můžu chovat nezdvořile. A člověk musí být hodně asertivní. A je to náročný,

teda teď už pro mě ne, protože když na mě někdo nějak neslušně hledí, tak už jen řeknu, můžu vám nějak pomoci? Potřebujete něco? Prostě už mě to nezajímá.

Ale před těma 2 lety, když jsem měl čerstvě Reye, soustředil jsem se na něj. A lidi chodili a ptali se; “Jeee a on je asistenční? A proč ho máte?” tak taky člověk, i když je zvyklý, reaguje hůř. No, ale ještě k tomu postojům ve společnosti. Takový dotaz, když vidíš asistenčního pejska v tramvaji nebo v autobuse, vidíš tam důchodce a maminku s dítětem, kdo podle tebe má prioritu na invalidovi?

Tázající: No, podle mě člověk s asistenčním psem, protože má pravděpodobně nějaké postižení a je jedno jaké. Tak si myslím, že je oprávněný k používání toho místa pro invalidní vozík nebo toho sedadla.

Účastník výzkumu: V zásadě tyto 3 skupiny můžou jít všechny na to sedadlo, protože je to určené i pro matky, starší lidi nebo pro lidi, který mají nějaký handicap. Většinou jsou širší, aby se tam dobře dostali. Ale lidi kdykoliv vidí třeba staršího člověka, který chodí v pohodě, dobíhá tramvaj nebo autobus, čile ho doběhne, zvedne hole, stojí tam na svejch, tak pustí spíš jeho než třeba nevidomého člověka s asistenčním psem, protože je třeba mladý a vypadá, že se vlastně pohybuje v pohodě, protože ten pes ho vede.

Je to strašně těžký a teď jak se bavíme i s lidmi, který mají třeba pejsky pro PTSD (posttraumatická stresová porucha). Tak pro ně je to ještě komplikovanější, protože mají ty psychické problémy do toho, a ještě se musí vypořádávat tady s těmi problémy ze stran té společnosti a stigmatizací. A já jsem to do té doby třeba tolik neřešil, ale když to člověk začne sledovat, jak se ty lidi chovají. Tak z toho už si pak musím dělat jen srandu, jinak to nejde. Jo, protože jinak bych to psychicky nedal.

Účastník výzkumu: Taková historka, co mě teď třeba ještě napadla. Byl jsem na předpremiéře v Lucerně v Praze a byl jsem tam s Reyem. Všichni se mě ptali, jestli mám vodícího pejska. Říkám; víte, já se jdu podívat na předpremiéru filmu, tak to vodícího pejska nemám. Nehledě na to, že Rey má na vestě napsáno; “asistent epileptika”. Ale oni to prostě nechtou, oni to ignorují. Až po chvíli, když už se mě třeba i zeptají, na co toho psa mám, tak “jeeeee, aha, asistent epileptika.”

Je to náročný, jako opravdu. U těch vodičích jsou i ti majitelé rozpoznatelní malinko víc, třeba tou bílou holí, ale přesně lidi s psychickými problémy, kteří mají terapeutické psy, signální, nebo vlastně signální asistenční psy, tak většinou u těch lidí to není vidět a přesně o to víc si je lidi dobírají. A opravdu to může být hromadná doprava, může to být cokoliv.

Představ si situaci, jedeš v MHD. Na vyhrazeném místě pro osoby s postižením, pokud nenastoupí vozíčkář, máš právo s asistákem být. Samozřejmě v případě nástupu vozíčkáře uhýbám a jdu na jiné vyhrazené místo, případně bezpečné místo pro nás oba. Ale přijde zádrhel. Plná tramvaj, dva kočáry, všude plno. A aby toho nebylo málo, na místo pro jeden kočár (už jsou tam dva), chce nastoupit třetí. Slušně poprosíte paní s kočárem, že fakt nemáte kam jít, nedržíte stabilitu a máte asistenčního psa. Jestli nemůže jet paní další tramvají nebo do jiného vagonu. Co udělá dotyčná? Přejede vám nohy. Ano, přejede nohy. A vysvětlení? Přece jako chlap nevíte, co to je řídit kočár.

Jo, lidi prostě vidí mladého “normálně” vypadajícího kluka, ale nedomyslí, že má levostrannou hemiparézu a v plné tramvaji se prostě ve stoji bez opření neudrží. A že “toho psa” má kvůli epilepsii a jejím spouštěčem je často stres, nevyspání, horko, prudké změny tlaku. Chtělo by to celkově víc ohleduplnosti.

Nechtěli mě třeba pustit do restaurace, protože hygiena. Já jsem říkal, víte, podle statistik jeden pes v téhle restauraci udělá mnohem méně špíny než tady dva lidi u stolu. A je to dokázané statisticky, že ten pes za tu chvíli, co je v té restauraci neudělá takový bordel, aby ho tam zakázali.

Tázající: Hlavně je to protiprávní, protože podle vyhlášky č. 137/2004 o hygienických požadavcích na stravovací služby do provozoven musí vpustit psa nevidomé osoby a psa speciálně vycvičeného pro doprovod osoby s postižením. Takže se vlastně dopouští diskriminace.

Účastník výzkumu: Ano. To je diskriminace. Podle ombudsmana, který to má na starosti, tak se na tyhle podniky dá zavolat ČOIka (Česká obchodní inspekce). Na druhou stranu, kdo by to chtěl řešit. Než se celý proces vyřeší a pak řeknou; no, tak my se vám omlouváme, máte u nás večeri zdarma? Okej, tak, díky už sem nepřijdu. Takže chci říct, že to je jedno, kde to je, ale ty mezery, nebo prostě takové podobné případy prostě ve společnosti se najdou všude.

Tázající: Super děkuju, napadá tě ještě nějaký příklad právě té ať už diskriminace nebo stigmatizování, ať už tvého postižení nebo tvého asistenčního psa?

Účastník výzkumu: Možná už jsem popsal všechny ty věci, co tě zajímaly. Ale ještě teda, když si všimneš, nebo kdokoliv, když jde po ulici a všimne si člověka s asistenčním psem, to, jak se ptají, jak o něm mluví, koukají na něj. Tak já se taky neptám někoho, proč má dioptrické brýle. Taky se neptám, co se mu stalo, že má berle. Protože vím, že prostě má asi nějaký pohybový problém, nebo špatně vidí. Tak já mám asistenčního pejska, protože mám taky problém. Jaký je v tom rozdíl? Obojí je zdravotní pomůcka, nebo kompenzační respektive. V zásadě je to živá bytost, která mě pomáhá. Je to můj pomocník a je to stejné, jako ty brýle, co mám na sobě. Jo a taky se neptám támhle Tondy Vomáčky proč je má, tak proč on se mě má ptát, proč já mám asistenčního psa.

Tázající: A je ti to nepříjemný, když se tě někdo zeptá, a co ti teda vlastně je, když máš toho asistenčního psa? Je to nějakým způsobem už zásah do tvého soukromí?

Účastník výzkumu: Není to zásah do soukromí, ale když se to stane jednou/ dvakrát, tak si člověk řekne, ale vždyť to není vlastně nic. Ale když se to děje třeba třikrát, čtyřikrát denně. Každý den. Tak už pak člověk odpovídá i nepříjemně občas. Protože když si jdeš prostě jen nakoupit a čtyřikrát se tě někdo zeptá, co ten pejsek dělá, co vám je? Tak jako si to přečtete. Je to tam napsané. Velkým červeným písmem.

Tázající: Další otázka k nějaké informovanosti společnosti. Stává se ti, že ti k tomu psovi někdo jde a začne na něho třeba sahat, volat, mlaskat a komplikuje ti to tu práci s ním?

Účastník výzkumu: Každý den. Člověk se s tím setkává furt, protože ti psi jsou většinou krásný a tím, jak člověk se o ně stará a hlídá si je, má je všude s sebou, tak jsou opravdu krásní psi. Ještě jak jsou čistokrevní. A lidi si ještě řeknou; hele on má vestičku, on bude hodný, pojďme si ho pohladit. Jenže to, že má vestičku, a ještě sedí v klidu, někde neznamena, že na něj můžou sahat. Taky nejdu za dítětem, když si hraje na hřišti a nehladím si ho a nenabízím mu bonbon, pak budu za úchyla. Proč jdou lidi za psem a mlaskají na něj?

Jo, děje se to každý den a paradoxně třeba my, když jsme byli v té Itálii, tak tam to respektovali mnohem víc než tady v Praze. I když jsem měl českou vestičku, kde jsou český texty, tak tam si to dokázali přeložit, protože to jsou velmi podobné výrazy a pochopili to.

Nejčastější to je na eskalátorech, když člověk stojí a lidi prochází, protože pospíchají na tramvaj, potřebují tam být hned, tak automaticky jdou a jak jdou okolo toho psa, tak ho pohladí přes hlavu k ocasu. To je nejčastější vlastně. Protože to je pro ně přirozené, oni prostě jdou kolem, tak ho rovnou pohladí a je jim to jedno.

A pak mlaskání, šišlání. Já tomu říkám pazvuky, protože to je vlastně cokoliv, co upoutá pozornost toho psa, což je špatně, protože ten pes vlastně mě musí mít stále pod kontrolou a hlídat si mě. Jasně, teď třeba Rey za mnou spí, ale když se zvednu, tak půjde se mnou. Takže kdyby se mi tady něco stalo teď, tak tu bude, nebo mě upozorní předtím. No, takže to si myslím, že zásadní problém. To, jak lidi se snaží s těma pejskama interagovat, protože prostě mají vestičkou, budou hodní a nic neudělají.

Tázající: Jak na to reaguješ?

Účastník výzkumu: Většinou je odstrčím a řeknu nehlad'te prosím, nechte být prosím, on pracuje, není mi dobře, zeptejte se příště. Občas to není příjemný, občas prostě člověk toho cizího odstrčí, protože když je pes naučený chodit u levé nohy většinou, tak si představ, že se někdo nacpe na tvoje levé rameno a začne ho hladit. Osobní prostor jak pro mě, tak pro toho psa nula, nula, nic. A může to být kolikrát i tomu psovi nepříjemný.

Tázající: A nějaké setkání právě s pejskařema a jejich pejskama třeba na volno?

Účastník výzkumu: Rozhodně vždycky je dobrý se toho majitele zeptat, jestli ten pejsek může být na volno. Ne že procházím parkem a nejednou se k nám rozběhne nějaký cizí pes a jde za tím mým, který je přivázaný a pracuje. Ale zas je fajn, když i ten asistenční se má s kým proběhnout, protože taky potřebuje mít svůj život. Taky potřebuje nějakou volnost, vybit tu energii. Ale samozřejmě záleží, jak tomu majiteli s tou nemocí je, jestli v tu chvíli to je vhodný, můžu se cítit blbě, tak toho psa nechám u sebe, protože za 5 minut mi může přijít záchvat, tím pádem mě za 3 minuty upozorní, tak ho nebudu přeci pouštět. Ale když jsme třeba se známýma

venku, tak ty pejsky taky necháme spolu vyblbnout, ale každopádně ptát se ptát, se ptát se a nic nebude problém.

Tázající: A nějaký negativní zážitek?

Účastník výzkumu: Anooo, to byla nějaká velmi chytrá paní, která se snažila socializovat psy v centru města, uprostřed silnice, křižovatky, kde jezdí tramvaje auta, všechno. Pejška měla víceméně na volno, zastavila se uprostřed křižovatky, že se ať se psi očichají. Jednak, uprostřed křižovatky, ne úplně bezpečné místo, druhak, vidím dva psy na vodítku, jednoho s vestou. Neruším, nevšímám si, jdu dál. Samozřejmě, takto paní neuvažovala. Bohužel stála uprostřed dál. Tak jsme ji obešli, Barunka i Rey se posadili na přechodu, čekáme na zelenou. Paní na nás začala nadávat, že týráme psy, když je nenecháme ani seznámit. Jakože cože? Když jsem se zeptal, jestli má nějaký problém, tak se nadávky ještě zостřili. Když se asist'ák venčí, je na volno v parku a majitel s tím souhlasí, je v pořádku, když se seznámí, pohraje si i s jinými pejsky. Ale na rušné cestě, když jsou pejscí na vodítku... to fakt ne. Respekt, pokora, slušné chování. Taky takové případy se najdou.

Tázající: Super, děkuju moc. Tak na konec dám takovou odlehčující otázku; jakým způsobem tě Rey upozorňuje, jak označuje ten přicházející záchvat? A jak ti potom dál pomáhá?

Účastník výzkumu: Tak a Rey to pozná plus mínus 3 - 4 minuty před tím záchvatem a je to tak, že mě začne olizovat, strkat do mě čumákem, vlastně lehce kousat. A intenzivně, nepřestává a furt doráží. Nebo mě začne tahat, když jsme doma, do postele. Mě normálně začne postrkovat, jak míček do postele nebo na gauč, abych si sednul nebo lehnul. Nebo když jsme někde jinde, tak mě ze stoje naopak tahá na zem, abych si k němu sednul nebo lehnul na zem, abych nespádl z výšky. A v noci, protože část mých záchvatů je v noci, tak mi leží okolo hlavy jako boa a vlastně celou noc je takhle obtočenej a případně vzbudí přítelkyni nebo i mě, že se něco děje, něco špatně. A úspěšnost toho předvídání těch záchvatů je 95-98% u něj.

Tázající: Paráda, je něco, co bys chtěl ještě říct, čím to zakončit? Já ti samozřejmě strašně moc děkuju za rozhovor.

Účastník výzkumu: Není vůbec za co. Kdyby cokoliv tak klidně ještě piš a můžu na něco ještě zodpovědět. A na závěr, lidi potřebují informace, no a asi nejvíc fungují ty sociální sítě

nám přijde... Je to paradox, ale asi to má největší dosah. I když třeba u nás ten počet sledujících není takový, tak jsme si všimli, že to dosah má nějakým způsobem a každý člověk, který si toho všimne, který si to přečte, tak zaplat' pánbůh.

Tázající: Ta osvěta je potřeba a je hrozně super, že se o to takhle zasazujete a moc vám fandím. Takže strašně moc děkuju za rozhovor a kdyby cokoliv, tak napíšu.